

MODERN MAGYAR KÖNYVTÁR

SZOMAHÁZY ISTVÁN

A KÉTSZIVŰ PETHŐ

REGÉNY

TARTALOM

**A kétszívű Pethő.
Kemény doktor karriérje.
A sorsjegy.
Szent Péter életitala.
Emma hercegnő.**

A kétszívű Pethő.

I.

A cigány abbahagyta a muzsikálást; a kávé pedig, aki eddig két vendégével együtt mulatott, fejcsoválva mutatott az ablakra, amelyen már átvilágított a hajnali derengés.

- Terringettét, szépen elmúlt az idő. Odakünn virrad...

Az egyik vendég, aki éppen a pezsgő maradékát hajtotta föl, bámulva nézett kifelé.

- Az, Isten ugye... Mindjárt reggel lesz...

A kávé fölugrott a márványasztal mellől, s a kasszába sietett, hogy a napi bevételt összesámítsa, a pincérek fölrakták a székeket az asztalok tetejére, a cigányok pedig óvatosan kisurrantak a kávéház hátulsó ajtaján. Az asztalnál csak a két mulató vendég maradt.

- Igyuk meg a szent János áldását és menjünk, - szólott az egyik. - Reggel nyolckor órát kell adnom a törvényszéki elnök leányának. Sándor, hozzon csak gyorsan két ánizst...

- Hova akarsz menni? - kérdezte a barátja.

- Hova? Ezt jól adod. Azt hiszem, a legfőbb ideje, hogy hazamenjünk!

Megitták a pálinkát, - a kassa márványlapján itták meg, hogy a kávéssal koccinthassanak, - aztán eltávoztak a kávéházból. A bakonyvári főtéren még egy teremtet lélek se járt. Alig lehetett több hajnali három óránál, s ilyenkor a kisváros lakossága még csöndes és zavartalan álmát alussza. Az állomásról idehallatszott egy éjjeli tehervonat fütttyjelzése és a közeli grófi parkból édes akácillat lengett feléjük. A két fiatalember szótlanul haladt egy darabig a házak között, de az egyik hirtelen megállott.

- Nézd, - mondotta majdnem kérő hangon, - egy félóra most már ide vagy oda, az úgyse számít... Ne menj még haza, hanem kerüld még meg velem a parkot... Most képtelen lennék arra, hogy elaludjam, de különben is nagyon szeretnék pár percig bizalmasan beszélgetni veled...

- Hát menjünk!...

S a két jóbarát, egymásba karolva, ismét visszafordult a főtér felé, hogy a Klastromutcán át bekanyarodjék a grófi parknak. A park ugyan zárva volt ilyenkor, de a rácskerítés mellett gyönyörű út vezetett végig, míg belülről édes erdei illat áradt ki a szunnyadó fák közül.

A két fiatalember hallgatva sétált egy ideig a park körül; szivarra gyújtottak, s élvezték a pompás, hajnali levegőt, amely a pezsgő mámorát hamarosan kifujta a fejükből. A szilaj hangulat, amely a kávéházban elfogta őket, most valami csöndes szentimentalizmusnak adott helyet, annak a kellemes, kissé tunya, de édesen szomorú lelkiállapotnak, amely akkor jelentkezik, ha az ital első, brutális hatása már eloszlott. Ez az a pillanat, amikor az ember nem részeg többé, de lelkesedésében a keblére tudná ölelni az egész világot; ilyenkor fogamzanak meg a nagy tervek, amelyeknek az a sajátságuk, hogy nyomtalanul eltűnnek a nappal világosságában.

A fiatal urak a bakonyvári értelmiség elitjéhez tartoztak; az egyik, a csöndesebb, másfél évvel ezelőtt telepedett le a kis városban, hogy édesatyjának, egy ősdi, öreg ügyvédnek az irodáját átvegye. A másik már kalandosabb ekszisztencia volt; gyermekkorában ragyogó fényűzéssel nevelték, s amikor harminchat éves korát elérte, háromezer holdas dominiumot örökölt az apjától. A fiatal gavallér ekkor a nyakába vette a világot, jó összeköttetései révén tagjává lett

egy nagy londoni és párisi klubnak, télen Monte-Karlóban mulatott, nyáron a belga tengerpart valamelyik fürdőjében, s négy évvel azután, hogy dús örökségét átvette, egy októberi délután, hirtelen a tudatára ébredt annak a kellemetlen körülménynek, hogy mindössze vagy háromszáz frank, ugyanannyi líra, s vagy százhusz forint hazai pénz a vagyona, amelyet e pillanatban magának mondhat... Hova lett a többi? A birtok, a fogatok, az ékszerek, a lovak, az érték-papírok? Ezt ő maga sem tudta egészen tisztán. Csak annyit tudott, hogy a kártyán régi idők óta nem volt szerencséje, s hogy a roulette meg a trente et quarante se igen kedvezett neki... De hogy ennyire jutott, azt még talán két nappal a katasztrófa előtt se gyanította... Mindenesetre becsületére válik, hogy a csapás nem verte le a lábáról; pár percig csodálkozva nézett ki a hotel ablakán, aztán vállat vont, cigarettára gyújtott, s így szólott:

- Hát jó, majd ezentúl valamivel szerényebben élünk...

Becsomagolta a holmiját, kifizette a szállodai számlát, s a legközelebbi vonattal elutazott Bakonyvárra. Ott minden ember ismerte; hiszen a kis város a birtoka szomszédságában feküdt. Reggel érkezett, délben fölnézett a kaszinóba, s a polgármesternek, aki tárt karokkal üdvözölte, isteni flegmával ezt mondta:

- Kedves bátyám, kérni akarom egy szívességre... Ahogy itt lát, mindössze kétszáz forint az egész vagyonom... A többi volt, nincs. Most tehát a magam emberségéből kell megélnem, s e végből szükségem van a maga támogatására, bátyám...

- Az én támogatásomra? - szólott a polgármester, aki úgy nézett a fiatal úrra, mintha az épp most szabadult volna ki a Lipótmézőről.

- Úgy van. Az égen és a földön nincs más tudományom, mint az, hogy türethetően tudok zongorázni... Erre alaposan megtanítottak... Arra kérem tehát, hogy taníttassa velem a kisleányát, s ajánlja az ismerőseinek is a jóindulatukba...

Tudvalevőleg minden csoda csak három napig tart, s így a bakonyváriak is természetesnek találták nemsokára, hogy a borzavölgyi uradalom fiatal örököse tanítja a gyermekeiket a zongorázás elemeire. A fiatal urat, aki a kisvárosiak szemében az utólérhetetlen bontont képviselte, mindenütt szívesen látták, s Szamosi Gyurka - így hívták az új zongoramestert - valóságos filozófiai nyugalommal törődött bele az új és megváltozott életébe.

- Óh, csókolom a kezét, - mondotta szerényen, mosolyogva, amikor Bayerné, a gazdag vaske-reskedő felesége, vagy Takácsné, a lisztes özvegy elsején a havi fizetését átadta. És gyöngéden, szeretettel simogatta meg a tanítványai pufók arcocskáját, miközben a mama a megelégedéstől szinte hívva gondolta magában:

- Hiába: csak meglátszik, hogy finom ember...

Most, hogy vagy tíz-tizenöt percig szótlantul sétálgattak már a park körül, Gyurka végre megszólította a barátját.

- Előbb azt mondtad, hogy bizalmasan akarsz beszélni velem... Nos, halljuk hát, hogy mi az a szörnyűsleges titok?...

A fiatal ügyvéd - őt Pethő Géza dr.-nak hívják - nagyot sóhajtott.

- Ha azt hiszed, hogy ezt egy-két szóban el lehet mondani, hát nagyon tévedsz... Olyan dolog ez, amiről még alig hallottál világeletemben, pedig te ugyan sok és szép földet bejártál már...

- Irgalmas Isten, csak nem vagy talán szerelmes? - kiáltott föl nevetve Gyurka.

- De igen, édes fiam, szerelmes vagyok... Ez az oka, hogy már közel állok szinte a megőrülés-hez...

Gyurka megállott, s mind a két kezét rátette a barátja vállára.

- És ez olyan dolog, aminőről én még világeletemben nem hallottam?... Hát te azt hiszed, hogy olyan rettenetesen ritka esemény az, hogy valaki a te korodban szerelmes?

- Oh nem, nagyon jól tudom, hogy ez nem tartozik a ritkaságok közé... Ha csak ennyiről lenne szó, hát aligha esném kétségbe... De az én esetem egészen más; ha meghallod, magad is azt fogod mondani, hogy erre még nem igen volt példa a történelemben.

- Csak nem valami uralkodó hercegnőbe vagy szerelmes?

Az ügyvéd belekarolt a barátjába, s míg a fiatalembert bizalmasan maga után vont, szomorúan, lehajtott fővel szólott:

- Akár hiszed, akár nem, két nőbe vagyok egyszerre szerelmes... Az egyiket épp úgy szeretem, mint a másikat, annyira, hogy némelykor komolyan meg vagyok ijedve az állapotom miatt... És ne hidd, hogy ez talán képzelődés; mindkettőt igazán szeretem. Belátod-e már most, hogy van okom a kétségbeesésre?

S míg Gyurka csodálkozva nézett rá, izgatottan folytatta:

- Azért hívtalak el, hogy bizalmasan beszéljek veled, nincs hát okom, hogy bármit is eltitkoljak előtted... Még csak a titoktartásodat sem kérem, hiszen tudom, hogy becsületes ember vagy... Amint mondtam, két nőbe vagyok szerelmes: egy férjes asszonyba és egy fiatal leányba... Mondd meg: hallottál-e már ehhez hasonló történetet?... Én jót nevetnék, ha más mesélne ilyet, de így, fájdalom, nincs kedvem a nevetéshez...

Gyurka derülten nézett a barátja szemébe: látszott rajta, hogy nem veszi a dolgot valami tragikusan... Pár percig hitetlenül mosolygott, aztán fitymálva intett a kezével.

- Kedves barátom, én megteszem, amit te is megtennél, ha más lenne a helyedben: jóízűen nevetek a szörnyűséges bajodon. Két nőbe vagy szerelmes egyszerre?... Ha ez lehetséges volna, akkor tűzbe kellene dobni az összes könyveket, amiket eddig a poéták megírtak, de ráadásul még az összes civilizált államok törvénykönyveit is el kellene pusztítani a föld színéről... Nemcsak a regények és a szerelmes költemények válnának egyszerre ósdiakká, de a szent házasság intézménye is rövidesen kimenne a divatból... Legalább így, az európai formájában... De szerencsére, nincs ekkora veszély; az emberi szív, hála Isten, nem változik napról-napra, mint a technika vagy a tudomány vívmányai... Aki igazán szeret, az ma is csak egyetlen nőre gondol, épp úgy, mint a bibliai vagy a középkori amorozők... A két szerelem magyarárn mondván annyit jelent, hogy semmi-szerelem...

- Azt hiszed? - kiáltott föl a fiatal ügyvéd idegesen. - No hát én azt mondom neked, hogy az összes regényírók hazudnak; mert az emberi szív képes arra, hogy egyszerre két nagy szerelmet is befogadjon magába... Ha nem volna rá több példa, itt vagyok én, aki napok óta nem alszom a töprengés miatt... Azt hiszed, hogy képzelődöm? Szó sincs róla. Mind a két ideálo-mat igazán szeretem, az egyiket épp úgy, mint a másikat... Kíváncsi vagy a nevökre is?... Szívesen megmondom... Az egyiket Lénárt Bandinénak hívják, a másikat Jablonszky Sárinak. És ha tudni akarod a részleteket, hát azokkal is szívesen szolgálok.

Leültek az egyik sétatéri padra, s mialatt a levegő mindinkább áttetszővé lett, és távol, a keleti égbolton narancsszínű színfoltok ütköztek ki az éjszaka sötétségéből, Gyurka kipirulva tovább beszélt.

- Az asszonyt vagy négy év óta szeretem, még abból az időből, amikor mint jogász jártam haza Budapestről Bakonyvárra... Jó ideig csak udvariasan beszélgettünk egymással, de egy napon, ha jól emlékszem, a főgimnázium majálisán, megbarátkoztunk egymással, és jó pajtá-

sok lettünk... Addig talán föl se tűnt, hogy Lénártné csinosabb a többi asszonynál, de akkor egyszerre csak megtetszett nekem; észrevettem, hogy aranszőke haja, rózsás teintje van, az ártatlan kék szeme pedig egyszerűen elbájolt... Sokáig beszélgettünk, s amikor hajnal felé elváltunk, megdöbbenve éreztem, hogy a lusta közömbösségemnek hosszú időre vége van... Másnap ott kószáltam Lénárték boltja körül, s este hozzájuk csatlakoztam a sétatéren... Nem tudom, hogy mi történhetett velem, de az asszony, aki mellett mindeddig hideg unalommal mentem el, most hirtelen a leggraciózusabb női lénynek tűnt föl előttem, akit eddig világ-életemben láttam... A nézése, a mosolya, a beszéde, sőt az alakja is, mintha mássá lett volna... Elmesnek, ragyogónak és titokzatosnak találtam, holott eddig épp olyan köznapinak láttam, mint a többit... És nem egyszer történt, hogy míg fennhangon a legközömbösebb dolgok felől beszélgettünk, odabenn, a lelkem mélyén, így szóltam magamhoz: Ez az asszony lesz az átkod vagy a jó szerencséd...

- És mindig csak magadban beszéltél?

- Jó darabig eltitkoltam előtte az érzelmeimet, de egy őszi délután, valami zsúr előtt, amikor vagy félórát egyedül voltam vele az emeleti szalónban, hirtelen elfogott a vágy, hogy mindent bevalljak neki... Nem igen tudom már, hogy miket mondtam, de annyit tudok, hogy később mind a ketten könnyeztünk... Az asszony csak lopva szögezte rám a szemét, de utóbb ő is úgy elérzékenyült, mint én... Ezt mondta: Ha igazán szeret, többé sohasem beszél nekem az érzéseiről... Mi célja volna ennek?... Én nem vagyok fiatal leány és arra, hogy jellemtelenné legyek, sohasem lennék képes... Ne kívánja egy szerény vidéki asszonytól, hogy úgy viselkedjek, mint Bourget vagy Prévost hősnői... Mi talán épp olyan boldogtalanok vagyunk, mint azok, de mi egészen a sír széléig szenvedünk, anélkül, hogy a lelkünkbe pillantást engednénk valakinek...

- Nagyon szépen beszélt...

- Akkor beláttam, hogy igaza van, de később rájöttem, hogy nincs erőm a lemondáshoz... Sokszor vitatkoztunk a dologról, s Lénártné összetett kezekkel kért, hogy ne tegyem még boldogtalanabbá, mint amilyen... Ekkor már bevallotta, hogy nem szereti az urát, mert ez a rideg számjegyember sohase értette őt igazán... Azt se tagadta, hogy engem szimpatikusnak talál, s hogy az egész boldoggá teszi és meghatja...

- És most milyen stádiumban vagytok?

- Hogyan érted ezt?

- Még mindig ragaszkodik ahhoz, hogy nem követi Bourget vagy Prévost hősnőinek a példáját?

- Jobban, mint valaha. De hogy viszonzszeret, az iránt semmi kétségem többé...

- Bevallotta?

- Nem vallotta be, de van rá egy csálhatatlan bizonyítékom...

- Mi az?

- Hogy már többször sírva borult a nyakamba, s kijelentette, hogy én vagyok az egyetlen férfi, aki igazán a lelkébe lát...

Gyurka helyeslőleg intett.

- Sírva borult a nyakadba? Bizonyos kombinációk útján tényleg arra a következtetésre jut az ember, hogy ez nem az ellenszenv vagy gyűlölség jele...

Géza nem vette tudomásul barátja gúnyos hangját, hanem felindulva folytatta.

- Elhiszed most már, hogy igazán szeretem Lénártnét?... néha éjjel, amikor egyedül vagyok odahaza, félőrülten ugrom ki az ágyamból, mert az a gondolat kínoz, hogy talán ebben a pillanatban ő mártírszelídséggel kénytelen eltúrní az ura ölelését... Ha nem félnék, hogy kinevetsz, hát olyasmiket mesélhetnék, hogy bizonyosan megsajnálna... Hányszor kószálok hajnalig az ablakuk alatt! Amikor néha veszett jókedvvel huzatok a fülembé a cigánnyal, a szívem belülről elfacsarodik arra a gondolatra, hogy az én szőke csillagom most egy idegen férfival van egy földél alatt... Csak egy hajszál hiányzik, hogy mindent összetörjek körülöttem, s az öklömmel megdöngessem a bezárt kapuját... És ha nem teszem, hát az nem magam miatt történik, hanem azért, hogy az ő jó hírét megkíméljem...

- Igazad van, fiam, ezek igen határozott tünetek... Halljuk most már, hogy a kis Sárikával hogy áll a dolog?

Az ügyvéd szeme felvillant, a beszéde elevenebbé lett; látszott rajta, hogy ez a téma távolról sem szomorítja el annyira, mint a másik. Most szinte fiatalabbnak; életvidámabbnak látszott, mint az imént, amikor titokban átélt gyötrelmeiről volt szó.

- Óh, ez már egészen más valami... Lénártnét vagy öt-hat év óta ismerem, de Jablonszky Sáriba már gimnázista koromban szerelmes voltam... Emlékszem rá, tizenöt éves se lehetett még, amikor mindennap kilestem a fehérruhás Sárikat az angol kisasszonyok templomában, ahol akkor egy nagykalapos jezsuita páter prédikált. Később, amikor a felső leányiskolába járt, gyakran én kísértem haza... Az öreg doktor, az édesapja, mindennapos vendég volt a házukban és Sárika már gyerekkorában tudta, hogy szerelmes vagyok bele... De mivel komoly és nagyon jólnevelt kis leányka volt, hát sohasem vette tudomásul az érzéseimet... Egyszer, - ő akkor afféle tizenhat éves bakfisleány lehetett, - együtt jöttünk haza valami kerti mulatságról, s én félóráig könyörögtem neki, hogy karonfogva sétáljon velem...

Nem karolt belém s én mérhetetlen szomorúságomban megírtam vagy két tucat alanyi költeményt... Ez volt az életem legelső, igazi bánata... Később, mikor elkerültem hazulról, mindjobban megszoktam azt a gondolatot, hogy a komoly, finom kis leány a feleségem lesz... Husvét vagy karácsony előtt mindig átborzongott a hátamon a hideg, abbeli boldogságomban, hogy Sárikat a piaci emeletes házban viszontláthatom... Talán tíz éven át is ennek a gondolatnak éltem, anélkül, hogy valaha szerelemről szólottam volna neki... De minek is szóltam volna?... Ő épp oly jól tudta, mint én, hogy mi ketten nem élhetünk egymás nélkül... Néha megszorítottuk egymás kezét, - a kapuban, amikor az esti séták után az öregek búcsuzkodtak, - s én féléjszakán át mámorosan jártam Bakonyvár holdvilágos utcáin... Most talán tizenöt esztendeje, hogy ismerem, s ugyanannyi, hogy egész szívemmel szerelmes vagyok bele... Hogy a gesztenyehaju, szürkeshajú Sárika valamikor egy más ember felesége legyen?... Inkább meghalnék, semhogy ebben megnyugodjam...

De most már, ha akarnám, se tehetném, mert tegnap, amikor a könyvesboltból hazakisértem, végképp döntöttem a sorsom fölött.

- Hogyan döntöttél?

- A jó Isten tudja, hogyan történt, de az utcán, tizenöt év óta most először, mindezt őszintén megmondtam neki... A német regényekről meg a nőegylet felolvasóestéiről beszéltünk, s én a Hartmann divatkereskedése előtt egyszerre csak így szólottam hozzá: „Sárika, most mondani fogok valamit, amit maga régen tud: én el akarom venni magát feleségül. Azt hiszem, hogy nagyon boldogok leszünk. Mit gondolsz?” - Nem mondtam ezzel neki valami nagy ujságot, de ő mégis igen elhalványodott, mert erre a diskurzusra bizonyosan nem számított. Az ijedtsége azonban nem tartott tovább egy pillanatnál; komolyan rámnézett, - így csak ő tud nézni az egész világon, - s egyszerűen ezt mondotta: „Igazad van, ezt régen tudom...” És mosolygott...

Többet nem beszéltünk a dologról... A kapuban megszorította a kezemet, s eltűnt a lépcsőn, az üvegajtó mögött... Ez az egész...

- Éppen elég.

- Most már nemcsak a szívem kényszerít rá, hogy a kezét megkérjem, hanem a becsületérzésem is... De elvehetem-e tiszta lelkiismerettel?... Bizonyos vagyok benne, hogy száz kilométert is képes lennék gyalogolni, csak hogy Lénártné forró ajkát megcsókolhassam, de viszont afelől sincs kétségem, hogy mindörökre boldogtalanná lennék, ha ezzel az okos és bájos kis teremtéssel nem élhetnék holtomig egy földél alatt... Mit tegyek hát? Mire szánjam magam?... Azt hiszem, te is belátod, hogy - ha valamikor, - hát most szükségem van a baráti tanácsodra...

Szamosi Gyurka megvakarta a fejbubját, kissé elgondolkodott, aztán vállatvonva így szólt:

- Hát bizony ez nem közönséges probléma... Majd alszom rá egyet, talán ki tudok okosodni a beszédedből... Most azonban feküdjünk le, mert a kofák már kirakodtak a piacon...

II.

Az öreg Jablonszky doktor harmincnyolc év óta praktizált Bakonyvárott. Még a kiegyezés előtt telepedett meg a kis túl a dunai városban, ahol atyja hosszú időn át a vármegye első tisztviselője volt. Jablonszky vicspán kedvéért, aki talán félszázadon át is jó barátja, keresztkomája, bizalmas tanácsadója volt a bakonyvári familiáknak, szívesen látták a bécsi egyetemről hazatérő fiút is.

Kevéssel azután, hogy a fiatalember a doktori pályát megkezdte, a vicspán megtért a családi sírboltba, ahol megholt felesége már sok év óta várakozott rá. A fiút azonban kegyeikbe fogadták a hálás kisvárosiak, annál is inkább, mert Jablonszky doktor ugyancsak értette a mesterségét.

Az orvos később megnősült és családot alapított; épp oly egyszerű, puritán nőt vett feleségül, amilyen ő maga volt; Szebenyi Ilonát, a püspöki jószágkormányzó egyetlen leányát. Házuk a csöndes és nyugodt meglegedés tanyája volt; a doktor nemes ambícióval gyógyította betegeit, az asszony egész az önfeláldozásig élt a férjének és a gazdaságának. Régimódi, egyszerű, derűs és meglegedett ház volt ez; mindenki csak azzal törődött benne, hogy a környezete boldog legyen. Még a cselédek is tíz-tizenöt évig szolgáltak Jablonszkyéknál, mintha a házbéliek nemes önzetlensége reájok is átragadt volna.

A doktorék harmonikus életét azonban a végzet, úgy látszik, megirigyelte; nagy és súlyos csapások zavarták meg a derék és tisztalelkű emberek nyugalmát. Három gyermekük, akikkel a sors megáldotta házasságukat, rövid időközökben meghalt; a híres orvos, aki annyi kétségbeesett család küszöbéről tudta távoltartani a kegyetlen csontembert, a maga házát nem bírta megóvni a borzalmas vendég látogatásától. Ő is, a felesége is, tehetetlenül nézték, amint az ártatlan kicsikék rémes harcot vívtak a halállal, amely utóvégre is győzedelmesen suhant ki az emeletes piaci házból; a szegény szülők örömét, reménységét könyörtelenül elrabolták a kicsiny koporsók, amelyeket, egy-egy leírhatatlanul rémes napon, a cinikus idegenek elvittek tőlük. Egy-egy három- és négyéves fiúcska, s egy másfélesztendő, édes, szőke leány hagyta így el őket mérhetetlen bánatukban; s a gyász hosszú időközön át ott tanyázott a csöndes és tisztaságtól ragyogó szobákban. Már-már lemondtak arról, hogy valaha még gyermekcacagást hallanak maguk körül, amikor a gondviselés váratlanul megkönyörült rajtuk; tizenöt évvel azután, hogy a kis Erzsike lázas teste mindörökre kihült, a gólya váratlanul beállított hozzájuk.

Jablonszky doktor ekkor a negyvennegyedik évében járt, az asszony túl volt harminchármon; az áldást régen nem várták többé. Amikor a férfi első ízben állott meg a gyermeke égszínkének bölcsője mellett, sokáig szótlanul nézte az alvó leánykát; aztán megindult pillantást váltott a feleségével, miközben - talán először gyermekkorától - halkán, magába térve, mondott el néhány szót ahhoz a rejtélyes hatalomhoz, amely a földiek sorsát intézi.

- Legyen elég, - rebegette, anélkül, hogy az ajka megmozdult volna, - legyen elég a szenvedésekből, amiket beláthatatlan bölcsességében reám mértél. Sírva könnyörgök hozzád, hagyd itt ezt a kicsike lelket, aki az elveszett hitemet visszaadta...

A gondviselést, úgy látszik, meghatotta a néma ima; a kis leányt nem kívánták vissza az égiek. Bájos, egészséges és vidám gyermekké serdült, aki a szülőit mindazokért a szenvedésekért kárpótolta, amelyek fiatal éveiket gyászba borították. Amikor a selymeshaju leányka hízelkedve kuporodott föl az édesapja ölébe, s forró kezecskéit a megindult férfi nyaka köré fonta, a doktor szemét elfutották a könnyek, s halkán, hálától kicsorduló szívvel rebegette:

- Látod, látod, mégis csak meg volt írva a sors könyvében, hogy mi is boldogok legyünk...

A kis leányt úgy nevelték föl, mint valami hercegisasszonyt; még a szellőtől, a napsugártól is féltették. Mójuk, Istennek hála, volt hozzá, hiszen e gyermekben kívül nem volt más, akiért takarékoskodniok kellett volna. Sáríka már hétéves korában a saját pony-fogatán kocsikázott, később pedig, a havas téli estéken, a város minden előkelő leánya a Jablonszky-ház ebédlőjében gyakorolta magát Sáríkával együtt a táncolás művészetében. Amikor a bakfisleányka, szép és komoly mamája oldalán, a kisváros utcáin végigment, a kereskedőnek kifutottak a bolt elé, hogy egy pillantást vessenek a viruló gyermekre, akinek szőke hajába égszínkének selyemszalag volt kötve: s aztán kissé irigykedve, de kénytelen elismeréssel szólottak:

- Bizony Isten, valóságos kis tündérgisasszony...

Igy nevelkedett föl, így lett eladóleánnyá Jablonszky Sáríka. Szinte észrevétlenül érte meg a tizenharmadik esztendejét; pedig a szülőknek úgy tetszett, hogy még tegnap rövid szoknyácskájában tipegett a gyermekszoba parkettjén, s selypítve, gügyögő szóval altatgatta a babáit a szőnyeges fészekben. Mily gyorsan, mily rohanva tűnt el ez a hosszú idő a multak tengerében! A doktor, napi munkájából hazatérve, amikor vacsora után a világos ebédlőben a megszokott karosszékében hátradőlt, néha lopva egy pillantást vetett a leányára, aki elmerülve olvasott valami könyvet, vagy a kézimunkájával babrált, miközben mosolyogva, jó pajtásként nézett csöndesen szivarozgató édesapjára.

- Ugy-e, hogy gyönyörű? - sugta oda a feleségének, aki a kredencben rakosgatott, vagy a fehérműs szekrényénél volt elfoglalva.

S megfeledkezve apai tekintélyéről, gyöngéden, hogy szíve csak úgy nevetett belé, így szólott a felnőtt kisleányához:

- Hagyd már azt a munkát és gyere ide egy kicsit... Mégis csak szörnyűség, hogy el hagynál epedni egy csókok után...

Sári ilyenkor ledobta az asztalfutóját vagy a tálcakendőjét, s hízelkedő kis cica módjára kuporodott az édesapja ölébe. És a doktor, elfeledkezve róla, hogy nagy, eladó kisasszonnyal van dolga, épp úgy becézgette, dédelgette a leányát, mint valaha, tizenöt esztendővel ezelőtt, mikor még Sáríka cukrot vagy játékszert keresett a télikabátja zsebében...

- Szeretsz? - kérdezte tőle, amíg a torkát szinte fojtogatta a sírás.

A leány ilyenkor a két keze közé fogta az édesapja arcát, de a szerelmi vallomását már nem mondhatta el, mert Jablonszky né megbotránkozva nézett az urára, s szigorúan, korholó hangon szólott közbe:

- Ne rontsd el azt a leányt, hiszen már úgyis eléggé elbizakodott... Úgy bánsz vele, mintha még mindig pólyásbaba lenne... Inkább hagyd, hogy a kézimunkájával végezzen, mert ha így halad, hát a jövő télen se lesz készen vele...

A doktor ilyenkor gyáván meghátrált, mert a felesége neki épp úgy imponált, mint a leánynak. Tréfásan elhessegette hát magától a hizelkedő Sárikát, miközben apai tekintélyét visszanyerve így szólott:

- Igaza van az édesanyádnak, a legfőbb ideje, hogy a tálcakendőket bevégezzed...

Sári ilyenkor engedelmesen távozott, de előbb perfidül súgott valamit az édesapja fülébe. Ezt súgta:

- Ugyan ne affektálj, apa, törődöl is te a tálcakendőmmel... Sokkal jobban szeretnéd, ha tovább is itt ülnék az öledben...

A doktor ekkor a fejét rázta és szerelmes pillantást vetett a leányára.

- Na már csakugyan igaz, hogy elbizakodott vagy... Haszontalan kis békája, még miket nem gondol felőlem!...

Máskor azonban, ha a betegeivel szokatlanul korán végzett s a rendelőszobából átnézett a lakásba, ahol Sárika, az édesanyja parancsából, az éjjeliszekrények fiókjait törülgette, megdöbbenve szaladt ki a feleségéhez, aki éppen a szakácsnővel tárgyalt:

- Te mondtad, hogy az a kis leány a hálósobát tisztogassa? - kérdezte a fejét rázva.

- És mi kifogásod van ellene, ha én mondtam?

- Az a kifogásom, hogy nem akarom, hogy a kezeit feltörje... Mirevaló a szobaleány, ha a gyermekeddel végezteted a legdurvább munkát?... Ha én élek, úgyse fog olyan emberhez menni, aki azt kívánja tőle, hogy a lakását tisztogassa...

Jablonszky né ilyenkor összeszidta az apát, - az ő szidása egyébként nem volt valami veszedelmes, - Sárika pedig két-három napig nem törődött a hálósobával és az éjjeliszekrények fiókaival.

III.

Lénárt Endre karrierjének első fejezetére a bakonyváriak még igen jól emlékeznek. Vagy huszonöt évvel ezelőtt lehetett, hogy a Schober Péter fia cég tulajdonosa, ifjabb Schober Károly, egy kenderszínű, sovány fiút hozott magával Budapestről Bakonyvára azzal a szándékkal, hogy a gyereket a fűszerüzletében kitanítja. A kaszinóban, dominózás közben, elmesélte, hogy az új inas szerződésével tulajdonképp a kegyeletnek áldoz, mert a fiu édesanyja nem más, mint ama Kertész Mária nevű hajadon, aki húsz éven át szolgált az öregebb Schober-család szentkép-utcai házában, sőt a fűszer- és gyarmatáru-üzlet jelenlegi tulajdonosát, hathónapos korától tizennégyéves koráig fölnevelte. Kertész Máriát egyenesen a szentkép-utcai házból vezette oltárhoz egy Lénárt nevezetű péklegény, aki később budapesti műhelyekben dolgozott, de időnek előtte elpusztult hektikában. Az asszony most, öreg napjaira, dajkának állott be valami pesti izraelita családhoz, a gyerek pedig visszakerült Bakony-

várta, ugyanabba a hajlékba, ahol az édesanyja negyedszázadon át örölte minden este a feketére pörkölt kávészemeket...

Lénárt Endre tehát kitanult a fűszerüzletben, sok szidást kapott a főnökétől, még több verést a segédektől, de mindez, alapjában véve, nem ártott neki: idejében fölszabadult, s tisztességesen megtanulta a fűszerességhez szükséges tudományokat. Mint segéd is ott maradt a Schober Péter fia üzletében, ahol fokozatosan, sőt később soron kívül emelkedett első segéddé, majd üzletvezetővé lett, attól kezdve pedig, hogy ifjabb Schober Károly kizárólag a szőlőgazdaságnak szentelte az idejét és a tehetségeit, teljesen a maga ízlése szerint kormányozta a hatvan évvel ezelőtt alapított üzletet. Schober ugyanis ekkor már nem igen törődött a fűszerekkel és gyarmatárúkkal; reggeltől-estig öreghegyi szőlőjével babrált, aranyérmekről és elismerő oklevelekről álmodozva, amelyekkel a szakemberek a pincészetét kitüntetnék.

A megvagyonosodott kereskedő jóformán csak újév napján törődött a boltjával, amikor Lénárt fekete császárkabátban tisztelgett nála, s az évi mérleg egy kaligrafikus példányát bemutatta neki. Egy ilyen alkalommal történt, hogy Schober, aki akkor is a boros palackjai etiketjeit rendezgette, váratlanul így szólott az üzletvezetőjéhez:

- Az inventáriumot persze az idén is pontosan megcsinálták?
- Meg, főnök úr.
- Így tehát tiszta képünk van az összes aktívákról és passzívákról?
- Igenis, főnök úr.

Schober erre az ablak felé tartott egy borral megtöltött mintaüvegecskét, jól megnézte az aransárga folyadékot, aztán így szólott:

- Mondanék magának valamit: vegye át tőlem a saját nevére az üzletet.

Lénárt e szavakra elsápadt; nem lehetett tudni, hogy az örömtől, vagy a meglepetéstől-e? Azután ezt mondotta:

- Én vegyem át az üzletet, főnök úr? Hiszen, ha megtehetném, nem cserélnék a római pápával se, de hol vegyem én azt a pénzt, ami az ilyen vállalkozáshoz szükséges?
- Hát nincs semmi megtakargatott pénze?
- De van főnök úr... Van négy- vagy ötezer forintom a takarékpénztárban, hiszen tizennégy év óta nem adtam még ki egy fölösleges krajcárt sem! De mi az a négy- vagy ötezer forint?... A Schober-üzlethez az annyi, mint egy félkrajcár...

Schober Károly megtörölte egy kendővel a mintapalackot, aztán ráütött az üzletvezetője vállára.

- Maga tudja, hogy nem vagyok barátja a sok beszédnek, hát most is röviden fogok végezni... Én eladom magának a fűszerüzletet, még pedig minden cikket tíz százalékkal a beszerzési áron alul... A vételár fejében egyelőre négyezer forintot fizet, a többit pedig negyedéves részletekben törleszti... Áll az alku?... Ha fölcsap, hát menjen el a közjegyzőhöz, az majd megcsinálja magával a szükséges iratokat...

Lénárt fuldokolva rebegett hálát, s hat héttel később már az ő cégtáblája függött a történelmi jellegű firma helyén. A Kertész Mária fia e váratlan esemény révén egyszerre számottevő tagjává lett a bakonyvári társadalomnak...

Azok, akik a változás következtében a régi cég rohamos sülyedésétől tartottak, csakhamar beismerték, hogy tévedtek; Lénárt Endre jól értette a dolgát, s ugyancsak föllendítette Bakonyvár

legrégibb üzletét. Hajnaltól napestig szinte emberfölötti módon dolgozott, s fáradságának meg is volt a jutalma: az új ember vagyonhoz, tekintélyhez és pozícióhoz jutott. Három év múlva már a városi képviselőtestület tagjává lett, röviddel azután pedig, amikor a Bakonyvári Népbankot megalapították, ő is bekerült az igazgatóságba. Ekkor már tudták róla, hogy vagyonos ember; s a respektust, amellyel polgártársai körülvették, még emelte, hogy a leendő virilista a hírneves Harpagonnál is fukarabb volt. Ha egyszer ráült a pénzesládájára, egy krajcár nem sok, de annyit se engedett ki a kezei közül a maga jószántából. A kaszinóba ugyan föl járt, de a pincérnek, aki eleintén neki is föl kínálta a feketét és a kapucinert, furfangosan ezt válaszolta:

- Most még ne, majd talán később... Otthon már megittam a feketémet...

A takarékbetétjei már meglehetősen emelkedtek, amikor Lénárt Endre szakított az agglegény-élettel; de csodálatos: a házasságában nem a pénzt kereste, hanem - legalább a látszat szerint - a szívére hallgatott. A törvényszéki elnökek nevelőnőjét vette feleségül, a molett, piszeorru Terka kisasszonyt, aki néhanapján, a kis növendékével sétálgatva, barátságosan megállott a boltja előtt, s hosszan mesélt neki Budapestről, a szülői szegénységről, s a sziniiskoláról, amelybe vérmes reménységekkel iratkozott be, de ahonnan, a pályatársnői intrikái folytán, távoznia kellett. Szerencsére megvolt a tanítónői diplomája is, s így arra, hogy éhen haljon, mégse került a sor.

Terka kisasszony, egy áprilisi estén, a növendékei nélkül jött be a boltba, s citromot meg kockacukrot vásárolt. Lénártnak föltűnt, hogy a szemei ki vannak sírva, körülöttük pedig fekete karika húzódik.

- Valami baja történt? - kérdezte érdeklődve.

A leány lemondólag intett, aztán mélységes szomorúsággal válaszolt.

- Higyje meg, Lénárt úr, okosabb dolog lenne, ha minden szegény leányt, mindjárt a születése után a vízbe fojtának...

A kereskedő ösztökélésére bőbeszédűen elmondotta, hogy mi történt vele; az elnökne azzal gyanúsította meg, hogy az urával kacérkodik, s fölmondás nélkül kitette a házából.

- És most mi a szándéka? - kérdezte Lénárt.

- Mi lenne? Ma éjjel a szállodában alszom és holnap reggel elutazom a szüleimhez...

Lénárt erre szó nélkül nyújtotta át csinos vevőjének a citromot és a kockacukrot, de másnap reggel, a vonat indulása előtt, megvárta Terka kisasszonyt a szálloda kapujában. Ezt mondotta neki:

- Az éjjel sokat gondolkodtam kegyed felől... Mit szólna hozzá, ha arra kérném, hogy ne menjen vissza Budapestre?

- Hát mit tegyek? - kérdezte a leány elbámulva.

- Én csak egyszerű ember vagyok, - folytatá Lénárt, - iskolába se jártam, de a szívem és az eszem azért helyén van... Ha nincs kifogása ellene, hát jöjjön hozzám feleségül...

Terka kisasszonynak nem volt kifogása, s a házasság két hónap múlva megtörtént. Az elcsapott nevelőnő mint vagyonos úriasszony tért vissza a bakonyvári társadalomba.

Megbánta-e Lénárt Endre pillanatnyi nagylelkűségét, vagy továbbra is meg volt-e elégedve a választásával, az földerítetlen titok, de annyi bizonyos, hogy a fiatal asszony a házasság után nem törődött valami sokat a férje hangulataival. Csinosan öltözködött, napos vendég volt a sétatéren, a színházban, a cukrászda terraszán, az idők folyamán barátnőket és barátokat is

szerzett, sőt azt a diadalt is megérte, hogy a törvényszéki elnökné egy jótekonysági hangverseny után szóba állott vele.

- Igen örülök kedvesem, hogy örökre hozzánk került... Azt a kis ostobaságot, remélem, végképpen elfelejtette...

A szokatlan nyájasságnak persze megvolt a titkos magyarázata: az elnök úr ő méltósága igen el volt adósodva, s legutóbb a Bakonyvári Népbanknál próbálta elhelyezni a váltóit...

Lénárt közömbösen nézte a felesége sikerét; a házastársak között egyáltalán sajtáságos viszony fejlődött ki. Egy földel alatt laktak, de csak igen ritkán állottak szóba egymással; s mindketten akkor voltak a legboldogabbak, ha valami súlyos maliciát mondhattak egymásnak. Honnan származott ez az elkeseredett gyűlölködés? Ezt senki se tudta, talán magok se tudták egészen tisztán. Annyi bizonyos, hogy a férj gúnyosan ujságolta otthon, ha a Terka asszony valamelyik udvarlója a vőlegénysorba lépett, vagy egy más asszony társaságában mutatkozott a főutcán, a felesége pedig igen érthető célzásokat tett azokra a férfiakra, akik még ünnepi ruhájukban is erősen sáfrányszagúak. Ez a viszony azonban nem akadályozta meg a jólelkű gólyát abban, hogy a Lénárt-házban időnkint látogatásokat tegyen.

A vázlat tökéletlen volna, ha lojálisan el nem ösmernők, hogy Terka asszony még bájosabb lett, amióta az anyakönyvvezetőnél megfordult. A pisze orra, a pajkos szemei csakhamar egy különös melléknevet szereztek neki Bakonyvárott: a kis város asszonyai magok közt a színesnőnek hívták. Sőt egy ízben, amikor a jótekonny nőegyesület műkedvelői előadást rendezett, a figyelmes rendezőség őt szólította föl, hogy a Szép Helénát eljátssza...

IV.

A hajnali sétát követő délelőtt a két jó barát a Huppinger-féle sörcsarnokban találkozott; ez a szűk és sötét helyiség volt a bakonyvári értelmiség legkedvesebb találkozó helye. Huppinger özvegy ember volt, de a leányai, - Ilka és Róza, - tőlük telhetőleg gondoskodtak róla, hogy édesapjuk öregségét megarányozzák. A két viruló, kacér leány kedvéért Bakonyvár egész férfilakossága veszedelmesen neki adta magát a sörivásnak; délelőtt tizenegy óra felé az összes boltok, hivatalok kiürültek, míg a Huppinger-sörcsarnokban ember ember hátán szorongott, s nekihevílt, hangos, jókedvű férfiak ingerkedtek a kezeik közül angolna módjára kisikló leányokkal. Az idegent, akinek ez időtájt valami bakonyvári hivatalban dolga akadt, a hajdu vagy a hivatalszolga oly bámuló arckifejezéssel fogadta, mintha azt kívánták volna tőle, hogy igya ki az Óceánt.

- A fogalmazó urat tetszik keresni? - kérdezték csodálkozva. - Most, tíz és tizenegy óra között?

- De hiszen, ha jól tudom, tizenkettőig tart a hivatalos óra...

- A hivatalos óra kilenctől tizenkettőig tart. De tíz és tizenegy között Huppinger bácsihoz vannak áthelyezve az összes hivatalok... Uraságod bizonyára idegen nálunk...

Pethő Géza és Szamosi Gyurka tehát a Huppinger-sörcsarnokban találkozott másnap délelőtt. Mindketten álmosak voltak kissé az éjszakai kószálástól, de azért nagy örömmel üdvözölték egymást, s kutatva néztek körül egy alkalmas asztal után. De a Szent Péter-templomban, husvét hetében, könnyebb jó helyhez jutni, mint itt, a bakonyvári értelmiség népszerű találkozóhelyén.

Minden asztal mellett öten-hatan is szorongtak, gyönyörűséggel élvezvén a jéghideg söröcskét, vagy a két leánnyal ingerkedve, akik frissen, fáradhatatlanul futkostak ide-oda a vendégek közt.

- Terringettét, hiszen itt lehetetlen leülni, - szólott bosszusan Pethő Géza.

Miután hasztalan nézett körül valami alkalmas zug után, így szólott a barátjához:

- Azt hiszem, jobb lenne, ha inkább a Weninger-kávéházban telepednénk meg egy félórára... Ott ebben az időben ugyancsak nem zavarják az embert...

De Szamosi Gyurka mély meggyőződéssel válaszolt:

- Fiam, ha azt akarod, hogy okosan beszéljek, hát ne menjünk innen egy tapodtat se... Nekem csak akkor van együtt valamennyi eszem, ha egy korsó frissen csapolt sör van előttem...

A gondviselés segített a két fiatalember baján: egy megyei hajdu lépett be, aki feszes szalutálással jelentette a sarokasztalnál ülő központi szolgabírónak, hogy a főispán a hivatalában várakozik rá. (A régi képviselő, Huszthy János meghalt, s most új választásra készülődött a kerület.) A szolgabíró tehát nagy káromkodások között távozott, s így a sarokasztalt Pethő Géza egy nagyszerű stratégiai mozdulattal villámgyorsan meghódította.

A leányok eléjük állították a friss söröket; Szamosi Gyurka műértő ropogtatás után, kettétört egy sóskiflit, s nagyot szippantott Huppinger-gazda burnótjából. Pethő Géza azonban nem ivott, hanem aggodó arccal kérdezte:

- Gondolkodtál a problémám felől?

Gyurka megtörölte a bajuszát, aztán jóindulattal bólintott.

- Amikor hazamentünk, jó ideig hánykolódtam az ágyamban, mert az a rossz szokásom van, hogy reggel három óra után csak a legnagyobb fáradtsággal tudok elaludni... Mondd, hogy filiszter vagyok, talán igazad lesz, de ez már egyszer így van és nem segíthetek rajta... Ha idejében el akarok aludni, hát nyárspolgár módjára már kettőkor, félháromkor az ágyba kell bújnom, mert különben úgy járok, mint a mult éjjel... Hosszu ideig álmatlanul fetrengtem, s így volt rá időm, hogy a te problémáddal foglalkozzam... No, tehát fiacskám, örömmel jelenthetem, hogy rájöttem az egyetlen elképzelhető megoldásra...

- És mi az?

- Nem vitatkozom veled afölött, vajjon csakugyan lehetséges-e, hogy a normális idegzetű ember egy időben két nőbe szerelmes?... Elfogadom a te álláspontodat, s készpénznek veszem, amit mondottál; vagyis elhiszem, hogy épp oly lángoló szenvedéllyel szereted Jablonszky Sárika kisasszonyt, mint Lénárt Endréné úrnő ő nagyságát. Ha keleti államban élnénk, egyszerű lenne a probléma megoldása: feleségül vennéd mind a két ideálot, s a páratlan napokon épp oly ragaszkodással csüggnél az egyikén, mint a páros napokon a másikon. De ezt a bölcs elintézést nálunk rideg elzárással sújtja a szigorú büntetőtörvénykönyv. Mindakét hölgyet tehát még az esetben se vezethetnéd oltárhoz, ha Lénárt Endre egyébként hajlandó is lenne arra a baráti szivességre, hogy a feleségétől elváljon. Itt lenne ennek a módnak az ellenkezője is: hogy tudniillik egyiket se veszed el a kettő közül. Ez azonban körülbelül olyan eljárás lenne, mint amit a néhai angol lord követett, aki a haláltól való félelmében öngyilkossá lett. Nem marad tehát egyéb hátra, mint hogy az egyiket feleségül veszed, a másikról pedig lemondasz; mert a francia regények kettős háztartásához nincs elég kedved és elég cinizmusod?

- Persze, hogy nincs...

- Fönmarad tehát annak az eldöntése, melyik legyen az a kettő közül, akiről lemondasz, s melyik, akit egy hosszú életre magadhoz csatolsz?... Hogy erre a kérdésre a kellő alaposággal válaszolhassak, meg kell állapítanunk egy kétségbevonhatatlan igazságot.

- Mi az?

- Analizálnunk kell kissé az érzéseket, amelyek a két szerelemben dominálnak. Megengeded, úgy-e, hogy az a mámor, amellyel Jablonszky Sáríkára gondolsz, lényegesen különbözik attól, amellyel Lénártnét körülveszed. Az első a desztillált szerelem, amelyet csak a legminimálisabb mértékben zavarnak meg idegen elemek; a másodikban viszont sokkal több az idegen elem, mint a tulajdonképpen való szerelem. Amikor Lénártnét látod, az ereidben lázasan kering a vér, mert arra a csókra gondolsz, amit tegnap kaptál tőle, s aminek a párját holnap fogod megkapni, amikor ismét egyedül lehetsz vele az emeleti szalonban... A Sáríka ártatlan kis személyével ily fölindulások nincsenek kapcsolatban. Őt önzetlenül szereted; sírni tudnál, amikor elválsz tőle, pedig ha együtt vagytok, talán még arra se gondolsz, hogy a kezecskéjét megszorítsad... A Sáríka egyszerű látása boldoggá tesz; míg ellenben minden idegszálad megfeszül a fájdalmas izgalomtól, ha az asszonyt, akit már a karjaidban tartottál, a mások jelenlétében látod viszont. Lénártné az érzékeid királynője, Sáríka a szivedé. Beismered-e, hogy az eddigi fejtegetéseim közel járnak az igazsághoz?

- Hiába ismerem be, ez nem változtat azon a borzalmas valóságon, hogy egyikről se tudok lemondani...

- Várj, még nem jutottam el a konkluzióhoz. Az az érzés, amellyel Lénártné iránt viseltetel, ugyebár sohase lehet hasonlónvá ahhoz a másikhoz, amely Sáríka látásakor a szívedbe áramlik? Az asszonyból sohase lehet többé naiv leány; olyan érzelmeket tehát, mint egy tizenennyolc éves bakfis, a férjes asszony nem kelthet a férfiak szívében. Lángolóbbakat, szenvedélyesebbeket talán igen, de oly tisztákat, mint az az ártatlan gyermek, soha... Ám fordítsuk meg a dolgot: vajjon a leányból is hiányzik-e a képesség ahhoz, hogy az asszonnyal, szerelem dolgában, fölvegye a versenyt? A választ önmagad is megadhatod: a legcsitribb leány is rendelkezhetik az asszony egész arzenáljával, mihelyt maga is asszonnyá lesz. Vagyis a különbség az: asszonyból sohasem lehet leány, a leány ellenben minden pillanatban asszonnyá lehet.

S akkor egy kézben egyesül a két fejedelmi hatalom: a feleséged, akit igaz szerelemből csatoltál magadhoz, a szívednek is, az érzékeidnek is a királynőjévé lesz. Megérted most már, hogy melyik az a tanács, amit, ha a lelkiismeretemre hallgatok, adnom kell?

Szeretettel közelebb húzódott a barátjához, aki fejét a könyökére támasztva, tágranyílt szemmel, visszafojtott lélekzettel figyelt rá. S karját a fiatal ügyvéd vállára téve, szinte apai hangon folytatta:

- Ez a hosszú, unalmas fejtegetés csak arra való volt, hogy a logika fegyverével is meggyőzelek arról, amit cselekedned kell... A szíved különben amúgy is elibéd szabja az igaz utat: boldoggá csak akkor lehetsz, ha ezzel az édes, elragadó ártatlansággal lépsz majd örök szövetségre... Szó sincs róla, nem lehetetlen, az asszony, aki egy idegen családi tűzhelyet hagyott el a kedvéért, talán szintén kíváncsi lehet az életedet... De az általános szabály nem ez; s száz meg száz házasság titkolt könnyei, keserves viharai bizonyítják, hogy az első férfi emléke sohasem pusztul ki végképpen az asszonyok szívéből... Ez az első kegyetlen kísértetként jelenik meg az új házasságban, kísértetként, amely féltékenyen megőrli a készülő boldogságot... A férj, aki csupán szeretője a feleségének, nem lehet tökéletesen nyugodt; az asszony csak azé a férfié igazán, aki egy személyben a barátja, a szeretője, a tanítómestere, a nevelője, szóval mindene... A más tanítványa a mi lelkünket sohase értheti meg egészen...

Elhallgatott, de a szemében őszinte szeretet és barátság csillogott; látszott rajta, hogy érzi is azt, amit mond. Pethő jó ideig maga elé bámult, aztán halkán szólott:

- És el mered vállalni a felelősséget azért, hogy a másik szerelem emléke sohase fogja megrontani a boldogságomat?

- El, - mondotta Szamosi Gyurka, komoran bólintva a fejével.

A fiatal ügyvéd csöngetett Róza kisasszonynak, fizetett, aztán Gyurkával együtt távozott a sörcsarnokból. Az utcán belekarolt barátjába, - és ezt mondotta neki:

- Ma este meg fogom kérni Jablonszky Sárkát...

V.

Vacsora után - a tavaszi és nyári estéken - Bakonyvár minden épkézláb embere ott járt-kelt a grófi park körül elhúzódó sétatérén, hogy a friss levegőt élvezze és a Weninger - kávéházból kihallatszó cigánymuzsikában gyönyörködjék. Nappal itt mindenki a dolgával volt elfoglalva; de este zsufolásig megtelt a kis sétatér pletykázó mamákkal, hajadonfővel sétáló kisasszonyokkal, szivarozó papákkal, akik be-beszaladtak a kávéházba, hogy egy pohár forró feketét megigyanak, s rendesen mindaddig ott ragadtak, amíg az elálmosodó familia karhatalommal el nem cipelte őket. Ez a séta volt a kisváros egyetlen szórakozása; belül, a parkban, az aranyos rácskerítés mögött éjszakázó madarak fütttyentgettek, távolról pedig, a szomszédos mezőkről, idáig hallatszott a virrasztó tücskök ciripelése. A bakonyvári kisasszonyok nappal hermetice elzárt lakásaikban zúgolódás nélkül teljesítették házas kötelességüket; menyecsskésen bekötött fejjel üldözték a bujdokoló porszemeket, ki-kinéztek a konyhába, hogy a főzés titkait elsajátítsák, kis lábaikkal szorgalmasan hajtották a varrógép kerekeit, vagy örökös tálcakendőiket és asztalfutóikat horgolták, de este, ah, este, véget ért az egyhangu rabszolga-élet! Ilyenkor csinos blúzaikban, szőke vagy barna fejüket egészen szabadon hagyva, fölújult életkedvvel siettek a sétatérre, hogy másfél órán át kedvükre kivegyék a részüket a tavasz vagy a nyár örömeiből. Ez volt a flirt megengedett ideje, amikor a leányok látszólag közömbösen, de voltaképpen dobogó szívvel hallgatták udvarlójuk trécelését, míg az okos mamák, az asszony barátnőikkel beszélgetve, csöndesen a hátuk mögött ballagtak. Mily aggódó pillantások kémlelték az esti órákban az égbolton felgyülemelő felhőket! Ha az idő váratlanul rosszra fordult, ha az ég csatornáit hirtelen megeredtek, a kis emeleti ablakok mögött ökölbe szorultak a leányok rózsás kacsói, s a kisasszonyok zúgolódva néztek a plafond felé, ahol a jó Isten trónusát sejtették.

- Nagyszerű, - mondták durcásan, rosszkedvűen, - hát az egész nap nem volt elég ahhoz, hogy a bakonyvári utcákat fölöntözzed?... Éppen este kell esőt küldened, amikor az ember egy picurkát szórakozhatnék?...

A jó Isten, úgy látszik, szerette a bakonyvári kisasszonyokat, mert e vidéken, a meteorológusok följegyzései szerint, általában véve nem igen voltak tartós esőzések... S ha jött is egy kis hirtelen nyári zápor, a nedvesség vacsora utánig többnyire fölszáradt, mintha az örök gondviselés kútfeje, végtelen jóságában, így szólott volna a sötét felhőkárpitok mögött:

- Most már elég, nem kell bolondozni, hadd sétáljanak odalenn nyugodtan a szerelmes kicsikék... Majd tíz óra után, ha a bakonyvári sétatér kiürült, újra meg lehet kezdeni az esőzést... Inkább reggel essék tovább vagy másfél órával, hogy a gazdáknak se lehessen kifogásuk...

Ez estén, a Huppinger-sörcsarnokban lefolyt beszélgetés után, egy izgatott fiatal úr járt türelmetlenül az akác-sorban: Pethő Géza volt, aki minden öt percben nyugtalan pillantást vetett az órájára, Vagy félórán át lovagolhatott már föl- s alá a sétáló tömegben, amikor végre megdobbant a szíve: a városház felől Jablonszky doktorék közeledtek, nyugodtan, megfontolt lassúsággal, bizalmasan egymásba karolva, mintha egy pillanatra se akarnák elveszteni egymást. Középen az öreg doktor, a vacsora utáni szivarját szíva, két oldalán a nők, szinte puritán módon egyszerű toalettjükben; az asszony fekete pongyolájában, Sárika fehér batisztblúzban, amelyet a nyakán kék szalag fogott össze... Amikor a park hatalmas kapuja elé értek, a fiatal ügyvéd lekapta a kalapját.

- Kezeiket csókolom... Van szerencsém jó estét kívánni, doktor bácsi...

A doktorné nyájasan intett, Sárika elpirult, a doktor pedig odanyújtotta a kezét.

- Szervusz, fiam... Én már csak fiamnak szólítalak ezentúl is, hiába tartod a szemem elé a diplomádat... Nagyon is megszoktam abból az időből, amikor sehogyse akartad, hogy a torkodba belenézzenek...

Apailag megsimogatta a fiatalember arcát; tehette, hiszen valaha majdnem mindennapos vendég volt a Pethőék házában. Géza úrfi szinte az ő felügyelete alatt nőtt fel; már egész kicsi korában a doktor bácsi piros és zöldszínű folyadékait kellett meginnia, ha beteg volt, később pedig ő is odatelepedett az asztal mellé, amikor a doktor és az édesapja vacsora után néha éjfélig is elbeszélgettek egymással.

- Terringettét, csak ilyenkor látom, fiam, hogy milyen öreg ember vagyok... Ha már neked is diplomád van...

S nyájasan belekarolt az ügyvédbe, elengedve kissé a hölgyeket, akik maguk is gyönyörködve nézték a fiatalembert... Pethő ekkor egy pillantást vetett Sárikára - meleg és sokatmondó pillantás volt, - aztán így szólott halkán az öreg úrhoz:

- Ha megengedné doktor bácsi, volna valami bizalmas közölni valóm... Talán hagynánk, hogy a hölgyek előre menjenek néhány lépéssel...

- Beszélj, édes fiam, szívesen hallgatlak... De előbb álljunk meg és tegyünk úgy, mintha a szivarunkat akarnánk meggyújtani...

Ravaszul elmaradtak egy darabig, aztán a doktor vidáman szólt:

- Nos tehát, halljuk, hogy miről van szó?

Pethő nagyot sóhajtott, de csakhamar összeszedte veszedelmesen megingott energiáját.

- Nagy dolgról van szó, doktor bácsi, olyan nagyról, hogy szinte nem is merek belefogni... De mivel tudom, hogy pólyáskorom óta szeret, hát mégis elmondom, ami a szívemet nyomja... Én szerelmes vagyok Sárikába, doktor bácsi... Nagyon-nagyon szerelmes vagyok bele, s talán túl se tudnám élni, ha le kellene mondanom róla... Sejtí már most, hogy mi a kérésem?... Ha becsületes embernek tart - hiszen gyermekkorom óta ismer, hát bizonyosan megvan rólam a véleménye, - akkor adja hozzám feleségül a kisleányt...

Elhallgatott és szorongva pillantott az öreg doktorra, aki egy pillanatig komolyan, majdnem megdöbbenve nézett rá... De aztán hirtelen ellágyultak a vonásai és apai jósággal kérdezte:

- Sári tudja, hogy most erről beszélsz velem?

- Igen, doktor bácsi, nagyon jól tudja... A minap együtt beszéltük meg, hogy mindent őszintén be fogok vallani... Hiszen az ő beleegyezése nélkül nem volna bátorságom hozzá, hogy ilyen merészségre elszánjam magamat...

Mosolyogva, de azért látható elfogultsággal állott az öreg doktor előtt, aki úgy látszott, hogy nem tud szóhoz jutni a meglepetéstől... De aztán szeliden rázta a fejét és így szólott:

- Az ilyen bolond apa, mint én, szentül azt hiszi, hogy a kis leánya örökké csak a babáira fog gondolni... És lám, aztán így jár, mint én: egyszerre csak ijedten veszi észre, hogy a kis leányából nagy kisasszony lett... Na, fiam, mondhatom, hogy csinos meglepetést szerezte nekem...

Tréfásan, de elérzékenyülten bólintott, aztán szeretettel megsimogatta a fiatalember arcát. És a könnyekig megindulva folytatta:

- Ha már minden apának az a szomorú sors jut osztályrészül, hogy a drága szemefényét egy idegen férfi számára nevelje föl, hát én még a legkevésbé zúgolódhatom, hiszen a kis leányom választása legalább egy derék és becsületes emberre esett... Jól ismerlek fiam, és az a hitem, hogy az olyan apának, amilyen a tied volt, a fia se lehet más, mint jóra való és tisztességes férfi... Eziránt tehát nyugodt lehetnék, mert bizonyos vagyok benne, hogy az én édes kis cicámnak jó dolga lesz nálad... De mivel az ilyen dolog mégis némi formáságokkal jár, hát most nem adok neked érdemleges választ... Csak annyit mondok, hogy máris úgy szeretlek, mint a saját fiamat... Holnap azonban bővebben beszélünk a dologról; ebéd után várni foglak egy csésze feketére...

Megrázta a fiatalember kezét, miközben mind a ketten közel állottak ahhoz, hogy sírva fakadjanak... Pethő, aki érezte, hogy mindjárt nagyon el fog érzékenyülni, halkán szólott az öreg úrhoz:

- Már azt is a szívemből köszönöm, amit eddig mondott... Ha tudná, hogy milyen boldog, milyen hálás vagyok!... De most megyek, doktor bácsi, mert nem volna elég nyugalmam hozzá, hogy Sárikával közömbös dolgokról beszélgessek... Kérem, mentse ki, hogy így búcsúztatlanul eltávoztam...

Gyorsan elment a sétaterről, s a lakására érve eloltotta a gyertyát és lefeküdt. Bár a múlt éjjel jóformán semmit se aludt, az álom most is makacsul elkerülte, s csak reggel felé, amikor odakünn már világosodott, hunyta le kimerülve a szemeit. Lázás, nyughatatlan álmai voltak, s ahogy fölbredt, jó időbe került, amíg a tegnapi est történetére visszaemlékezni tudott... Előbb sokáig csöndesen bámulta a szoba mennyezetét, majd végigsimítva a homlokát így szólott:

- Most minden a jó Istentől függ... A kockát visszavonhatatlanul elvettem...

Ebéd után, a doktorék előszobájában, a szobaleány bizalmas mosolygással fogadta.

- Méltóztassék ide, a rendelőszobába... A tekintetes úr már várakozik odabenn...

Pethő dobogó szívvel lépett az ismerős szobába, amelyre gyermekkorából oly élénken visszaemlékezett. Hányszor járt itt, a fekete bőrbútorok között, abban a korban, amikor még a labdázás volt az egyedüli szenvedélye! Jóformán minden bútordarabot, minden apróságot ismert. A nagy karosszéket, a hatalmas pipatóriumot, az íróasztalt, a bőrbekötött könyvekkel, a csillogó műszereket, a kitömött hiúzt, amely ott állott az ódon almáriom tetején.

Mintha csak tegnap lett volna, hogy a doktor bácsi barackot nyomott a fejére, s jóságosan így szólott hozzá:

- Ülj csak le, fiam, majd mindjárt megírom azt a bizonyítványt... Pethő Géza... harmadosztályú tanuló... makacs hörghurut... Így ni, majd add át szépen Szlavik főtitisztelendő úrnak...

Körülbelül tizennyolc esztendeje volt ennek, de a fiskális úgy érezte, hogy csak tegnap járt itt utoljára... És a régi hangulat még inkább föltámadott a szívében, amikor a doktor bácsi most is nyájasan állott föl a helyéből, barackot nyomott a fejére, mint valaha, a régi időkben, s jóságosan, az egykori szelid pillantásával mondotta:

- Ül le csak, fiam, ebbe a karosszékre... És most: ismételd el, amit tegnap este mondtál...

A kitömött hiúz csodálkozva nézett reá és Pethőnek úgy rémlett, hogy a kis bestia a fejét csóválja. És tisztán, világosan hallotta, amint az üvegszemű állat így szól a csöndességben:

- Ej, ej, a Pethő-fiúcska már másra is gondol, mint a spárgára kötött labdájára!... Jérum, furcsa dolgok történnek a világban, ha már az a hangos kis betyár is a szent házasságról ábrándozik...

- Na fiam, hát hirtelen megnémultál? - szólott az öreg doktor nyájasan. - Bátran beszélhetsz, én szívesen és készséggel hallgatlak...

Pethő most egyszerre magához tért és a szemét meleg ragaszkodással függesztette a házigazdára. Aztán halkán, a saját hangjától megindulva, szólott:

- Ismétlem, amit tegnap mondtam, doktor bácsi; adja nekem feleségül a kis leányát...

A doktor most közelebb húzódott hozzá, s a fiatalember kezét szeretettel megsimogatta:

- Édes fiam, hallgass reám: mielőtt a kérésedre válaszolnék, óhajtom, hogy a szívembe láss... Még talán a sírban se tudnék nyugodni, ha enélkül bíznam rád a legdrágább kincsemet... Azóta ismersz, hogy a legelső szó az ajkadat elhagyta; de azt, hogy a lelkem mélyén mit szenvedtem, te se tudod... Mert sokat, nagyon sokat szenvedtünk mind a ketten, amíg a kis leányunk ilyen nagyra nőtt... A fiatalságunk könnyekkel és fájdalommal volt tele, hiszen háromszor veszítettük el a hitünket az isteni gondviselésben... Te még nem tudod, mi az: három kicsike koporsót adni át megtört szívvel az anyaföldnek... Az Isten ne adja, hogy azt valamikor megértsd! Ez a gyermek akkor jött, amikor már nem vártuk többé; hát még nagyobb rettegéssel ragaszkodtunk hozzá... Ha tudnád, mily aggodalmak közt őriztük minden lépését!... Csak neki, csak érette éltünk, s az volt az ünnepünk, amikor az apró lábacskáival először tipegett, selypítő ajkával az első szót kimondotta... A gyermeke mindenkinek drága; de a mienket még drágábbá tették a szenvedések, amelyeket megérkezése előtt kiáltottunk... Ha egy este kiütött a tagjaira a láz forrósága, én, az orvos, aki tudtam, hogy nem lehet szó komoly bajról, megtörve imádkoztam a jó Istenhez, hogy legyen könnyőreletes hozzánk... És a jó Isten meghallgatott bennünket: a gyermek szép, okos és egészséges lett... És a szíve megérezte, hogy mennyire remegünk érette; s épp úgy megtelt szeretettel és ragaszkodással, mint a miénk... Amióta él, megszokta, hogy az imádtástól könnyes szemek virrasztanak fölötte, s ő is épp úgy féltett bennünket, mint mi őt. Tegnap estig még álmunkban se gondoltunk arra, hogy olyan idő is jöhet, amikor a kicsikénket elviszik tőlünk; s hogy egyszer majd elérkezik az a nap, amikor a kacagás megint örökre elmúlik a házunkból... Azt mondod, fiam, hogy öreg gyerekek vagyunk, és igazad van; de mit tehetünk róla, hogy a gondviselés ilyeneknek alkotott bennünket?... Ez a gyermek az életünk és a boldogságunk; ő az öröm, a béke, a szeretet, a poézis a mi földi világunkban... Hát megérted-e, mi történik a szívünkben, amikor az ő sorsát másra bízuk?... És mered-e magadra vállalni a felelősséget, hogy bennünket akkor is kárpótolni fogsz neki, amikor már a sír mélyén porladunk?

Megállott beszédében, de nem engedett időt a fiatalembernek, hogy válaszoljon, hanem aggodalmasan folytatta:

- Lehet, hogy bűnt követtünk el, amikor ilyenné neveltük, de ezen most már nem lehet változtatni többé... Ezt a gyermeket, aki a béke és szeretet levegőjében nőtt fel, megölné a legelső csalódás... Egy keményebb szó, egy gyöngédtelen mozdulat épp úgy összetörné, mint a virágot

a legelső őszi szellő... Érzesz-e magadban annyi erőt, hogy a kedvéért mindenről lemondani tudjál?... Bizonyos vagy-e benne, hogy épp úgy fogod szeretni, ahogy mi szeretjük?... Van-e szívedben annyi jószág, annyi gyöngédség, annyi megbocsátás, hogy ezt az érzékeny lelket az élet minden körülményei között megértse?

Fürkészőleg, majdnem rettegve nézett a fiatalemberre, aki bátran kiállotta a pillantását. És a könnyezésig meghatva attól, amit hallott, nyíltan, becsületesen válaszolt:

- Itt a kezem rá, hogy jó és szerető férje leszek a kis leányának... Ne féljen, doktor bácsi, én mondom ezt, a maga egykori Gézuskája...

A doktor most kitárta a karjait és a keblére ölelte a fiatalembert. Mindketten sírtak; hiszen a boldogság majdnem kiáradt a szívéből.

Jó ideig meghatottan ölelgették egymást, de az öreg ember vonásai egyszerre csak megkeményedtek, s a hangja fenyegetővé vált, amikor így szólt:

- Most, ebben az ünnepies pillanatban mondom neked: az Isten óvjon meg attól, hogy azt a gyermeket boldogtalanná tegyed... Ha élek, számon fogom kérni tőle, amit vétkeztél ellene; ha már meghaltam, a sírból is megátkozlak... Élve vagy holtan: egyaránt lesz erőm hozzá, hogy az érdemed szerint megfizessek neked...

Ijesztő komolysággal nézett a fiatalemberre, öreg szeme kísértetiesen fölillant, de hirtelen megenyhültek a vonásai, s ismét a hangján szólt, amely a vendégét az imént annyira meghatotta:

- Különbölni bolondság, nem vagy te képes arra, hogy a szívünket összetörjed...

Hangtalanul, jóságos ravaszsággal intett a fiatalembernek, aztán lábujjhegyen ment a szomszéd szoba ajtajáig, amelyet óvatosan kinyitott. És akkor hangosan, de a szívében mérhetetlen szeretettel így szólt:

- Titkolózó kisasszony, lépj elő, hadd beszéljek a fejeddel...

VI.

Az orgona mégegyszer megszólal, Remenyik Xav. Ferenc, a székesegyház regens chori-ja, még egy művészi cifraságot biggyeszt a gyönyörű nászinduló után, s a lakodalmas menet kikanyarodik az angolkisasszonyok kápolnájából, ahol ime: pironkodó, fiatal asszonnyá lett az egykori kolostor-növendék. A tömjénfüstös, virágillatos, parfümtől szinte kábító templomhajó lassanként egészen kiürül; a pálcás urak, a csipkeruhás, fiatal lányok, a nehéz selyembe burkolt mamák, rokonok között meghatva, földresütött szemmel halad kifelé az új házaspár, a gyertyák sorfalán át, a szentképek hallgatag üdvözlése mellett, a szelíd, az édes nyári alkonyatba. Az ajtóban jókedvű sokaság várja őket: Juhász ezredes, a helyőrség parancsnoka, Bogdán, a polgármester, Szelestey, az öreg vicispán, körülöttük a honorációrok serege, a mosolygó asszonyok, a hangosan kacagó lányok, távolabb a határok előtt ficáncoló lovak szomszédságában, a kíváncsiak százai.

Az orgonaszó kiárad az akácfák közé, amelyek most csodamódra illatosak, amíg messziről, a grófi park fáiról, ujongó madarak éneke köszönti a szerelmeseket. A nehéz tölgyfakapuhoz támaszkodva egy fehérhaju pap áll, egy könnyesszemű, töpörödött szerzetes, aki remegő kezével megsímogatja Pethő Géza tüzelő arcát.

- Derék... nagyon derék... meg vagyok elégedve, fiacskám.

Ez Csépanyi Alojz, a helybeli főgimnázium vicerektora, aki a vőlegényt még abból az időből ismeri, amikor a ködös téli hajnalokon a piaristák templomában minisztrált. Pethő meghatottan rebegi:

- Óh, főtisztelendő úr... milyen boldog vagyok...

Amíg Jablonszky doktor, nevetve is, sírva is egyszerre, a maga öreg karját odanyújtja a feleségének, amíg a hullámozó tömeg, a ceremónia végeztével, egyszerre csak összefoly, egymásba olvad, amíg a katonák szalutálnak, az urak a kalapjukat emelgetik, az asszonyok a csipkefelhőbe burkolt menyasszonyt kritizálják: az új férj fölsegíti a feleségét a selyembéléses batárra, a megyés püspök díszfogatára, amelyet a kegyelmes úr a háziiorvosa örömmünepére átengedett. És amíg a meggyszínű huszár feszesen elhelyezkedik a bakon, a kocsis a lovak közé vág, a férfi könnyekig meghatva, suttogó hangon kérdezi:

- Boldog vagy?

Nem vár, nem is kap feleletet, hiszen a fiatal asszony pillantása sokkal többet mond, mint amit szavakban kifejezni lehet. Hogy boldog-e? Tíz év óta, amikor először tudta meg, hogy a majálisi táncosa szerelmes belé, jóformán egyébre sem gondolt, mint reá. A szülei csöndes, izgalmak nélkül való családi tűzhelye mellett, amíg az emeleti ablakokból a hópihébe burkolózó piaci lámpát nézte, amikor lámpagyújtás után, a kézimunkáját a kezébe vette, mindig a csinos, kissé szomorú fiú járt az eszébe, aki majdnem sírva kérte, hogy karoljon belé, amikor az erdei mulatságról hazafelé jöttek... Ha apa néha tréfálkozva ültette az ölébe, ha anyuska szigorúan állott a háta mögé, hogy a zongoratudományát ellenőrizze, az ő gondolatai ott jártak a távol jövőben, amely majd az álmait valóságra váltja... Néha beszélgetés közben, hirtelen elpirult; ilyenkor az öreg doktor gyöngéden simogatta meg az arcocskáját.

- Mi bajod? Mi izgatott föl így egyszerre?

- Semmi, apa... Az imént lehajoltam a pamutomért, s a vér egy kisé a fejembe szállott...

Hogyan merte volna bevallani, hogy a pirulásában nem a pamut a hibás, hanem egy furcsa gondolat, amely minden előzmény nélkül az eszébe ötlött: az, hogy egyszer ő is mint szorgalmas kis feleség fog ülni a családi lámpa alatt, amíg karosszékből majd Pethő Géza olvassa a házikabátjában az ujságot... Szinte félt, hogy aggódó apa a lelkébe láthat, s elrejtett álma váratlanul napvilágra kerül... Megkettőztetett buzgalommal folytatta ilyenkor a tálcakendője vagy az asztalfutója himzését, amíg a doktor elégedetlenül csóválta fehéredő fejét az ujság fölött.

Hány évig szötte, színezgette ezt az édes álmot? A jó Isten tudja. Lehet, hogy talán belehalt volna, ha legelső szerelmében csalódik, de azért leányos félénkséggel titkolta még Pethő előtt is, hogy mi történik a szívében. Ez a kis kényeztetett hercegnő nem tartozott a banális, könnyen hevülő teremtések közé; a kacérságnak pedig még az árnyéka se volt meg benne. Mily művészettel tudta elrejteni hosszú éveken át, hogy a fiatal ügyvédet szereti! Hideg és közömbös volt hozzá, s némelykor valósággal kétségbeejtette a viselkedésével. Ha Pethő olykor önféledten szorította meg a kezét, ha a hangja megremegett az érzéstől, ha a szemét majdnem elfutották a könnyek; az ő lelke mindig büszke és zárkózott maradt. Csak otthon, amikor a doktor, az esti séták után, a kaput becsukta, s halkan, szótlánul haladtak fölfelé a gyöngén kivilágított lépcsőházban, facsarodott el kisé a szíve a részvétől, miközben bűnbánólag gondolta:

- Talán fájdalmat is szereztem neki, hogy megint ilyen hideg voltam hozzá... Holnap este vissza fogom szorítani a kezét, ezért a jó Istenke bizonyára nem fog megharagudni reám...

Másnap este azonban megint csak elfeledkezett a fogadalmáról.

- Hát csakugyan nem volna szíve? - gondolta Pethő Géza az esti séták után, mialatt a füstös, cigányzenétől hangos kávéházba a rendes társasághoz benézett. A lány pedig, ugyanabban az időben, szeretettel ölelte át kicsike caprice-vánkosát, s amíg a szülei szabályos lélekzete behallatszott hozzá, a sötétségben, amely a szobára borult, végre meg merte vallani magának, hogy csakugyan szerelmes.

- Ha anyuska tudná, hogy mi jár az eszemben! - gondolta magában szégyenkezve.

De aztán fölnézett a sötét plafondra, a kezét összekulcsolta, mint kisleány korában szokta, és csöndesen áhítattal susogta:

- Jó Istenkém, aki mindig szeretté, mindig dédelgetté, ugy-e most se fogsz elhagyni? Hiszen ha te akarsz, új világok keletkeznek, hogyne tehetné hát meg, hogy Pethő Géza örökre szeressen?

És e könyörgés után, megbékült szívvel elaludt. Vagy öt percnyi alvás után, - neki legalább annyinak tetszett, - fölébredt, s ime, a zöld zsalugátéren át már besütött a napvilág, s a feje fölött, a szentkép körül, világos aranysávok táncoltak. A szerelem tehát nem ártott meg az idegzetének; öt perc alatt az egész hosszú éjszakát végigaludta...

Három évig tartó, csöndes és hallgatag szerelem után ime, most ott ül a férje oldalán, a nagy, virágos batár mélyében, amely gyorsan robogott végig velük a kisváros utcáin. A gyalogjárón megállottak az emberek, a boltokból kifutottak a vevők, a kávéház terraszán székekre állottak a vendégek, csak hogy a nászmenetet megláthassák. Mily szép, mily csodamódon szelid, tavaszi alkonyat volt ez! Sárka úgy érezte, hogy az orgonaszó elkísérte az oltár mellől, s mindenünnen megragadó himnuszok hallatszanak. És a könnyezésig elérzékenyülve, túlradó szívvel, most végre megtette, amire annyi éven át nem volt képes: kis keze szorosan odakulcsolódott a férje kezére, s halkan, mintha álmodnék, így szólott:

- Hogy boldog vagy-e?... Ne kérdezd... Hiszen csak sírni tudok most, de a beszédhez nincs erőm...

Pethő behúnyta a szemét, s míg a keze megremegett a boldogságtól, halkan rebegte:

- Drága kis feleségem, ha tudnád, hogy mennyire imádlak! Emlékszel arra a majálisra, amelyikről először kísértetek haza benneteket? Akkor tudtam meg először, hogy szeretlek, azon a hajnalon, amikor nem akartál belém fogózni... Hogy el voltam keseredve, mennyire haragudtam rád... És később, a nyári napokon, amikor egész délután csak arra gondoltam, hogy vacsora után látni foglak... Hányszor korhelykedtem át az éjszakát, abbeli fájdalmamban, hogy olyan hidegen bántál velem!... Mondd, mint is lehetett szíved hozzá, hogy ilyen kegyetlen légy hozzám!?...

A fiatal asszony fölemelte a pillantását, és elpirulva gyöngéd mosollyal súgta:

- Csacsikám, hát igazán nem találsz ki? Azért voltam olyan, mert épp úgy szerettelek, mint te engem...

A batár most befordult az Iskola-utcába, s Pethő szíve hangosan megdobbant: a Lénárt-féle üzlet előtt nagy társaság állott, amely kíváncsian várakozott az esküvőről visszatérő fogatokra. A trécselő, szivarozó férfiak között az új férj csakhamar fölfedezte Lénártnét, aki mosolyogva beszélgetett a barátaival, míg szemét a közeledő batárra függesztette. Jókedvűnek látszott, de Pethő gyakorlott tekintetét ez a hazug póz nem tévesztette meg; sokkal jobban ösmerte kedvesét, semhogy ez a látszólagos könnyedség tévútra vezethette volna... Amíg a kocsi az üzlet előtt elrobogott, s ő zavartan, a fölindulástól reszketve a cilinderét megemelte, az asszony izzó, szenvedélyes, gyűlölettel és elkeseredéstől égő pillantása egy másodpercre összetalálkozott az övével... Ő volt az egyetlen, aki ezt a pillantást fölfogta; a többiek gyönyörködve

nézték a fátyolfelhőbe burkolt menyasszonyt, lelkesen feljők lengették a kalapjukat, Lénárt pedig hangosan, szinte mámoros éljent kiáltott... Amikor Pethő visszanézett, hogy az óvációt megköszönje, az asszony már eltűnt a boltajtóból...

A Jablonszky-ház kapujában csak nagy ügyel-bajjal tudtak átvergődni az összegyűlt tömegben, amely lázas kíváncsisággal tolongott, hogy az új asszonyt közelebbről láthassa... A ház összes cselédei nekiálltak Sáríkáknak, hogy a kezét és a ruháját összecsókolják, s Pethő csak a karjai ügyességével tudott valahogy utat törni a pálmafákkal földiszítt lépcsőházig... Odafönn, a régimódi folyosón, egy öreg, falusi nagynéni, aki a lakodalmi ebéd gondjai miatt nem mehetett el az esküvőre, sírva borult a nyakába a tizenötperces menyecskének.

- Jaj, drágaságom, milyen ennivalóan bájos vagy!... Mintha az édesanyádat látnám, tizennyolc-éves korában... És a jövendőbelid, istenkém, milyen szép, csinos ember...

Talán ki se engedi a kezeiből a pironkodó Sáríkákat, ha e pillanatban a násznép is meg nem érkezik a lakodalmas házhoz... De a lépcsőház most egyszerre megtelt a selyemuszályos hölgyek, a frakkos urak sokaságával, s Juhász ezredes katonás nyerseséggel szabadította ki a sirdogáló Sárít a szentimentális, vén néni öleléseiből.

- Terringettét, hát hadd kívánunk mi is szerencsét a fiatal asszonykának... Maga Zsófi néni inkább arra ügyeljen, hogy éhen ne vesszünk valamennyien...

Nyájasan parolázott az új menyecskével, akit egyszerre körülfogott a gratulálók és kíváncsiak tömege... Pethő doktor, akit a sokaságban elszakítottak a feleségétől, az ebédlő ajtajában szembe találta magát Jablonszky doktorral, az apósával. Az öreg úr kimerülve támaszkodott a falnak s a kezeivel végigsimította verejtékes homlokát.

- Csak nem érzi talán rosszul magát? - kérdezte Pethő ijedten.

A doktor mosolyogva rázta a fejét, de a mosolya is kissé fájdalmas, kissé szomorú volt.

- Semmi bajom, - mondotta szeliden, - csak a régi asztmám fogott el egy pillanatra, mint mindig, ha túlságosan fölízgom magamat. Ez azonban nem baj, az öreg ember hozzá van szokva ahhoz, hogy a halál ő felsége néha leadja nála a névjegyt... És abba, hogy egyszer meg kell halni, én már régen belenyugodtam, édes fiam... Minden bölcs ember belenyugszik, a doktor még inkább, mint más... Mi nem félünk a haláltól; hiszen jó ismerősök vagyunk vele... Ha nyughatatlanná tett a gondolat, hogy egyszer csak búcsút kell mondani mindennek, amit szerettem, hát ez nem magamért volt, hanem azokért, akik itt maradnak utánam... - Ezért gondoltam mindeddig remegve a halálra; mert a drága, jó kisleányomat féltettem... Most már őt se féltsem, édes fiam; hiszen itt vagy te, aki majd mindkettőnket pótolsz neki... Ugy-e szeretni fogod?... Ugy-e nem okozol neki fájdalmat... Ugy-e épp úgy ügyelsz, mint mi, hogy egy rossz pillanata se legyen az életben?... Most, ebben az ünnepies órában, ígérd meg nekem, hogy sohase lesz más törekvésed, mint hogy boldog és elégedett asszonnyá tegyed...

Pethő odaborult az apósa keblére és a következő percben mindketten sírva fakadtak. E pillanatban a fiatal férj szent esküvéssel fogadta meg, hogy jó és hűséges ura lesz a feleségének. És a boldogság első, édes mámorában hitte is, hogy meg fogja tartani a fogadalmát...

VII.

A kis Bakonyvár régente nehéz és zivataros napokat élt; tornyában, ahonnan békés időben a háztetőtüzeket és a Csevice-patak rakoncátlankodásait figyelték, valaha ájtatos török katona énekelte vontatott hangon az esti imádságot. A vidéken sokáig a török volt az úr, s bár Bakonyvár tanácsurái hősieken védelmezték városuk függetlenségét, nem egyszer haragos

török pasa prezideált a bástyába vágott, régi városházon. A falak még most, a béke idejében is megőrizték e szomorú korszak emlékeit; a vár emeleti ablakai körül befalazott ágyúgolyók feketéllettek ki a Csevice-völgyére. A vár maga elég tisztességes állapotban maradt meg; de otromba bástyái mögött most már nem a katonák fegyvere zörgött, hanem a kanonokok tyúkjai kotkodácsoltak a meleg, nyári délutánokon.

A várban a püspökön, a kanonokokon és a piarista-atyákon kívül csak a városka néhány ős-régi, patricius családja lakott. A tűztorony alatt a káptalan direktora bibelődött naphosszat a jácintjaival, a püspöki palota átellenében az öreg Óhidy János fűrt-faragcsált a vaskosaras ablakok mögött, a malomvölgybe vezető út sarkán pedig, a sárgára meszelt kuriában, amelynek ablakai gömbölyű tornyocskákra voltak elhelyezve, emberemlékezet óta a Pethő-familia legidősebb férfitagja volt a házigazda.

Mikor építették a házat, senki sem tudta pontosan, de még Ács úr, a püspöki levéltáros is meg volt győződve felőle, hogy a Pethő-kuria közvetlenül a török hódoltság után épült föl. A pallérok akkor mindenesetre megbízható emberek voltak; a sárga ház falai szilárdul dacoltak a hosszú századévek viharaival. A szobák, amelyekben valamikor a kicsike Pethők a napvilágot megpillantották, most se voltak rosszabb állapotban, mint Pethő István idejében, aki tudvalevőleg 1797-ben volt őbestere a franciák ellen induló vármegyei nemes hadnak. Az udvar, amelynek lejtős kert volt a folytatása, jóformán lenyúlt a vár aljáig, ahol már szorgalmas timárok dolgoztak kis házaikban, a patak partján. Az emeleti ablakokból a játszadozó Pethő-fiúcskák egész a Papod kék ormáig elláthattak, ahol gyerekes fantáziájuk szerint még mindig melegedő haramiák ülték körül a vígan lobogó, erdei tüzeket.

A kis város lármája a vár bástyáira csak alig hallatszott föl. Itt naphosszat csönd volt; csak néha baktatott végig egy öreg kanonok a hallgató házak mentén, hogy rendes, egészségi sétáját végezze, vagy egy-egy csinos cselédleány ment át az úton, zöld cserépkorsóval a kezében, hogy a püspöki kastély márványos kútjából vizet hozzon. Télen, amikor a körülfekvő hegyeket hó borította, szinte középkorisan misztikus volt ez a hófehérbe öltözött térség, amelyet ódon, hallgató meseházak vettek körül. Aki itt járt, ugyancsak nem hitte volna, hogy ötszáz lépésnyire innen csinos lányok pletykáznak a piacon, s anekdotázó férfiak enyelegnek a sör-csarnokban a felszolgáló kisasszonyokkal.

- Nos, hát hogy tetszik itt, szívem? - kérdezte Pethő Géza, amikor a feleségét a maga házában végigvezette. - Lásd, én azt hiszem, hogy meg se tudnék élni más fedél alatt; ebben a sarokszobában született az ükapám, meg a szépapám is, odalenn pedig, az udvaron, húsz évig ült minden este szegény apám a nagy diófa alatt, a latin könyveit olvasgatta, amíg a vacsora el nem készült. És emitt, az ebédlőben, láttam legelőször a doktor bácsit; egy januáriusi napon volt, hó esett, s nekem vastag törülközővel kötötte be szegény anyám a torkomat... Ki gondolta volna akkor, hogy a tréfás doktor bácsit valaha még apámnak fogom szólítani?...

Szeretettel és ragaszkodással nézett a fiatal asszony szemébe, aki boldogan odaborult az ura vállára. Oly szép, oly egyszerű, oly nyugalmas volt minden, ami ebben az öreg házban körülvette! Úgy érezte, hogy a gyermekkori meséi elevenednek meg, s ő a lármás nagyvilágból egyszerre csak a szerelem és a boldogság tündérszigetére került. Az álombéli szigetre, amelyet beláthatatlan tenger választ el a földi emberek világától, az önző vásártól, ahol láthatatlan, gonosz szörnyetegek kuszálják össze kaján mosollyal a halandók életsorsát...

- Tekintetes asszony, kezét csókolom, friss salátát szedek, - szólott most hirtelen a kövér Zsuzsa, aki már harminc év óta viselte a szakácsnői méltóságot a Pethő-házban.

- Salátát? - kiáltott föl a ház ura ujjongva. - Eszerint, ha a sejtelmem nem csal, ma idei rántott csirke kerül az asztalunkra.

- Na hallja, még csak az kellene, hogy a konyhai dolgokba spicelkedjék... Azt fogja megenni, amit eléje tálalunk, érti?... Ha még egyszer kotnyeles lesz, hát vacsora nélkül fog lefeküdni, ugy-e, Zsuzsa?

- Úgy, lelkem tekintetes asszony, bizony úgy... A Géza úrfira ráfér ez a lecke, mert már gyermekkorában is mindig leszede a fedőket a lábasaimról és a fazekaimról...

- Jézuskám, csakugyan?... Nohát most próbáljon meg a konyhába bejönni, ha az élete kedves...

Pethő hencegve feszítette ki a mellét, s nagy hősködéssel válaszolt:

- Ugy-e, maga azt hiszi, hogy megijedek a fenyegetésétől? El tetszik felejtetni, hogy egy tartalékos tűzérhadnaggyal beszél, aki még akkor sem ijed meg, ha száz ágyú szólal meg egyszerre... Holnap lesz a napja, hogy megint bemegyek a konyhába, s az összes fedőket leszedem a lábasokról és a fazekakról...

Sárika megbotránkozva rázta a fejét, Zsuzsa pedig, füles kosarával a karján, eltűnt a rácsos kertajtó mögött. Isten tudja, mi lesz a vége a rémes hadüzenetnek, ha e pillanatban ki nem nyílik az utcai kapu, s egy kémlelődő, öreg bácsi nem áll meg tétovázva a küszöbön...

- Drága, jó apuskám, hozott az Isten! - kiáltja a menyecske, egész a homlokáig kipirulva az örömtől. Mert a látogató senki más, mint Jablonszky doktor, aki huszonnégy óráig vitézül kitartotta, hogy a gyerekeket ne háborgassa, de most már talán a szemét se tudná lehúynyi egész éjszaka, ha a kisleányát a maga házában meg nem látogatná...

- Oh, apa, ez igazán kedves dolog, - szólott a fiatal férj is boldogan. Aztán két oldalt belekarolnak az öreg úrba, majd versenyt szaladnak, ki ide, ki oda, hogy karosszéket, szivart és pipát hozzanak.

A doktor bácsi kissé zavartan mentegetőzik:

- Nehogy azt higgyétek, hogy miattatok jöttem föl... Nagyon jól tudom, hogy az ilyen mézes-hetes házaspárt nem illik háborgatni a boldogságában... Én is voltam valaha fiatal, ámbar olyan régen volt, hogy talán nem is igaz... De mivel amúgy is dolgom volt a püspök ő excellenciájánál, hát gondoltam, egy csapásra benneteket is megnézek...

- Kinél, apa? A püspöknél? Hiszen a püspök már két nappal ezelőtt elutazott...

- Igazán elutazott?... No, ha így van, hát bevallom, hogy egyenesen hozzátok jöttem... De nehogy a mama előtt eláruljátok!... Ő megígértette velem, hogy legalább három napig békén hagylak benneteket.

- Jaj, drága apám, milyen édes vagy!... De most már, akármit szól is a mama, nem engedlek haza vacsorára... Gézát is halálosan megsértenéd, ha itt nem maradnál nálunk...

A doktor ijedten tiltakozik:

- Ugyan, kisleányom, ne beszélj ilyet, mert megharagszom. Te csak vacsorálj szépen egyedül az uraddal, aminthogy én is, ahogy illik, a feleségemmel fogok vacsorázni odahaza... Csak nem kívánod, hogy öreg napjaimra összeszidjanak?

Szigoru arcot ölt, a fejét is rázza, de ér is ezzel valamit a konok és erőszakos fiataloknál! Sárika könnyezve esküszik meg, hogy egy falat nem sok, de annyit sem eszik, ha az apja a meghívását el nem fogadja, Pethő pedig komoly, lélektani alapra helyezkedik, csakhogy az apósát a lábáról levegye.

- Ha nem akarja apa, hogy a házi békénket elrontsa, hát itt marad... Biztosítom róla, hogy sírás lenne a dologból, már pedig szép dolog volna, úgy-e, ha egy huszonnégyórás menyecske sírva ülne az asztalnál... A családi boldogságunk érdekében szükséges, hogy a rántott csirkénket és a fejes salátánkat elfogadja...

S látva, hogy a doktor még habozik, gentleman módjára feléje nyújtotta a kezét.

- Viszont ime, mi is megigérjük, hogy holnap este apáéknál fogunk vacsorázni...

Ez az érv hatott. Az öreg úr, nagy sóhajtván, belenyugodott abba, hogy a felesége összeszidja. Amikor azonban a nagy díófa alatt a terített asztalnál helyet foglalt, szepegeve így szólott:

- De vacsora után elkísértek ám hazáig... Mert egymagamnak nincs bátorságom hozzá, hogy a feleségem színe elé kerüljek...

VIII.

Pethőék már javában folytatták a köteles vizitelt, sőt jócskán végeztek is vele, amikor egy este, sétálás közben, Jablonszky doktor megszólította a vejét:

- Hallod-e, szép kis galibát csinálsz magadnak, édes fiam... Tudod, hogy a kisvárosi ember egész a túlzásig érzékeny, s mégis halálra sértesz valakit, akivel érdekedben lenne, hogy jó viszonyban légy vele...

- Már hogy én? Ha csak álmomban nem történt velem ilyesmi...

- Nem, fiam, éber állapotban követtél el egy jókora tapintatlanságot... Lénárt János ugyebár a kliensed?

- Az, - szólott Pethő, aki most egyszerre élénken kipirult.

- Azonfelül igazgatója is a takarékpénztárnak, ahol innen-onnan meg fog üresedni az ügyészi állás, mert az öreg Veress József, aki az én korombeli ember, aligha fog már sokáig vesződni a peres aktákkal... Eddig úgy állott a dolog, hogy te leszel valamikor az utódja, de most már, édes fiam, azt hiszem, hogy keresztet húzhatsz erre a reménységedre...

- Miért, apa?

- Miért? Hát egyszerűen azért, mert Lénárt Jánost ugyancsak földühösítetted magad ellen... Miért nem látogattátok meg őket is, mindjárt, az első héten? Tudod, hogy Bakonyvárott a sorrend is határoz, hát még az olyan figyelmetlenség, amikor valakiről tökéletesen megfélemez az ember... Már két-három napja észrevettem, hogy Lénárt csak úgy immel-ámmal köszönt a kaszinóban, ma pedig, amikor Juhász ezredes rólatok beszélt a feketénél, Lénárt tüntetőleg fölkelt az asztaltól s egymagában lökdösni kezdte a billiárd-golyókat... Szóval úgy meg van sértődve, mint valami vénkisasszony... Hát még a felesége, képzelem... Igen csodálalak, édes fiam, hiszen legénykorodban jártál Lénártékhoz, de meg különben is jól tudod, hogy manapság mindenkinek hízelegni kell, aki az emelkedésünk érdekében tehet valamit... Hát tulajdonképpen miért nem tettetek náluk látogatást?

Pethő zavartan vállat vont, Sárika azonban válaszolt az édesapja kérdésére.

- Azt hiszed, apa, nem mondtam neki, hogy menjünk el?... mindjárt, amikor a listát összeállítottuk, mondtam neki, de a csacsi uracskámnak az a nézete, hogy Lénártné kacér asszony, aki nem való hozzám... Mintha nekem még tanulnom kellene valakitől a kacérságot...

- Nagyszerű! Hát több kacér asszony rajta kívül nincs a városban?... Selmeczy Viktoréknál talán nem tettetek látogatást?... Nohát én, az apai hatalmamnál fogva, ezennel megparancsoltam, hogy holnap délből menjete el Lénárt Jánosékhoz...

- Nagyon helyes, apa.

Másnap, déli féltizenkettőkor, ragyogó, verőfényes napon, ünnepi díszben vonult végig a Pethő-házaspár a bakonyvári piacon: a férj cilinderral, gérokkban, sárgakeztyűsen, az asszonyka mille fleur selyemruhában, kacér kis kalapban, amely alól kiragyogtak gyönyörű szőke fürtjei. Amikor a Lénárt-ház kapuján befordultak, izgatott futkosás, ajtócsapkodás hallatszott az egész épületben; az emeleti ablakokból hirtelen visszavonult valaki, a villamos csöngettyű megszólalt, s a szalónban, ahova a vendégek beléptek, csakhamar megjelent a szobaleány, akin meglátszott, hogy két perccel ezelőtt még valahol az ágy alatt tartott hajtóvadászatot a porszemekre.

- A nagysága bocsánatot kéret egy pillanatra... Rögtön itt lesz, csak szíveskedjenek helyet foglalni...

Pethőék ünnepiesen leültek a kékselyem fotelekbe, s míg a szobaleány mögött bezáródott az üvegajtó, gyerekes grimaszokat vágta egymásra. Aztán megnézték a rézkapcsos albumot, amelyben a Lénárt-család kiváltságosai voltak láthatók: tagbaszakadt, kissé együgyű külsejű urak, a kegyetlenségig kinyalt gyerekek, hölgyek, lehetetlen toalettekben és frizurákban, csupa holdkóros mosoly, csupa félszeg mozdulat, csupa balkéz, amely sehogysem találja meg a helyét. A Lénártok igen derék és szorgalmas emberek lehettek, de a fotografustól úgylátszik túlságosan féltek...

Az albumot kétszer is végiglapozták, amikor végre megnyílt a szomszédos hálószoza ajtaja, s Lénártné, japán selyem kimonóban, mosolyogva belibbent a szalónba.

- Ugy-e megbocsátanak, hogy várattam Önöket?... De hiszen tudják, hogy így délelőtt az ember nem igen számít látogatókra... Kicsi, édes asszonyka, isten hozta nálunk... Lujza, hallod-e, szaladj csak le gyorsan az úrért és mondd meg neki, hogy jöjjön föl. Kedves vendégeink vannak...

Amíg a szobaleány leszaladt a boltba, Lénártné az új menyecskét kedveskedve végigcirógatta.

- Olyan, mintha még mindig a viaszkos vászonba kötött könyveivel, lebocsátott hajával, világoskék szalaggal járna az angolkisasszonyok kolostorába... És tessék: már egész komolyan adja az asszonyt... Mondja csak, nem pirul el, amikor a szakácsné tekintetes asszonynak szólítja?... Na már igazán nem csoda, hogy az uracskája végképp visszavonult a világtól...

Pethő elpirulva hümmögött valamit, Sáríka pedig grációzan meghajolt:

- Köszönöm a bókot... annál jobban esik... mert Bakonyvár legislegszebb asszonya mondja...

- Jaj, ugyan édesem, ne csúfolkodjék... Mit akar egy olyan öreg asszonytól, amilyen én vagyok?... Tizesztendő házaság, ez már valami, ugy-e?... Az ilyen korban már csupán az az ambíciója az embernek, hogy a lakása rendben legyen, nem az, hogy szépnek tartsák és udvaroljanak neki...

Sáríka élénken ellentmondott, de a beszélgetést most megszakította Lénárt úr, aki lihegve, mosolygó arccal rontott be a szalónba.

- Ah, ez aztán a kedves meglepetés... Nagyságos asszonyom, csókolom a kezét... Már azt hittük, hogy rólunk, szegény emberekről, egészen megfélekeztek... Ejnye szívecském, hát adjon be valami jó, kicsit édes pálinkát... De nini, becsületszavamra mondom, hogy a doktor

úr hízott vagy két kilóval, mióta a becsületes emberek sorába lépett... Nézd csak szívem, majdnem kicsattan az egészségtől... Nagyságos asszonyom, gratulálok, ez a kegyed érdeme.

Vígan, bőbeszédűen trécselt tovább, abban a modorban, amelyet odalenn, a fűszerüzlet polcai mögött, annyira megszokott... Mert bár Lénárt úr most már előkelő tagja volt a bakonyvári társadalomnak, még mindig kellemesen izgatta az a tudat, hogy a pozícióját mindenki elismeri, s hogy a diplomás urak is kötelességüknek tartják, hogy vizitljenek nála. Lénártné a vendégek tiltakozása ellenére behozatott néhány üveg édes pálinkát. Lénárt úr mexikói szivarokat vett elő egy fali polcból, s míg az asszonyok belemártogatták a nyelvöket az illatos italba, a férfiak pedig szivarra gyújtottak, kisvárosi szokás szerint hamarosan sorra vették a világegyetem legkülönbébb ügyeit: a színházi premiéreket, a főispánné új felöltőjét, a cselédek, a tisztek által rendezendő mulatságot, a nagy politikát, s a kávéházban föllépő budapesti orfeumot, - amíg a déli harangszó hirtelen föl nem hangzott és a fiatal menyecske ijedten föl nem ugrott a helyéből.

- Istenkém, lesz mit hallanunk Zsuzsától, hogy tizenkettőre pontosan otthon nem vagyunk... Jaj, jaj, hogy össze fog szidni bennünket... Mert Zsuzsa igen jó teremtés, de az ilyenben nem érti a tréfát...

- Kedves volna, ha most szépen itt maradnának ebédre nálunk, - szólott Lénárt úr vendégszeretőleg.

Lénártné nyájasan megcsókolta Sárikát, de Pethőnek csak az ujja hegyét nyújtotta, hidegen, közömbösen, mintha tudomást se venne a jelenlétéről. Miután az asszonyok kölcsönösen megígérték egymásnak, hogy ezután kultiválni fogják a jó viszonyt, az új pár karonfogva távozott, Lénárt úr hangos segédlete mellett.

- Remélem, hogy a hosszú, téli estéken gyakran együtt leszünk... Néha-néha egy kis kártya, vagy pletykázás, - ami éppen jól esik... Az ember elvgre is társas lény...

Lénárt úr végre visszatért a boltjába. Pethőné pedig jókedvűen szólott az urához:

- Még mindig milyen bájos asszony, ugy-e? Milyen szép, rózsás teintje van, a termete pedig igazán gyönyörű. Nem csodálom, ha tetszik a férfiaknak...

- Na szívem, én nem látok rajta semmi szépséget... Üres, affektáló teremtés, aki amellet még a nevetségig kacér is... Amennyivel te, drágám, édesebb és bájosabb vagy...

Hizelkedve odatörlőzködött a feleségéhez, aki tréfásan, de a szemében az őszinte hála és boldogság csillogásával legyintette meg az uracskája arcát. Pedig ha e pillanatban Pethő szívébe láthatott volna! Amíg az álnok férj ilyen lesújtó módon rágalmazta meg a volt szeretőjét, bensőleg összehasonlításokat tett a két asszony között, s a szívében hirtelen föllobbanó vágytól egészen megrészegülve szólott magában:

- Milyen izgatón, milyen csábítóan szép volt ma megint! Ez az igazi asszony: csupa kísértés, csupa érzékiség, csupa számítás... Láta, hogy majdnem fölfalom a szememmel és azért viselkedett úgy, mintha észre se venne... Pedig azokra a délutánokra, amikor mind a ketten megörültünk kissé, ő is csak úgy visszaemlékezik, mint én...

Pár nap múlva Lénárték visszaadták a látogatást: szintén a déli órákban jöttek, ünnepiesen, szertartásos dísszel, épp azon a napon, amikor a helybeli garnizon néhány fiatal tisztje, a Pethő barátai, testületileg tiszteltek az új házaspárnál. Lénártné gyönyörű vizitő ruhában jelent meg, s karcsu derekára kacérul néhány rózsa volt tűzve... A frizurája is más volt, mint rendesen, úgyannyira, hogy Pethő szemében kissé idegenszerűnek, de csodálatosan ingerlőnek tetszett... Most diszkrét eleganciával viselkedett, keveset beszélt, s szerényen, mosolyogva ült

a háziasszony oldalán... Oly szép volt, hogy a tisztek eleintén megzavarodtak, aztán kitörő lelkesedéssel udvaroltak neki... Pethő nem udvarolt, de úgy érezte, mintha hirtelen elbágyadna... A látogatás nem tartott tovább tíz percnél, s mikor Lénártné a katonák lovagias gardirozása mellett távozott, Sárika elbájolva szólott az urához:

- Most is azt mondd, hogy nem találod szépnek?...

- Kérlek, - válaszolta Pethő, - az ilyen ruhában minden asszony szép, aki nem púpos.

Megcsókolta a feleségét, de a csók közben dobogó szívvel gondolt a gyönyörű teremtésre, aki ránézve most annyira idegenné lett... Amikor eszébe jutottak a jelenetek, amelyek pár hónappal ezelőtt a Lénárt-szalón rejtelmes félhomályában lejátszódtak, úgy érezte, aligha lesz ereje hozzá, hogy a folytatásról mindörökre lemondjon...

IX.

Január vége felé aggasztó tünetek zavarták meg a fiatalok boldogságát; Sárika feltűnő gyakran szenvedett főfájásban, egyízben pedig olyan rosszul lett, hogy elájult. Jablonszky doktor, aki maga is megijedt, később mosolyogva megnyugtatta a vejét:

- Nincs semmi baj, az asszony vérszegény, ez az egész... Mindezt jórészben a kis Pethő-úrfi okozza, akit a gólya majd a nyár elejére elhoz... Ha azt akarod, hogy a feleséged hamarosan magához térjen, hát ültess föl a vasútra és vidd el valahova a délvidékre... Az kell szegénykének, hogy egész nap a tengerparton üldögéljen, s a jó, meleg napsugárral süttesse magát...

Az ügyvédnek, aki az irodája miatt nem igen tudott volna elszabadulni hosszabb időre Bakonyvárról, a szerencse váratlanul kedvezett: véletlenül Nedeczky ezredorvosné is készülődött, hogy Abbáziába utazik, s kész örömmel vállalkozott rá, hogy Sárikát gardirozza. Jablonszky is szívesen lement volna, de ő még, az esküvője óta, sohase hagyta magára az urát.

Pethő tehát lekísérte az asszonyokat a tengerpartra, kibérelte számukra egy villa földszintjét és verandáját, gondoskodott kitűnő penzióról, aztán elérzékenyülve megcsókolta a feleségét.

- Azt megmondom, hogy vigyázz magadra, mert nagy veszekedés lesz, ha nekem nem viruló egészségben térsz haza!... Ne gondolkodj egyébre, mint az ebédre meg a vacsorára és az erős vörös borra, amit délben, este innod kell... Aztán elég, ha egy levelezőlapot írsz mindennap, inkább ülj a tengerparton, s a vizet nézzed... Aztán...

Nedeczky ezredorvosné erélyesen közbeszólott:

- Ne papoljon annyit, hanem csak utazzék haza nyugodt szívvel... A feleségét, ha én velem van, ne féltse... Biztosíthatom róla, oly jól fog mulatni, hogy még álmában se gondol magára...

Pethő elbúcsúzkodott és hazautazott, s a vonaton fájdalmas melanchóliával gondolt az elhagyott kis feleségére... Otthon azonban, amikor az első vacsora után, amelyet Jablonszky doktoréknál elköltött, tíz óra felé az utcára lépett és kinyújtózkodott, egyszerre csak a szívébe nyilallott a szalmaözvegyi állapot édessége... Nyolc hónap után most megint szabadnak és függetlennek érezte magát... Kissé megállott, hogy a nyakkendőjét megigazítsa, aztán belépett a kávéházba, hogy cigánymuzsikát hallgasson...

A kávéházban víg élet volt, mert Sárga Miska bandája épp Mentónba készülődött, s most tartotta Bakonyvárott a búcsúhangversenyét. A cigányok már a riviérai jelmezükbe voltak bújtatva: vörös, arannyal díszített attilát, s festői kucsmát viseltek, ami általános feltűnést keltett... A primás magasabbrangu katonatisztnek, a cimbalmos külföldi attasénak látszott,

míg a másfélmászás nagybögös veszedelmesen hasonlított egy ünnepi díszben lévő nagykövethez... Nem csoda, ha a kávéház az utolsó zúgig megtelt, hiszen Bakonyvárotnak nem tartozott a megszokott események közé, hogy a diplomáciai kar tagjai húzzák a csárdásokat és a keringőket...

Pethőt, amikor a kávéházba lépett, hangos örömrivalgás fogadta... A megyei aranyifjúság vígan integetett neki a pezsgős poharakkal, az asszonyok nyájasan viszonozták a köszöntését, Sárga Miska pedig, aki valaha sok szép pénzt keresett a mulatós ügyvédtől, minden szokás ellenére tust húzatott... Pethő kissé zavartan nézett szét, míg az egyik árvaszéki ülnök, akinek sohase volt pénze, de aki mindig a lehangosabb volt a társaságban, már messziről odakiáltotta neki:

- Isten hozott komám, tudtam, hogy visszajössz közibénk... Hé, Marci, gyorsan egy üres poharat a tekintetes úr számára...

Pethő azonban nem ült le a lármás fiatalok közé, hanem tréfás grimaszt vágva feléjük, továsietett. A kasszával szemben ugyanis, a nagy tükör alatt, megpillantotta Lénártékat, akik szintén eljöttek a búcsúhangversenyre,... Lénártné megint csodamódra szép és pikáns volt, s a tisztek, akik a legutóbbi találkozás óta mindnyájan szerelmesek voltak bele, szilaj lelkesedéssel udvaroltak neki. Az asztalnál kívülök még egy kis fekete, csúnya asszonyka ült a férjével, bizonyos Lorenzné, a fogyasztási hivatal főnökének a felesége, egy örökké fecsegő, igen jókedvű kis teremtes, azonfelül Szamosi úr, Pethő barátja, aki a legörültebb csárdás közben is higgadtan vitatkozott Lénárral a magyar kereskedelem pangásának okai felől...

- Megengedik? - kérdezte Pethő, aki egyenesen e felé az asztal felé tartott.

Lénártné semmit se felelt, csak szerényen viszonozta Pethő köszöntését, a tisztek kitárták a karjukat, Lénárt úr pedig hatalmasan megrázta a fiskális kezét.

- A kirelejszumát, hogyne engednők meg, amikor megengedjük... Csak semmi ceremónia... üljön ide a feleségem mellé... Főhadnagy úr kérlek, szoríts egy kis helyet ennek a drága fiúnak...

A főhadnagy odább húzta a székét, Lénártné pedig kissé idegesen hátrált, nehogy valami bizalmas közelségbe kerüljön az új vendéggel. Valaha, a régi, jó időkben, Pethő valóságos eszmecseréket folytatott a szép asszonnyal az asztal alatt; de Lénártné most óvatosan visszahúzta a lábcskáit, s szenvedélyesen kacérkodni kezdett a főhadnaggal, aki úgynevezett kígyóbüvölő pillantással tekintett a szeme közé... Később azonban, amikor egy titokzatos mecénás intésére pezsgőt hoztak, az asszony leereszkedőleg ütötte össze poharát Pethőével is...

A kávéházból időközben eltávozott a szolidabb elem, a cigány közelébb vonult Lénártékhoz, a megyei aranyifjúság pedig, féktelen jókedvében, szintén odahuzatta az asztalát. A társaság így nagyon megnövekedett, s Pethőnek végre alkalma nyílt ahhoz, hogy nagyobb feltűnés nélkül suttoghasson egykori barátnőjével.

- Haragszik rám? - kérdezte halkan, miközben a hátán átfutott a hidegség arra a gondolatra, hogy ez a bájos teremtes valaha a szerelemtől elszedülve hullott a karjai közé. Most majdnem úgy tűnt föl előtte, hogy minden, amit oly soká valóságnak hitt, pusztán álom: a nyári délutánok csöndje, a félelem, hogy meglátják őket, a csókok, a fogadalmak, az esküvések, amelyekkel szerelmüket megpecsételték... Most, hogy megint mellette ült, szinte örületesnek tetszett neki az a gondolat, hogy mindörökké lemondjon róla; s hogy ezt a gyönyörű, kíváncsi asszonyt másnak engedje át... Mert affelől egészen bizonyos volt, hogy Lénártné még az ő házassága után se szándékozik belebolondulni az urába...

- Haragszik rám? - suttogja újra, mivel az asszony első ízben nem válaszolt a kérdésére.

Lénártné azonban jókedvűen elnevette magát.

- Hogy haragszom-e? Ugyan miért? Tudtommal nem adott rá okot, hogy haragudjam magára... Hacsak azért nem, hogy a pezsgőjét a bluzomra öntötte...

Bátran tekintett Pethő szeme közé, de az ügyvéd arca vöröslött erre a pillantásra.

- Hiába mondja, - szólott fojtott hangon, nehogy a többiek meghallják, - látom, tudom, hogy neheztel rám... A látszat szerint talán igaza is van, mert nem viselkedtem úgy, ahogy jogosan elvárhatta volna... De ha meghallgatna, bizonyosan belátná, hogy nem vagyok bűnös, s hogy magát most épp úgy szeretem, mint valaha... De hogyan is képzelheti, hogy másképp lenne?... Az ilyen szerelem nem változik meg estétől reggelig, hiszen a szívéből az ember a legdrágább emlékeit nem tépheti ki parancsszóra... Akármilyen történt, én most is az vagyok, aki voltam, s a szívem épp úgy tele van magával, mint azokon a napokon, amelyekről talán a halálom órájában se fogok megfélemedezni... És hiába adja most a haragosat, én tudom, hogy maga is szeret...

- Igazán? - szólott Lénártné vígan, hangosan fölkacagva, de a kacagásából kiért a halálos keserűség. - Ha maga mondja, bizonyosan úgy van, hiszen kinek lenne ereje hozzá, hogy magának ellentállni tudjon?... Kérem, jelölje hát ki az időt, amikor a nyakába borulhatok, s meg lehet győződve róla, hogy pontosan eleget fogok tenni a parancsának...

Nevetve mondotta ezt, de a szeme elárulta, mit érez, s Pethő tisztában volt vele, hogy ez az asszony majdnem engesztelhetetlenül gyűlöli... Hirtelenül még válaszolni se tudott a gúnyos megjegyzésre, nemcsak azért, mert semmi okos dolog nem jutott az eszébe, hanem azért se, mert a főhadnagy lelkesen fölemelte a pezsgős poharát.

- Bakonyvár legbájosabb asszonyának egészségére...

És Lénárt felé fordulva, tréfás elkeseredéssel folytatta:

- Ez a kópé nagyon jól berendezte a dolgát! És még azt merik mondani, hogy a férjek sajnálatraméltó emberek...

- Hát szó ami szó, nincs okom rá, hogy panaszkodjam... Feleség dolgában egészen meg vagyok elégedve a jó Istenke végzésével.

Tüntetőleg megcirógatta az asszony rózsás arcát, míg Pethő idegesen szívta a cigarettáját. A fiatal ügyvéd nem volt jó komédiás; nagyon is meglátszott rajta az izgatottság, amely e pillanatban a szívét eltöltötte. A rossz kedve annyira feltűnő volt, hogy Lénárt résztvevőleg feléje fordult:

- Hát magának, doktor uram, mi a baja?

- Nekem? Legfőljebb talán az, hogy álmos vagyok kissé, mert az utóbbi időben meglehetősen hozzászoktam a korai lefekvéshez.

- Ojjé, nekünk ugyan hiába adja a filisztert... Mit tagadja, hogy az elhagyott kis feleségére gondol?... Terringtonét, nincs abban szégyen, ha az embernek olyan felesége van, mint magának, doktor úr...

A közfigyelem e kis párbeszéd után szerencsére ismét elfordult Pethőtől, mert a cigány egy alföldi betyárnökével próbálkozott meg, az egyik tiszt ambiciózus füttyszava után. Az ügyvéd tehát ismét folytathatta az előbb abbahagyott párbeszédet.

- Azt gondolja, hogy a házasságom ellenem bizonyít? És abban a nézetben van, hogy az ember máról-holnapra kitörölheti a szívéből az olyan asszonyt, mint maga?... Ha tudná, mennyiszer gondoltam magára!... És milyen nagy, milyen örületes fájdalom fogott el, amikor azzal az eshetőséggel számoltam, hogy a maga szíve talán mindörökké elfordult tőlem... Mert hihetett-e mást, mint

hogy gyalázatosan visszaéltem a jóságával? Ugyebár, gyűlölt, és még mostan is gyűlöl? Pedig ha a szívembe látna, tisztában lenne vele, hogy még most is épp úgy szeretem, mint valaha...

Most már sápadtan, felindulva beszélt, míg az asszony ajkai veszedelmesen vonaglni kezdtek. De mivel még mindig nem válaszolt a szavaira, Pethő majdnem könyörögve folytatta:

- Mindenre kérem, higgyen nekem és mondjon valamit... Csak egy szót, csak annyit, hogy nem gyűlöl... És hogy a multak kedvéért legalább egyetlenegyszer ad még alkalmat, hogy az eljárásomat kimagyarázzam...

Szikrázó szemmel nézett Lénártnéra, aki most végre elszánta magát arra, hogy válaszoljon. Míg látszólag ő is a betyárnótára figyelt, könnyedén mosolygó arccal susogta:

- Azért, amit elkövetett, nem tartozik nekem felelősséggel... Ha kettőnk közül hibás valaki, hát én vagyok az... Hiszen előre is elképzelhettem volna, hogy ez lesz a vége...

Az ujjával a taktust verte a cigány nótájához, de Pethő jól látta, hogy az ajka szélén ott leselkedik a sírás. És míg a szíve majdnem elfacsarodott attól az édes fájdalomtól, hogy ez a gyönyörű teremtes ő miatta boldogtalan, halkan, szenvedélyesen szólott:

- Hát mi a vége?... Esküszöm magának, hogy semmi sem változott meg bennem, s hogy még mindig meg tudnék halni azért, hogy maga úgy érezzen irántam, mint régente... Nézzen rám, nézzen a szemembe és higgyen nekem...

Oly meggyőző hévvel mondta ezt, hogy az asszony egy pillanatra bámulva és elérzékenyülve tekintett a szemébe. Pethő megrázkódott a tekintet hatása alatt, s az arca kigyulladt az izgalomtól.

- Csak még egyszer, egyetlenegyszer adjon alkalmat nekem, hogy maga előtt a szívemet kiönthessem... Ugyebár megengedi, hogy eljőjjek?... A becsületszavamat adom, hogy sohase háborgatom többé, ha maga ki nem jelenti, hogy megbocsát...

Majdnem remegve nézett Lénártnéra, aki semmit se válaszolt a szavaira... Később, amikor a társaság már készülődni kezdett az asztalbontáshoz, még egyszer a közelébe lopózott az asszonynak.

- Hát megengedi, hogy eljőjjek? - súgta halkan.

Lénártné fölvette a kabátját, aztán a tükörhöz lépett, hogy a kalapját megigazítsa. E pillanatban óvatosan, szinte észrevétlenül igent intett a fejével...

Pár perc múlva Pethő már az elhagyott vár meredek utcáján bandukolt egymagában a lakása felé. És amíg az ódon, vaskosaras házak mellett végighaladt, nem a kicsiny, gyöngélkedő feleségére gondolt, hanem arra a csábító légyottra, amely talán már a legközelebbi napon várakozik rá...

X.

A fiatal ügyvéd, a Lénárt-ház emeletére fölérve, mosolyogva tette a mutatóujját az ajakára, s halkan szólott az ismerős szobaleányhoz:

- Egyedül van az asszonya?

- Igenis, a tekintetes asszony az ebédlőben olvassa az ujságot... Csak tessék bemenni, bizonyosan nagyon megörül... Hiszen oly régen nem láttuk már a tekintetes urat...

Pethő megveregette a szobaleány arcát, - Mariska a régi bizalmasa volt, - aztán dobogó szívvel belépett az ebédlőbe. Lénártné, aki csipkés pongyolában lustálkodott a kanapén, s az ujság tárcáját olvasta, ijedten fölugrott, ahogy meglátta...

- Maga az? - szólott megdöbbenve, miközben egészen a homlokáig elpirult.

A fiatalember szó nélkül magához akarta ölelni volt kedvesét, mint egykor, amikor még a szerelmesek túlzásával esküdtek meg arra, hogy sohase lesznek hűtlenekké egymáshoz. De az asszony egy erélyes mozdulattal elhárította magától ezt a kedveskedést.

- Mi jut az eszébe?... Ha azt akarja, hogy azonnal ki ne menjek a szobából, hát viselkedjék tisztességesen, ahogy illik... Mivel megígértem, hogy egy félórát magának szenteljek... De figyelmeztetem, hogy a legelső illetlensége után azonnal egyedül hagyom idebenn...

Helyet foglalt az egyik bőrszékben, s Pethőnek is intett, hogy üljön le. Az ügyvéd kissé bambán engedelmeskedett, de pár percnyi hallgatás után ismét kitört belőle a hónapok óta magába fojtott szenvedély.

- Komolyan az a szándéka, hogy most már mindig így fog bánni velem?... Igazán azt hiszi, hogy becsstelenséget követtem el, amikor megházasodtam?... Hát jó, én mindenben megnyugszom, amit maga kíván, csak az az egy óhajításom van, hogy nyugodtan végighallgasson. És ha azután is az lesz a véleménye, hogy jellemtelen vagyok, akkor csakugyan jobb, ha mindörökre búcsút mondunk egymásnak...

Izgatottan közelebb húzta a székét, s most már tajtékozói áradat módjára zuhogott ki belőle a legkeservesebb önvallomás.

- Igen... nem tagadom... sokáig küzdöttem magammal... mert hónapokig az volt a hitem, hogy két nőt szeretek egyszerre. Ha tudná, mennyit töprengtem, mennyi álmatlan éjszakát töltöttem el azzal, hogy érzelmeimmel tisztába jöjjek!... Néha azt hittem, nem lesz erőm ahhoz, hogy magáról lemondjak... másszor meg majdnem sírva fakadtam arra a gondolatra, hogy Sárkát egy idegen férfi veszi feleségül... Végre is abban állapotodtam meg, hogy energikusan kettévágom a csomót, s a köznapi morál törvényei szerint fogok dönteni a sorsom fölött... A becsület kívánta, hogy úgy tegyek, ahogy tettem, legalább nekem úgy rémlett, hogy az a becsület... De most borzadva látom, hogy hallatlanul könnyelmű voltam. Azt hittem, lesz erőm hozzá, hogy elfelejtsem magát, s most rémülten tapasztalom, hogy keservesen csalódtam... A két szerelem közül az volt az erősebb, amit maga iránt érzek... A feleségem édes és áldott teremtés, de ha magáról le kell mondanom, bizonyosan belepusztulok... Talán gonosz és szívtelen vagyok, de ez az igazság. És abból a nagy fájdalomból ítélve, ami az én szívemet eltölti, bizonyos vagyok benne, hogy maga is csak annyit szenved, mint én...

Megragadta az asszony kezét és szenvedélyes csókokkal borította el, miközben a könnyei kicsordultak a szeméből. Lénártné arcáról is eltűnt most már a szigorúság, vonásai megenyhültek és lágyabbakká lettek, részvéttel, fájdalmasan nézett a fiatalemberre, akinek őszinteségét nem lehetett többé kétségbevonnia...

- Ne sírjon, - szólott, s a kezét nem vonta vissza Pethő kezei közül, - mert a fájdalma engem is kétségbeejt. Elhiszem, hogy szenved, hiszen az én szívem is csordulásig tele van a visszafojtott könnyekkel... De nem szabad, hogy még egyszer meghallgassuk egymást, mert rettenetes bünt követnénk el mind a ketten... Maga most már másnak tartozik az életével... Akármilyen nehezére is esik, kötelessége, hogy elfelejtse, hogy mindörökre lemondjon rólam... Ugyebár belátja, hogy igazam van?... És ugyebár lesz esze a jövőben?... Hiszen a fájdalmát elviselhetőbbé fogja tenni az a tudat, hogy az én sorsom se rózsásabb, mint a magáé...

Gyöngéden, szeretettel simogatta meg a Pethő tüzelő arcát, mintha csak ez lenne a legjobb módja annak, hogy egy szép asszony egy szerelmes férfi szívét elidegenítse magától. Csak most látszott meg, hogy mennyire érti a csábítás művészetét: a jóság, a részvét álarca alatt lobbantotta új lángra a kedvese szenvedélyét. Amíg bársonyos ujjai hízelkedve babráltak a férfi hajfűrtjei közt, forró pillantással, de alig hallható hangon susogta még egyszer:

- Legyen esze, mindenre kérem, hogy legyen esze...

Ez a felhívás, - mint a szerelmesek évszázadok óta tudják, - föltétlenül eredménnyel jár, s Pethő is bebizonyította, hogy van esze. Behunyt szemmel, szinte magánkívül szorította magához a gyöngén ellenkező asszonyt, s míg a lélekzete gyorsabbá vált, a szeme csillogott, majdnem eszeveszettül szólott:

- És ha becstelenné is leszek, akkor se tudok lemondani rólad... Az enyém fogsz maradni, még ha a halállal is kell megfizetnem a boldogságomért... Szeretsz és mindörökké szeretni fogsz, mert úgy akarom...

Az asszony behunyta a szemét, de a karjai szorosabban kulcsolódtak a férfi nyaka köré, az arca pedig lángolt a belső felindulástól. És mintha álmodnék, halkán, szakgatottan, szinte lázban égve súgta a kedvese fülébe:

- Óh édes fiam... édes fiam... ne kívánd tőlem... Óh, Istenem... hát légy jó... hát könyörülj meg rajtam... Fiacskám... édes fiacskám... mennyire szeretlek...

Pethő most már nem szólt többet, mert a szíve dobogása elfojtotta a szavát. Csak vasmarokkal magához szorította a reszkető asszonyt, aki többé nem is tett kísérletet, hogy ellenkezzék vele.

XI.

Sárika hatheti távollét után visszaérkezett Bakonyvárra. Az ura csak a következő hétre várta, mert a leveleiben említést se tett a hazajövedele felől; annál inkább meg volt hát lepve, amikor Zsuzsa egy márciusi délelőtti hangos kiáltással rohant ki a konyhájából, s a következő pillanatban egy utiruhás fiatal asszonyka jelent meg az iroda ajtajában.

- Nem kergetsz vissza, hogy ilyen váratlanul betoppanok?

Pethő meghatottan ölelte magához a feleségét, aki sírva is, nevetve is borult a férjecske nyakába.

- Az egész úton féltem, hogy haragudni fogsz... de hidd el, hogy nem bírtam már tovább. Annyit sírtam, hogy Nedeczky né végre megúnta a pityergésem, s tegnap reggel szó nélkül csomagolni kezdett... Majd később mondotta: Én egyáltalában nem tudom, miért adják férjhez manapság az elemi iskolás leányokat...

- És miért sírtál, te csacsi?

A fiatal asszony szégyenkezve rejtette az arcát az ura vállára és behunyt szemmel súgta:

- Utánad vágyakoztam...

Sárika hazaérkezése ismét visszaállította a ház régi rendjét: Pethő búcsút mondott a kávéháznak, vacsora után Jablonszky doktoréknál töltötte a lefekvés előtti órákat, s napjában tízszer-tizenöt-ször is benézett a spájzba, a konyhába, az ebédlőbe, ahol Sárika megható buzgalommal teljesítette gazdasszonyi kötelességét.

- Jól vagy, nincs semmi bajod?... A fejed nem fáj?... Nincs étvágyad valami különös csemegére?... Nem ennél számocát vagy sárgadinnyét?

- Most, március végén? - kérdezte Sáríka csodálkozva.

- Aki a pénzt nem sajnálja, az március végén is ehetik szamócát és sárgadinnyét... Csak mondd meg, kis életem, ha kívánsz valamit, a többire már aztán ne legyen gondod...

Sáríka megbotránkozva nézett az urára, aztán komolyan szólott:

- Nem vagyok én afféle nagyvilági dáma, aki ilyen különösségek után kívánczik... A legdrágább csemegénél is többet ér nekem, ha a kis uram nagyon szeret...

Pethő azonban nem sokat törődött a felesége tiltakozásával, hanem titokban a legritkább primeuröket meghozatta a gyöngélkedő asszonykának. Jablonszky doktor ugyanis, aki minden este sírva fakadt arra a gondolatra, hogy unokája lesz, a kaszinóban annak a nézetének adott kifejezést, hogy ebben az állapotban minden asszony ananászról és kínai fecskefészekről álmodozik.

- Ha örömet akarsz neki szerezni, hát kínáld meg valami ritka csemegével... Aztán sokat, igen sokat sétálj vele, mert az nagy hasznára válik ám a jövőendőbeli trónörökösnek...

Az ügyvéd, aki pár nappal ezelőtt még eszeveszetten futkosott Lénárné után, most egyszerre megható gyöngédséget érzett a szelid kis felesége iránt. Ha Sáríkat látta, nevetségesen el-érzékenyült; s úgy dédelgette, becézgette az asszonyt, hogy még az öreg doktor is hálásan ölelte a szívére.

- Derék ember vagy, s a jó Isten meg fog áldani érte fiam. Most már nem félek attól, hogy a kicsike leányom egyedül marad, ha meghalok...

Néha vacsora után, amikor Sáríka, gyermek módjára, elaludt az asztal mellett, Pethő, akár egy gondos dada, szinte a karjai közt vitte be a feleségét a hálósobába. És míg a boldogan dűnnyögő asszonykát vigyázva az ágyba fektette, halkan, megindultan susogta:

- Aludjál szépen és álmodj az angyalokról, akik a fejed fölött virrasztanak... Csicsijja baba, csicsijja, hunyd be a szemedet...

És Sáríka engedelmeskedve hunyta be a szemét, s nevető ajakkal, de már félálomban gügyögte:

- Csókolj meg!

Pethő meggyújtotta az éjjeli lámpát, s a tompa, rózsaszínű fényben, amely a hálósobát betöltötte, hosszan elnézte a szendergő feleségét. A szőke fejecske, amely mozdulatlanul pihent a csipkés vánkoston, úgy tűnt föl neki, mintha egy édes, naiv gyermeké lenne, aki bizakodva teszi össze a kacsóját, amikor az álmistenke közeledik, s még nem tud, nem gyanít semmit az élet lesújtó piszkosságaiból. Oly bájos volt ez a fejecske, hogy a Pethő szívébe imádságszerű áhítat költözött... És míg a pillái lassan-lassan megnedvesedtek, vigyázva hajolt a szendergő asszony fölé, hogy homlokát megcsókolja... Aztán meghatva, bűnbánólag szólt magában:

- Hát lehet-e nagyobb gonoszság, mint megcsalni ezt a szelid, ezt az ártatlan teremtetést?... Mint lehetett szívem hozzá, hogy csak egy pillanatig is megfélemedkezzem róla?... Igen, igen, az egész életemet arra fogom szentelni, hogy a bűnömet jóvátegyem...

Pethő valami különös kedvet talált abban, hogy Sáríkat, aki a legtávolabbi célzásra is vér-vörössé lett, néha a szülei előtt zavarba hozza... Este, amikor szivarozva üldögéltek a Jablonszkyék derűs lámpavilága alatt, a fiatal férj néha csintalanul szólott az anyósához:

- Mit gondol anyuska, jó lesz-e, ha Ferikének fogjuk keresztelni a kis névtelent?

Sáríka ilyenkor rémülten szaladt be a sötét hálósobába, s csak akkor jött ki, amikor az édesapja válogatott hízlekedésekkel kiédesgette onnan... A doktor ilyenkor úgy kacagott, hogy szinte a könnyei folytak, Sáríka pedig zavarodottan susogta:

- Mindig csak ilyen bolondságokon jár az eszed, pedig ideje volna, hogy ebben a korban már komollyá legyen az ember...

- Helyes, szívem, mától fogva komoly leszek... Még ma este hozzá kezdek a norvég nyelv tanulásához...

Aztán az ölébe ültette a feleségét, s ott csókolta meg, ahol érte. Az öregek pedig titokban boldog pillantásokat váltottak egymással.

Egy délután, irodazárás után, Pethőék kísértáltak a malmok felé. Az idő már tavasziasan enyhe volt, a patak partján rügyeztek a fák, s a veteményes-kertek, a folyó, meg a nádfödeles viskók fölött aranyos napsugár lebegett. A réten százszorszépek nyíltak, s egy-egy álmos, koránébredő bogárka már lomhán sütkezett a verőfényben. Pethő, akit a tavasz csillogása mindig megrészegett, boldogan magához szorította a felesége karját, s szerelmes pillantással tekintett a fiatal asszony szemébe... Jó darabig hallgatva sétáltak, aztán a férfi egyszerre megállott.

- Ugy-e, hogy szép az élet, kis bolondom? - susogta hízkelve. Sáríka pedig komoly meggyőződéssel bólintott, s áhítattal így felelt:

- Nagyon szép.

A malmokon túl volt az öreg Moysinger korcsmakertje, ahol vasárnaponként a helyőrség bakái táncoltak a szobalányokkal és a szakácsnőkkel, de ahol hétköznaponként a jómódu polgári családok is megfordultak. A kert ilyenkor még meglehetősen üres szokott lenni, de Pethő most megállott a rozzant ajtó előtt.

- Cica, van egy ötletem, - mondta fontoskodva.

- Micsoda ötleted?

- Be fogunk térni ozsonnára Moysinger apóhoz. Lukullusi lakomát csapunk: vaját és hónapos retket hozatunk és csapra veretünk egy nagy üveg kőbányai sört. Mit szólsz a tervemhez?

- Csak nem gondolod talán, hogy sört iszom? - szólt Sáríka megborzongva.

- Nem gondolom? Sőt határozottan megkívánom, hogy koccints velem. Apa szigorúan rámparancsolt, hogy ezentúl minden nap becsípesselek. Már pedig, amit apa mond, az szentírás...

Sáríka húzódott ugyan egy kissé, de azért engedelmesen követte férjeurát. A rügyező ribiszke-bokrok közt piroszterítékes asztalok álltak, a vén korcsmáros ingujjban szorgoskodott a fészernél, a korcsmárosné a saláta- és kalarábé-ágyakat öntözgette, a gyerekek pedig lármásan kergetőztek egymással. A fiatal pár érkezése azonban megzavarta a családi idillt, a Moysinger bácsi, piszkos szalvétával a hóna alatt, szolgálatkészen megjelent, hogy a vendégeket üdvözlje.

- Tetszik parancsolni? - kérdezte, amíg szalvétájával a piros abroszt végigsöpörte.

Pethő színésziiesen deklamálni kezdett:

- Ami a spájzban, meg a konyhában jó falat akad, egy-kettő, rakja elibénk, csaplárogazda... Mindegy, ha ezer forintba is kerül a lakoma, de ma úgy akarunk élni, mint a Rothschildok és a Vanderbiltek...

A korcsmáros sietve tűnt el a konyhaajtó mögött, az asszony is izgatottan futkosott ide-oda, a gyerekek bámészkodva álltak meg, biztos távolban, Pethőék pedig helyet foglaltak az egyik asztal mellett. Pár perc múlva már előttük volt a friss vaj, a lágy kenyér, a hónapos retek, s Moysinger apó nagy buzgalommal húzta ki a dugót a sörös üvegből. Már éppen hozzá akartak kezdeni a falatozáshoz, amikor egyszerre új vendégek tüntek föl a látóhatáron.

- Terringettét, ez aztán a meglepetés, - szólott valaki a kert küszöbén. - Asszony, nézz csak ide, kik vannak itt?

Pethőék kíváncsian tekintettek az ajtó felé, ahonnan Lénárt úr, a felesége, meg Novák hadnagy integettek nagy örömmel és csodálkozással. Amíg a tiszt meg az asszony kissé hátramaradt, Lénárt úr boldogan hadonászva közeledett.

- Óriási, milyen kedves véletlen... Csak úgy hirtelenébeni kedvünk szottyant, hogy kiránduljunk, s lám, ilyen váratlanul összehalálkozunk egymással... Persze, persze, a fiatal szerelmesek félénken elbújnak a világ elől... De rosszul számítottak, mert a kíváncsi világ még a Moysinger-kertbe is utánuk jön...

Erőtlenül kezét rázott Pethőékkel, miközben a szép asszony és lovagja is megjelent az asztal mellett. A tiszt jókedvűen szalutált, Lénártné pedig megölelgette Sárikát.

- Mily pompás színben van, hogy megerősítette, kipirosította a tengeri levegő... És ezek a gödröcskék az arcán... akárcsak egy dunder kis polyásbaba... Igazán nem is csodálhatja az ember, ha az irigy ura ilyen féltékenyen eldugja...

Elragadtatva nézte a fiatal asszonykát, halkan, de azért érthető hangon szólva oda Novák hadnagyhoz:

- Mit szól hozzá?

Amíg a hadnagy udvariasan hajlongott, Lénárt úr harsány hangon kezdett kiabálni a sötétségben foglalatoskodó Moysinger után.

- Hé, söröket kérünk, de minél gyorsabban... Aztán friss vajot, szalámit és hónapos retket... És főképp snitlinget, sok snitlinget, mert az a fődolog... Persze csak úgy, ha nincs kifogásuk ellene, hogy a magányukat megzavarjuk...

A vendéglős székeket és új terítéket hozott, az ozsonna is nemsokára az asztalra került, s Lénárt úr, aki tapintatlan ember volt, csakhamar a levegőbe tartotta a sörös poharát.

- A kis Pethő egészségére, akinek tiszta szívből kívánom, hogy olyan eszes, legyen, mint az édesapja, s olyan szép, olyan bájos, mint az édesanyja...

Sáríka elpirult, Lénártné megbotránkozva, ütött az ura karjára, de azért mindnyájan koccintottak... És Lénárt, elégtelen a hatással, amit a felköszöntője keltett, így szólt:

- Én már csak ilyen szókimondó fiu vagyok és azzal vége... És ha a kis Pethő rossz néven veszi, hogy időnek előtte emlegetem, hát készségesen a rendelkezésére állok...

Lénárt úr, aki a kirándulások tekintetében ragaszkodott bizonyos stilszerűséghez, később fölívta Novák hadnagyot egy kugli-partira. S mivel Novák hadnagy élénken foglalkozott azzal a gondolattal, hogy nemsokára egy váltócskát fog benyújtani Lénárt úr pénztintézetébe, a két férfi csakhamar nemes szenvedéllyel kezdte ostromolni az ártatlan fabábukat, míg az asszonyok Pethő társaságában egyedül maradtak a kerti asztal mellett.

- Nos, hát mesélje el, drágám, hol járt és miképp töltötte az idejét?... És ha tudja, hát mentse ki magát ezért a rosszasságáért, hogy még csak egy képes lapot sem küldött nekünk...

Lénártné kedveskedve közelebb húzódott Sáríkához, aki zavartan, pironkodva válaszolt:

- Oh, nehogy azt gondolja, hogy figyelmetlen voltam... de higgye meg, ott még ahhoz is lusta az ember, hogy a helyéből kimozduljon... Aki reggeltől-estig a sziklákon megtörő vizet nézi, az megborzad ám attól, hogy tollat fogjon a kezébe... Még az uramnak se írtam mást, mint tízszavas levelezőlapokat... és az is rettenetes fáradságomba került.

Pethő gépiesen intett a fejével, de voltaképp nem igen hallotta, hogy miről van szó... Amíg látszólag közömbösen figyelt az asszonyok trécselésére, a szívében valami fájdalmas érzés lett úrrá; arra a meggyőződésre jutott, hogy a szegény kis felesége szájalmasan eltörpül Lénártné mellett... Amíg a széken hátradőlve, cigarettával a szájában nézte a kuglizó férfiak játékát, a lelke mélyén aggódva hasonlított össze a két egymás mellett ülő asszonyt: a diadalmas szépségében mosolygó Lénártnét, aki rózsás arccal, csillogó szemmel nézte szomszédnőjét, a beteges, sápadt, bátortalan Sárikát, aki most már, hogy a kis baba látogatásának ideje mindinkább közeledett, csak szégyenkezve mert megjelenni az idegenek társaságában... Az összehasonlítás nagyon is Sárika hátrányára ütött ki; a Lénártné karcsu, tökéletes termete, viruló egészsége, csábító, öntudatos pillantása mellett szinte részvétet keltett a törődött gyerek-asszony, aki néha félénken pillantott az urára, mintha segítséget kérne tőle... Pethő megdöbbenve érezte, hogy amíg a felesége iránt csak gyöngédség és szájalom van a szívében, az a másik tetszése szerint uralkodhatik rajta... És miközben néha helyeslő fejbólintással kísérte az asszonyok beszédét, így szólt, egészen megzavarodva a lelke mélyén:

- Becstelen gazember vagyok, de nem tehetek róla... Sohase lesz erőm hozzá, hogy erről a kacér és gyönyörű teremtről lemondjak...

A férfiak időközben befejezték a kuglizást s Lénárt úr, akivel a perfid Novák hadnagy ravaszul megnyerette a partit, hangos diadalkiáltással tért vissza az asztalhoz... A győzelem öröme a boldog nyerő még néhány üveg sört bontatott, de mivel az alkony egyszerre csak hűvössé vált, Pethő fölállott a helyéről:

- Fiacskám, mi búcsuzkodni fogunk, mert ez már nem a te egészségednek való idő... Jó lesz, ha a kabátodat is fölveszed, mert az ilyen esték a legveszedelmesebbek a hozzád hasonló asszonykára...

Sárika engedelmesen fölvette a kabátját, aztán a Lénárt úr hangos sajnálatára, búcsuzni kezdett... A férfiak udvariasan kezet csókoltak neki, Lénártné pedig megható bensőséggel a nyakába borult.

- Bármennyire rosszul esik, magam is azt mondom, hogy most már menjen... Amire hazaérnek, amúgy is este lesz...

Édes pillantást vetett Sárikára, de közben észrevétlenül megszorította a Pethő odanyújtott kezét... Oly hevesen megszorította, hogy Pethőnek hideg futott át a hátán... Egy percig mindenről megfeledkezve, szinte magánkívül tekintett az asszony szemébe, mely mámorral és szenvedéllyel tapadt rá... De a következő pillanatban már magához tért; udvariasan megemelte a kalapját, s karját feleségének nyújtva, csöndesen megindult az ajtó felé. És odakünn, mintha csak a lelkiismerete szavát akarná elcsitítani, gondosan fölgyúrta a Sárika gallérját, s apai gyöngédséggel szólt:

- Így, baba, most már nem fog megártani az esti hűvös levegő... És most siessünk egy kicsit, nehogy Zsuzsánna néni összeszidjon minket...

XII.

A kis baba megérkeztének legelső napjai ismét visszatérítették a Pethő csapodár szívét az ő szelid és tulboldog kis feleségéhez. Éppen ideje volt; már jóformán ott tartott, hogy az egész napja súlyos tehernek tűnt föl előtte, s akkor lélegzett föl, amikor az ebédet bevégezve, gyorsan megcsókolta Sárikát s gaz alattomosággal így szólt hozzá:

- Hidd el, drágám, mi férfiak csak azért ebédelünk, hogy a feketekávé jól essék...

Aztán szélvészféleg elrohant a kaszinóba, - már tudniillik, a saját maga kijelentése szerint. Mert tulajdonképp ez volt az az idő, amikor huszonnégy órai lázas várakozás után ismét egyedül lehetett a kedvesével odafönn, a vizitszoba kellemes félhomályában, amíg az utcán, a rekkenő nyári melegben, nagy dongó legyek röpködtek, Lénárt úr pedig a kaszinó hűvös nagytermében kibicelt zajosan az ismerőseinek.

Délelőtt, a sörcsarnokból jövet, Pethő rendesen beszólt a Lénárték fűszerboltjába, amely egyúttal a bakonyvári nagytrafik volt.

- Van-e valami szép, pettyezett britannika? - kérdezte izgatottan, mialatt Lénártnéval, aki ilyenkor kacér pongyolájában, hajában nyíló rózsával, szintén lenézett az üzletbe, barátságosan kezét szorította.

- Igen, ma gyönyörű világos szivarjaink - vannak, - szólt a szép asszony, a saját kezével szolgálva ki a fiatal ügyvédet.

Máskor azonban kedvetlen arcot vágott, s lemondólag sajnálattal válaszolt:

- Csupa sötét, fekete szivarunk van... Pörölgjön a dohánygyárral, mert az tehet róla...

Ez a kis párbeszéd hozzátartozott a két szerelmes virágnyelvéhez; a világos szivar ugyanis azt jelentette: „Jöjj, ebéd után várlak”, a sötét pedig azt: „Ma, fájdalom, nem találkozhatunk”. És Lénárt úr, aki szintén ott állott a dohányos polcok mellett, sehogy se tudta megérteni, miért veri le oly szörnyen Pethőt az a végre is mindennapi tény, hogy a dohánygyár sötét szivarokat készít. Akárhányszor megtörtént, hogy ő maga bontott ki egy új köteg britannikát, csodálkozó arccal szólva:

- De édesem, hiszen ezeknél sohase láttam világosabb szivarokat...

Amire a felesége gúnyosan elkacagta magát, s titkos pillantást váltva Pethővel, így válaszolt:

- Na, nem irigylem a szemedet... Úgy látszik, hogy a legújabb időben színvakságban szenvedsz...

Azokon a napokon, amikor a britannikák az asszony szerint is világosak voltak, Pethő ragyogó jókedvvel tért haza az ebédhez, s kedveskedve vitt egy-egy szál virágot a feleségének, aki már türelmetlenül várakozott rá a kapu előtt. Ebéd után pedig, ha az utolsó falatot lenyelte, dobogó szívvel szaladt végig a vár csöndes utcáin, s míg a déliesen kihalt városon végigment, izgatottan, a pásztoróra édes reménységében gondolta:

- Öt perc múlva itt lesz a karjaim között... és reszketni fog a gyönyörűségtől és a boldogságtól...

Most, hogy a Sárika szobájából hangos gyereksírás hallatszott ki, s az egész ház szinte meg-bomlott az örömdetes esemény következtében, Pethő szíve egyszerre ismét visszafordult a feleségéhez. Oly megható, oly szokatlan, oly különös is volt ez a változás!

A konyhában az öreg Jablonszky né dirigált, a szobákat megcsappant üzemmél takarították, az irodában suttogva beszéltek egymással a segéd urak, Zsuzsánna pedig, a kövér Zsuzsánna, aki máskor hétszám se fordult meg másutt, mint a piacon és a konyhában, most mindennap ötször-hatszor is besompolygott a felső helyiségekbe, s olvadékony, megindult pillantást vetett a kétkornyós gyerekkocsira, amelyben a trónörökös a délelőtti álmát aludta. S amíg Sárika bágyadt, de büszke pillantást vetett a gyerekkocsi felé, Zsuzsánna lábujjhegyen közelített, s halkán, könnyes szemmel susogta:

- Istenem, mily édes, mily enniváló. A homloka egészen a tekintetes asszonyé, de az álla körül inkább az urunkra hasonlít...

Sárika elégedetten bólintott, Jablonszkyné pedig műértő szemmel ellenőrizte Zsuzsánna szakvéleményét. A szemle csak akkor ért véget, amikor Pethő, az irodai munkáját végezve, szintén benézett a feleségéhez.

- Terringettét, ma úgy látszik, megint csak három órákor kapunk ebédet... Inkább a főzés után nézne, mint hogy a gyereket fölkelte.

De aztán, apai büszkeségtől eltelve, egy bolondos mozdulattal kikapta fiát a kocsiból, s dicsekedve szólt Zsuzsánnához:

- Ez aztán a helyes legény, mi?... Szavamra mondom, már majdnem több a haja, mint az édes-apjának...

Délután, a körútja végeztével, Jablonszky doktor is fölnézett az unokájához, s egész késő estig ott maradt, mert most mindannyian Sárika ágya körül töltötték az estéjüket. Az öreg doktor nem igen beszélt, de órák hosszáig nem vette le a tekintetét a szendergő gyermekről... Mire gondol? Mit érezhet? Némelykor óvatosan a karjaiba vette a siránczó csecsemőt, aki ilyenkor, csodamódra, elhallgatott, s kék szemével, amely annyira hasonlított a Sárikáéra, elbámészkodva tekintett nagyapjára... A doktor gyöngéden magához ölelte a kicsikét, aztán kifejezhetetlen ragaszkodó pillantást vetett a leányára... És Pethőhöz fordulva, aki némán állott az ágy mellett, s ellágyulva szorongatta a Sárika kezét, halkan szólott:

- Édes fiam, csak mostantól kezdve fogod tudni, hogy micsoda is tulajdonképp az élet... Ez a legényke, a kicsike fiad, majd megtanít rá...

A nagyapai méltóság oly boldoggá tette, hogy néha megölelte és megcsókolta a vejét, míg Sárika, a rózsaszínű selyempaplan alatt, meghatva könnyes szemmel mosolygott. Az öreg doktor vigyázva megsímogatta aztán a leánya halvány arcocskáját is, tréfásan, de szent meggyőződéssel szólva:

- Téged csak eléggé szeretlek, ugyebár? De azt az apróságot még százszorta jobban szeretem...

A baba érkezése egyszerre lecsillapította Pethő érzéki föllobbanásait, s a szilaj szerelmes, aki máskor képtelen lett volna arra, hogy a lemondás fogalmával megbarátkozzék, most egyáltalában nem gondolt többé a világos britannikákra. Este, amikor Sárika szobájában kigyulladt a rózsaszínernyős éjjeli lámpa, s ő egy csókkal elbúcsúzott a feleségétől, a maga szobájában, amelyre csönd borult, néha egész hajnalig virrasztva ült az íróasztal mellett, idegesen figyelve, ha a baba olykor fölsikoltott álmában... És amikor a zaj újólag elnémult, s végre, teljesen kifáradva lefeküdt, a szíve valami édes nyugalommal telt meg, s a sötétben, amely az ágya fölé borult, így szólott:

- Istennek hála, mégis csak őt szeretem igazán... Milyen más, mennyivel tisztább érzés ez, mint ama másík, amely még a józan eszemtől is megfosztott... Drága, kis cicám, most már igazán megfogadom, hogy sohase vétek ellened...

Hogy Pethő csak részben tarthatta be a fogadalmát, annak nem annyira ő volt az oka, mint inkább egy sajnálatraméltó epizód, amely perfidül megakadályozta, hogy a szavának ura maradhasson. Vagy négy héttel azután, hogy a kis baba a gyarló világot megpillantotta, az ifju apa egy este kalap nélkül kísért a bástyára. Egész nap valami fontos beadványon dolgozott, s munka után, amikor a dolgát bevégezte, kissé megfájdult a feje. Jó darabig kószált ide-oda a sziklás vároldalon, amikor a város felől egyszerre új sétálók közeledtek; egy katonatiszt, egy fiatal asszony, s egy kis leány. Pethő, akinek jó szeme volt, rögtön fölismerte őket: Novák főhadnagy volt Lénártnéval, valamint a kis Milkával, a szomszéd keztyüs leánykájával. A sétálás, főképp egy szép szeptemberi estén, nem tartozik a különös dolgok közé, de azért Pethő mégis, elsápadt kissé, s halkan így szólott magában:

- Szépen vagyunk!

Mi volt az, ami annyira megdöbbenetett? A bakonyváriak aligha találtak volna kivetni valót abban, hogy egy szép asszony meg egy vidám katona együtt szívja a pompás esti levegőt, pláne, amikor egy harmadik élő lény is ott lábatlankodik a társaságukban. De Pethő nagyon jól tudta, hogy mitől ijed meg. Ez az esti séta a szőke Milkácska gardirozása mellett, úgyszólván a specialitása volt Lénártnénak; óh hiszen még nagyon is jól emlékezett azokra az időkre, amikor ő volt a Novák főhadnagy úr helyében, s heteken át hasztalanul ostromolta a szép asszonyt szép szóval, heves szerelmi vallomással, sőt olykor még fenyegetéssel is. Lénártné sokáig gúnyos mosollyal hallgatta, de egy estén hirtelen a szemébe nézett, s szokatlan komolysággal így szólott hozzá:

- Várjon, amíg a cselédeknek szólok, aztán, ha úgy akarja, sétálhatunk vacsoráig a várban... Ott senkisék háborgat bennünket s nyugodtan elmondhatja, hogy mit akar tőlem...

Fölszólt a szakácsnéjának az emeletre, aztán benézett Cservenky bácsihoz, a keztyűshöz:

- Megengedi, hogy Milkácskát sétálni vigyem? Félóra múlva visszahozom...

Hallgatva mentek föl a meredek úton, az asszony szeméből eltűnt az irónikus pillantás, komolyan, várakozó arccal haladt a fiatal ügyvéd oldalán. A bástyán aztán leültette Milkát a püspöki rezidencia elé (a hegyek felől zord, éjszaki szél fú, s ez megárdhatna neked, kis leányom), maga pedig tovasétált Pethővel. És szendén, lesütött szemmel szólott:

- Nos hát, beszéljen, hallgatom. Most mindent elmondhat, ami csak a szívéen fekszik...

Pethő nem kérte magát, hanem mindent elmondott. És másnap, mialatt Lénárt a kaszinóban kibicelt, már odafönt, a hűvös vizitszobában folytatták a megkezdett beszélgetést...

Az esti séta jelentősége felől Pethő tehát tökéletesen tisztában volt. Nemcsak Lénártnét ösmerte, hanem Novák főhadnagyot is. A derék katona azok közé a tisztek közé tartozott, akik nyomoruságos fizetésükből kénytelenek élni, s így sokkal alaposabban foglalkoznak a váltójoggal, mint a stratégiai tudományokkal. Ez annál nagyobb hiba volt, mert Novák főhadnagy nem igen érzett hajlamokat az aszkéta-életre; s voltaképp csak akkor élt igazán, amikor a cigány a fülébe húzta a kedves nótáját, a pincér pedig szolgálatkészen állt a háta mögött a pezsgős palackkal. Az ilyen tobzódásban azonban csak ritkán volt része, mert a bakonyvári helyőrség tisztjei épp oly szegény ördögök voltak, mint ő. Így tehát a szerelemben keresett kárpótlást; mert Bakonyvárott, ahol a ballettet csak hírből ismerik, s színtársulat csak minden harmadik évben akad, a szerelem, általában véve, nem tartozik a költséges szórakozások közé. Novák főhadnagy tehát nemes harcikedvvel udvarolt jobbra-balra; néha egy unatkozó úri hölgynek, néha egy piszeorru masamód-kisasszonynak, néha egy csinosabb szobaleánynak is. A szerelemben a rokonszenves, katona az abszolút demokráciát képviselte...

Amikor most, a szelíd nyárutói alkonyaton Pethő a közeledő társaságot megpillantotta, a szíve egyszerre elszorult... És míg torkát szinte a sírás fojtogatta, keservesen, kétségbeesve gondolta:

- Óh igen, most már nincs benne többé kétség, önagsága gyorsan megvigasztalódott a hűtlenségemért... Talán holnapután vagy talán már holnap Novák főhadnagy úr fog deklamálni a hűvös vizitszobában... Addig deklamál, addig forgatja a szemét, amíg végre...

Nem fejezte be a mondatot, mert úgy érezte, hogy mindjárt megszakad a szíve... Az a gondolat, hogy ez a gyönyörű asszony egy más férfi keblére borulhasson, majdnem elviselhetetlennek tűnt föl előtte... Ő is ama férfiak közé tartozott, akik esetleg le tudnak mondani még a

szerelemről is, de abban sohasem tudnak megnyugodni, hogy a szerelmesük másé legyen... Mert a szerelem hasonlíthatatlanul könnyebb bennük, mint a féltés és irigység...

Mielőtt Lénártné meg a főhadnagy megismerhették volna, Pethő gyorsan befordult a püspöki palota felé, s a kanonok-házakat megkerülve, szinte lopva visszatért a lakására. Otthon már türelmetlenül várták; az öreg doktor kacagtató gyerekességeket művelt a kis babával, míg az asszonyok csöndes boldogsággal gyönyörködtek a rögtönzött idillben... A hancurozó nagyapa tréfás szemrehányással fogadta vejét:

- Ez aztán szép dolog, mondhatom... A helyett, hogy a serdülő fiadat nevelnéd, Isten tudja, micsoda kalandok után jársz... És az ilyen embernek még van bátorsága hozzá, hogy jó apának tartsa magát...

Pethő elkényszeredve mosolygott, de a gondolatai egészen másutt jártak... Alig várta, hogy az öregek eltávozzanak, hogy Sárika elálmosodjék s végre egyedül lehessen a szobájában. Sokáig föl- meg alá járt, s amikor nagysokára rászánta magát, hogy lefeküdjék, hajnalig se tudta lehúyni a szemét. Mindegyre csak a Lénártné gúnyos nevetését s a főhadnagy diadalmos pillantását látta, s nyughatatlan fantáziája élénken kiszínezte azokat a jeleneteket, amelyek a mai estére következni fognak... E jelenetek annyira fölizgatták, hogy szinte a foga is vacogni kezdett belé, míg a keze akaratlanul is ökölbe szorult... És most már makacsul, szilaj daccal szólott:

- Akármi is történik, nem fogom megengedni, hogy a másé legyen...

XIII.

Lénárt úr a bolthelyiségben a szállítócég kocsisával veszekedett, a segédek udvariasan sürgölődtek a vevők körül, az utcán fiatal leányok és szerelmes gavallérok kószáltak, a bolt ajtajában pedig kokettül, házias pongyolában állt a szép asszony, nyájasan fogadva az ismerősei köszöntését, míg Pethő a legközönségesebb arcával, de voltaképp a felindulástól remegve, suttopta:

- Föltétlenül beszélnem kell magával, még pedig holnap délután... Akármiképp is, de úgy kell intéznie a dolgot, hogy tanuk nélkül találkozassunk... Csak annyit mondok, hogy életre kiható dolgokról van szó...

- Talán csak nem akarja megkérni a kezemet? - szólt Lénártné ingerkedve, miközben kacér mosollyal intett a polgármesternek, aki épp ott sétált el a bolt előtt.

- Ne tréfáljon, ez egyszer nagyon is komolyan beszélek... Holnap ebéd után, föl fogok jönni magához tíz percre... Ne higgye, hogy talán valami légyott után áhítozom, itt a kezem rá, hogy oly tisztességesen fogok viselkedni, akár egy megyés-püspök... De még ez egyszer bele kell egyeznie, hogy meghallgat...

Lénártné nem válaszolt, mert a szobalánya megjelent a boltajtóban... Pénzt kért, hogy friss gyümölcsöt hozzon a piacról, s a szép asszony fölhasználta az alkalmat, hogy a délutáni ablaktisztítás felől tudakozódjék.

- Végeztél az udvari ablakokkal is, te lustaság?... Azt mondom, hogy minden ragyogjon a tisztaságtól, mert különben lesz hadd el hadd, ha feljövök.

A szobaleány, miután megnyugtatóan válaszolt a kérdésre, elballagott a piac felé, s Lénártné csak akkor tért át szerelmes lovagja szavaira.

- Kedves barátom, ne vegye hízelgésnek, de maga bolond... Csak nem képzei talán, hogy holnap délután meglátogathat?...

- Miért ne képzelném?

- Mert jól tudja, hogy az uram nagynénje látogatóban van nálunk, s más az én kis fejemnek ugyancsak nem hiányoznék, mint hogy most, titokban, ilyen urakat fogadjak... Aki a vízbe fullad, az nem jár valami nagyon jól, de még mindig sokkal jobban jár, mintha annak a pletykázó vénkisasszonynak a nyelvére kerül...

- Hát ki mondogta, hogy odahaza fogadjon?... Azt hiszem, van még olyan hely Bakonyvárott, ahol akadálytalanul találkozhatunk...

- Például?

- Például... Istenem... hát akárhol... Mondjuk, hogy... mondjuk, hogy...

Tűnődve, zavartan nézett maga elé, míg Lénártné mosolyogva szólott:

- Lássá, hogy maga se tud alkalmas helyet... Bakonyvár nem nagy város... ahol az ember kedve szerint elbújhat... Itt száz meg száz szem vigyáz az olyan szegény asszonyra, mint én vagyok... De különben mi szükség rá, hogy titokban találkozzunk?... Ha mondani akar nekem valamit, itt is megmondhatja, a boltban, ahová bármikor bejőhet feltűnés nélkül... Holnap délután két órákor várni fogom...

Pethő konokul csóválta a fejét.

- Nem, ez a hely nem alkalmas... olyan helyre van szükség, ahol teljesen egyedül lehetünk... Még az egyszer négy szem között akarok beszélni magával...

- Jesszusom, csak nem azt akarja ajánlani, hogy kettős öngyilkosságot kövessünk el?

- Mondtam már, hogy ne tréfáljon, mert igen komolyan beszélek...

Elgondolkozva simította végig a homlokát, majd egyszerre örvendő fölkiáltott:

- Van egy nagyszerű ötletem...

- Micsoda?

- Kora délután sétáljon ki a malmok felé... Ott ugyan ilyen időtájt senki se jár... A Répásmalom mögött a kis erdőben várni fogok magára...

Az asszony nevetve megborzongott:

- Pethő, maga olyan romantikus, mint egy gimnázista... Még jó, hogy nem éjfélkor akar találkozni velem, valahol a Suhogó tisztáson, holdfény mellett... De mindegy, még utóljára meg fogom tenni, amit kíván tőlem... Kettőkor várakozzék reám a malom mögött, de előre kikötöm, hogy nem szabad erőszakosnak lennie... Mert annak, hogy a régi bizalmasság helyreálljon közöttünk, most már örökre vége van...

- A becsületszavamat adom rá, hogy korrektül viselkedem...

Megszorította a szép asszony kezét, de tovább nem beszélhettek a dologról, mert Lénárt úr időközben kidobta a szállító-cég kocsisát, s most haragtól kipirulva jelent meg maga is a bolt ajtajában. A Pethő láttára azonban visszatért a jókedve, barátságosan megveregette a fiskális arcát, s nyájasan, baráti hangon szólott:

- Ügyvéd uram, gyújtson rá erre a pesti trabukkóra... Mi ugyan itt Bakonyvárott meg nem érjük, hogy a nagytrafikos úrtól valaha egy ilyen szivart kapjunk...

XIV.

Az öreg doktor elgondolkozva baktatott a molnárkert veteményes ágyai között, s újra meggyújtotta a szivarját, amelyet az imént óvatosan elhelyezett a tornácon, mielőtt a kis páciensét meglátogatta. Amikor a szivar nagynehezen égni kezdett, hirtelen megint az eszébe jutott valami. Ismét visszakerült tehát a konyha felé, s a molnárnénak, aki épp rántott levest készített a szegény kis beteg számára, még egy utolsó utasítást adott.

- Igaz is, megtörténhetik, hogy a bubukájának úgy alkonyattájt megnövekszik a láza... Ne ijedjen meg, mert az most már, hála Istennek, semmi rosszat se jelent... Az éjjelre mindenesetre tegyen egy Priessnitz-kötést a kicsike mellére...

Az asszony elérzékenyülve hálálkodott, Jablonszky doktor pedig elindult a kocsija felé. Hogy a kapuhoz jusson, át kellett haladnia a veteményes kerten és a majorságon s az öreg orvos ezt a rövid utat is, szokása szerint, megszokott lassúsággal tette meg... Amíg félig-meddig elszenesedett szivarját szívta, a gondolatai ezerfelé jártak, messze, nagyon messze, a múlt idők homályában, s a távol jövőben, amely most mintha megvilágosodott volna kissé az öreg ember sóvárgó pillantása előtt... Amit látott, nem lehetett valami szomorú dolog, mert a doktor bácsi szeliden elmosolyodott, aztán kedvesen megcsóválta ősz fejét. Majd így szólott magában, elgondolkodva:

- Bizony jobb lenne, ha nem dohányoznám estétől reggelig, mert ez a pöfékelés nincs valami jótékony hatással az asztmámra... Doktor létemre tudhatnám, hogy minden szippantás legalább egy nappal rövidíti az életemet... De most már nem volna értelme, ha egy jó szivarról lemondanék... Hiszen sok keresni valóm ezen a világon nincs többé... A feleségem nem fog éhenhalni, ha a szememet, behúnyom, ami pedig a kicsike leányomat illeti, hát az ő sorsa miatt nincs miért aggódnom ezután... Hála legyen a jó Istennek, aki megengedte érnem azt az időt, hogy az én drága szememfényét boldognak láthatom...

Vígan, jókedvűen füstölve haladt végig a káposztafejek és zellerágyak közt, míg a szíve édes és boldog nyugalommal telt meg. Több mint ötven évig dolgozott, fáradt és küzdött, de most úgy érezte, hogy meg lehet elégedve az élet sikerével: a munkája, a küzdelmei, a becsületes törekvései nem veszttek kárba... Valamikor, a régi rossz napokban, amikor... a kicsike koporsókat kivitték a házból... véghetetlen fájdalom közepette még a gondviselés létezését is kétségbe vonta; most azonban bűnbánólag bocsánatot kért attól a hatalmas lénytől, akiben gyermek módjára hitt, s hálásan rebegette:

- A sok szenvedést csak azért mérted reám, ugy-e, hogy a boldogság csak annál jobban essék?... Oh, most már nagyon is tudom, hogy milyen jó voltál hozzám...

Megállt a kerten átfolyó kis csermely partján, s öreg szíve ragyogó álmokkal telt meg... A malom fölött a kora nyári délután csöndje lebegett, a vízen csillogószárnyu szitakötők röpködtek, köröskörül falánk pillangók dézsmálgatták a kövér káposztaleveleket, s a fűszálakon aranyos bogarak ringatóztak, hogy csakhamar zummogva tovább szálljanak... A folyó lassan siklott végig agyagos partjai között, nagynéha, a távolabb eső majorságból egy kotkodácsoló tyúk lármája hallatszott idáig s mindez a sok különféle álombaringató nesz harmonikusan olvadt bele a malom felől idehallatszó döngésbe, amelyet a nagykerék munkája támasztott... Az öreg doktor tünődve állott egy pillanatig a zsongó magányosság közepette, s a szemét végighordozta a hallgató vidéken; a folyón, a távoli vizeken, az alacsony viskókon, s a kék hegyeken, amelyek kelet felől a látóhatárt elzárták... És az isteni nyugalomban, amely szinte ünnepi áhítattal lebegett a napsugaras tájék fölött, halkan szólott:

- Milyen gyönyörű mindez, s milyen fájdalmas sokaknak az a tudat, hogy egyszer búcsút kell venni tőle... Még egy-két nap, vagy a legjobb esetben egy-két esztendő, s a napsugár melegére átláthatatlan sötétség következik... Hányan vannak, akik reszketve gondolnak erre a változásra!... De te, vén pajtás, nem félsz tőle; hiszen a halál csak addig ijesztő, amíg az ittmaradó kedveseinkért aggódunk... Én eleget éltem, hát most már nyugodtan meghalhatok... Én azt hiszem, hogy jól fogok aludni, mert boldogoknak tudom azokat, akiket legjobban szerettem a világon...

A szemét lehúnyta, hogy jobban lássa a képet, amely most a lelke előtt megjelent; a babát, aki kövér kacsóit örömpresve nyújtja feléje, míg az édesanyja büszke mosollyal gyönyörködik az elbájoló idillben. A baba! Az öreg doktor szíve elfacsarodott a boldogságtól, oly furcsának és megindítónak találta a gondolatot, hogy az ő csitri Sáríkáját, aki még tegnap a bádagedényeivel játszogatózott, egy élő lény nagy komolyan az édes mamájának tekinti... Az ő naiv, ártatlan kislánya, mint egy dundi apróság édesanyja... Csak most érezte igazán a nagyapai méltóság örömeit, a tiszta, gyermekesen túlzott örömeit, amelyek az öreg embert mindenért kárpótolják, amit élete alkonyán elveszített: az ifjúságát, a szerelmét, a munka lázáért, a siker mámoráért, a jövőbe vetett reményekért... Oh, beláthatatlan bölcsesség, amely az örök éjszaka küszöbén még egyszer megcsillogtatod a gyermekkor drága hangulatait, s egy baba ezüstös kacagásával üződ el a félelmes szörnyetegeket, amelyek az ajtónk előtt leskelődnek...

Az öreg doktor csöndesen bólintott, aztán a kezével kómikus mozdulatot tett. Oly élénken képzelte maga elé a kis unokáját, hogy a megszokástól szinte enyelegni kezdett vele, mint otthon szokta, a Sárika hálósobájában... De aztán egyszerre csak magához tért az álmodozásából, s könnyedén a vállát vonva így szólott:

- Ej, úgy látszik, minden öreg ember gyerekké lesz újra... Még jó, hogy nem leskelődött rám valaki, mert bizony Isten kinevettek volna...

Újra meggyújtotta kialudt szivarját, aztán tovább ment a veteményes ágyak között, átkerült a kis csermely hídján, s épp ki akart vágni a kocsútra, amikor hirtelen az eszébe jutott valami. A kis erdőtől, amely a malom mögött elterült, édes madárcsicsergés hallatszott ide, s a doktor bácsinak az az ötlete támadt, hogy egy kis sétát tesz az erdőcskében, s szed néhány szál erdei virágot a még mindig gyöngélkedő Sárikának... A kisleánya ugyanis imádta a virágokat, annyira imádta, hogy már bakfis korában is valósággal táncolni kezdett örömeiben, amikor az édesapja egy szál rózsával, vagy egy szerény gyöngyvirág-bokrétával meglepte. A virágot jobban szerette, mint a játékszert, s akárhányszor könnyeket hullatott, amikor egy-egy kis rózsza, minden ápolás dacára, harmadnap már haldokolva hajtotta le sápadó fejecskéjét... A doktor végigment egy kis gyalogösvényen, s pár percig gyönyörködött a nyári délutánban, amely az erdőt már átlátszó fátyol alá takarta; aztán elmerengve folytatta útját a misztikusan susogó fák között... Néha lehajolt, hogy egy virágot szakítson, de közben vigyázva levett egy-egy bogárkát, amely a szirmokon rejtőzött, s óvatosan elhelyezte a fűben, nehogy a kis nyomoruultnak baja essék... És eléggülten susogta magában:

- Bokrétát viszek a kislányomnak... Vajjon megérem-e azt az időt, hogy az unokámnak is udvarolhassak?...

Annyira elmerült a munkájában, hogy se nem látott, se nem hallott; csak akkor riadt föl, amikor közvetlenül a közelében valami különös suttogás hallatszott. Kíváncsian emelte föl a fejét, hogy a sűrűségben kémlelődjék, de hirtelen visszahátrált; a fák között egy férfit s egy asszonyt pillantott meg... A fűben ültek, még pedig nagyon bizalmas pózban; a férfi végigterült a földön, s a fejét odahajtotta az asszony ölébe... A doktor ijedten fülelt egy pillanatig, aztán mosolyogva biccentett a fejével.

- Ez a divat, úgy látszik, örökké tart. Mi öreg emberek, néha botorul azt hisszük, hogy már nincsenek is szerelmesek a világon, pedig lám, most is csak annyian vannak, mint a mi időnkben. Bizony bele kell nyugodnunk abba a szörnyű gondolatba, hogy ezek a fiatal csacsik talán még a sírhalmunkon is csókolózni fognak...

Tovább akart menni, nehogy a kedves idillt megzavarja, de egyszerre csak ijedten megállt; a férfi hangja ismerősnek tetszett neki... Az öreg doktor fölkapta a fejét, az arcát előntötte egy vérhullám s reszketve, megindulva figyelt, mint a szarvas, aki gyanus neszt hall az erdő tisztásán. A nagy nyári csöndben tisztán megértette, amit a bujkáló pár beszélt, s a kezével félájultan támaszkodott az egyik fához, nehogy nagy fölindulásában összeessék. Amint kissé magához tért, lábujjhegyen közelebb lopózott a szerelmesekhez, s míg a szeme előtt csodálatos fénykarikák táncoltak, jól látta, amint az asszony keze gyöngéden babrál a férfi hajában, s tisztán hallhatta, amint halkan, szinte susogva mondja neki:

- Nem jobb lesz, ha mindennek véget vetünk? Mit akar hát tőlem?... Előbb vagy utóbb az lenne a vége, hogy minden kitudódnék, s a botrány mindkettőnket boldogtalanná tenne... Sőt nemcsak minket, hanem azokat is, akik a bűnünkben ártatlanok.

A férfi most megragadta az asszony kezét s szenvedélyes csókokkal borította el. Aztán vad erővel magához vonta, oly hevesen, hogy az asszony fölsikoltott fájdalmában.

- Minden hiába, - szólt lázasan, majdnem magánkivül, - a mi sorsunk mindörökre meg van pecsételve... Szeretem, s inkább százszor meghalok, semhogy magáról lemondjak... Mit érne az életem maga nélkül?... Nekem is megvan a jogom ahhoz, hogy boldog legyek, amire mindenkinek megvan, aki ebben a szomorú siralomvölgyben a halálra várakozik. Azt a tudatot, hogy egyszer csak rám borul a sötét éjszaka, s hogy hidegen, mozdulatlanul fogok feküdni évezredek át a föld alatt, csak azzal enyhíthetem némiképp, ha legalább ez alatt a pár év alatt a magam módja szerint boldog vagyok... Miért küzd a végzet ellen?... Micsoda ostobaság tartja vissza attól, hogy maga is a boldogság után törekedjék?... Jusson eszébe, hogy maga se lesz örökké fiatal, s hogy egyszer csak visszavonhatatlanul elérkezik az az idő, amikor a dobogó szíve kihül... És akkor, az alkonyat óráiban, keservesen fog visszasírni minden percet, amit könnyelműen elmulasztott...

Majd csaknem sírva mondta az utolsó szavakat, míg az asszony megdöbbenve nézett rá; látszott rajta, hogy ő is csak úgy érez, mint a kedvese... Egy pillanatig még védőleg tartotta maga elé a kezét, de aztán meglankadt az ereje, a könnyek kicsordultak a szeméből, s vad szenvedéllyel szorította magához a férfit és lázasan szólt:

- Oh, mennyire szeretlek!... Az életben nem volna egy nyugodt percem, ha erről a szerelemről lemondanék...

Mámorosan, mindenről elfeledkezve ölelték egymást, az ősemberek szilaj gyönyörűségével, azzal a perzselő, bűnös önzéssel, amely a tűnő pillanat kedvéért az egész multat és az egész jövőt feláldozni képes. De részegségükből most hirtelen magukhoz térítette őket az a váratlan zaj, amely a közelükben fölhangzott; egy halálrasebzett öreg ember rettentő, fuldoklósszerű zokogása... Az asszony megdöbbenve kapta föl összeborzolt fejét, a férfi pedig egyszerre talpra ugrott, hogy a lombokat félrehajtsa. És akkor az ő arca is ónszínűvé vált; az öreg doktor ott állt az egyik fatörzsnek támaszkodva, a karjai reszkettek, a teste pedig görcsösen meg-megrándult, de szó nem hagyta el az ajkát. A pillantása azonban, amivel a férfira meredt, oly ijesztő volt, hogy Pethő rémülten közelített hozzá.

- Valami baja van? - kérdezte, míg az öreg ember üveges szemeit kétségbeejtő állhatatossággal reája szögezte.

Jablonszky doktor nem válaszolt, de az arca most hirtelen szederjessé vált, s az ajkáról borzasztó hörgés hangzott... Aztán egyszerre megrázkódott, s míg a szemét undorral és megvetéssel meresztette Pethőre, a kezeit tördelve dadogta:

- Szegény kicsi leányom... szegény babuskám... szegény, ártatlan szivecském te!... Azt hittem, hogy boldognak tudhatlak, ha meghalok, pedig jaj, mennyivel jobb lenne, ha magammal vihetnék a föld alá... A jószágoknak, az egyenes lelkednek, a becsületes hűségednek az a jutalma, hogy megölnek, mert te, szegény kis bolondom, nem fogod túlélni, ha a valóságra ébredsz...

Olyan kimondhatatlan kétségbeeséssel mondta ezt, hogy Pethő megindultan nyúlt a keze után... De Jablonszky doktor most egyszerre fölegyenesedett, a szeme szikrázott, s öles terméte mintha megnövekedett volna; olyan volt, mint a haldokló oroszán, amely halála előtt még egyszer félelmetes hatalmában mutatkozik... És mialatt az asszony meggörnyedve zokogott a föben, Pethő pedig ijedten hátrált, parancsolóan fölemelte a mutatóját, s dörgő hangon szólott:

- El innen!... Ne közelíts hozzám, mert leütlek... És maga... maga is távozzék... de azonnal... amíg ép csontokkal megteheti...

Odalépett a földön fetregő asszonyhoz, s a lábával megrúgta, mintha valami kártékony állat volna. És az undorodástól szinte borzongva folytatta:

- Céda, piszkos és alávaló vagy... arra se vagy méltó, hogy egy tisztességes ember cipője hozzád érjen... A szemétből szedtek föl, de te azzal hálálod meg tisztességes urad jószágát, hogy a boldogságát, a becsületét sárba tiprod... Van-e lelked, hogy két embert ilyen nyomorulttá tudsz tenni?... Nem halsz-e meg szégyenletedben, ha arra gondolsz, hogy a kétségbeesésbe kergetsz valakit, aki sohase bántott?... Édes, drága kis leányom, bár ne érnéd meg a reggelt és sohase tudnád meg, hogy micsoda sors lett az osztályrészed... Pfuj, te gyalázatos... te gyalázatos...

A melléből hörgő zokogás tört ki, de a végső erejével még fölemelte a karját.

- El innen!

Lénártné most fölemelkedett a földről, s anélkül, hogy egyszer is visszatekintene, meggörnyedve távozott a gyalogösvény felé... Az öreg doktor mozdulatlanul nézett utána, a fejével csöndesen bólintott, de ekkor egyszer csak elhagyta az ereje, térde megcsuklott, s egész hosszában végigesett a földön... A fejét odavágta az egyik fatörzsbe, hófehér haján egy szempillantás alatt vérvörös foltok támadtak, míg Pethő a rémülettől megdermedve rohant hozzá:

- Apa... édes apa... az Istenért...

De Jablonszky doktor semmitse válaszolt szavaira, eszméletlenül, sápadt arccal feküdt a föben, a fájdalomtól eltorzult vonásokkal, mintha öntudatlan álmában is dédelgetett gyermekét látná, a szelíd kis mártírt, akinek az egész életét szentelte, s aki mégis árván, támasz nélkül fog maradni a hideg világban, míg az apja, a jó pajtása, az egyetlen igaz barátja, a sírban porlad... Pethő pár pillanatig tanácstalanul nézte az alélt öreg embert, de egyszerre csak fölocsudott a kábultságából, s rémülten kiáltozni kezdett a ház felé:

- Az Istenért... jöjjenek gyorsan... az apósom hirtelen rosszul lett... Hé, vizet hozzanak... hát nem hallják? És orvost, gyorsan orvost, akárhonnan is...

A következő percben ijedt emberek közeledtek a házból, s Antal, a Jablonszky doktor kocsisa is beszaladt a malom elől, ahol az urára várakozott... Pethő pedig félig halálra váltan dadogta:

- Éppen erre jártam, amikor rosszul lett... Még annyi időm sem volt, hogy megfoghattam volna...

*

Amikor a síró asszonyok pár órára kidőltek az ápolásból, s Pethő egy éjjel virrasztva ült az apósa ágya mellett, hajnal felé az öreg doktor hirtelen felült az ágyában... És béna nyelve, amely két nap óta megtagadta a szolgálatot, csodamódra most megszólalt...

- Senki sincs itt? - kérdezte, míg a Pethő hátán végigfutott a hideg.

- Senki, apa...

- Sárika alszik?

- Alszik, apa...

A nagybeteg kínos fájdalommal fölemelkedett, s ép balkezeivel megragadja a veje kezét. És susogva, minden erejének megfeszítésével szólott:

- A haláloed órájában olyan boldog légy, mint amilyen boldoggá fogod tenni a kis leányomat... Sohase szabad tudnia arról a másiktól... soha... soha!... Áldott légy, ha jóvá teszed a vétkeidet... és minden átkával verjen meg az Isten, ha azzal a másikkal örökre nem szakítasz...

- Itt a kezem rá, apa...

- Megígéred?

- A kicsike leányom életére esküszöm, hogy meg is tartom az ígéreteimet...

Jablonszky doktor végzetlen gyöngédséggel nézett a vejére, s míg sápadt arcát elöntötte a boldogság, halkán szólott:

- Csókolj meg...

Pethő ráborult az öreg doktorra, s ajkát az apósa kezére szorította. És a beteg, a testi fájdalomtól zihálva, de a lelkében megbékülve a földiekkel, alig hallhatólag szólott:

- Megbocsátok, hiszek neked, édes fiam.

A következő pillanatban visszaesett a vánkosára. És Pethő rémülten kiáltott ki a szomszéd szobába:

- Jőjjetek be... gyorsan jőjjetek, mert mindjárt vége lesz...

*

A jajveszékelés közepette, amely a szoba hajnali csöndjét fölverte, a halott mintha mosolyogva pihent volna vánkosán. Miről álmodott? Mit látott túlvilági szendergésében? Ha kihűlt ajka még egyszer megszólalhat, alkalmasint ezt mondja, mielőtt utolsó vándorlását megkezdi:

- Mindig csak az anyák szívéről beszélnek, mintha az apa szíve nem ugyanebből az anyagból lenne... Lássátok ti bolondok, én az élettemmel váltottam meg, hogy a szívemhez nőtt kis leányom, a drága szememfénye boldog legyen...

Kemény doktor karriérje.

A hölgyeket lekísérték a fiakkerhez, maguk visszatértek még egy kissé az étterembe, hogy - miként az asszonyoknak mondták - a megmaradt pezsgőt kiigyák. A nagyteremben még járta néhány pár a csárdást, de a báli közönség nagyobb része eltávozott már a mulatságból. Az öt fiatalember, aki az egész estén át a lady patronesse szép leányának udvarolt, mámoros kedvvel tért vissza a fehér asztalhoz, amelyen még egynéhány perc előtt legyezők és prémes belépők heverték össze-vissza a palackok aranyos etiquetteje mellett.

A szép Balogh kisasszony révén az öreg Balogh Sándorra is átfordult később a beszélgetés, s a társaság egyik tagja mereven kétségbevonta, hogy ez a jeles politikus a saját tehetségének köszönhetné tüneményes karriérját. Minden a véletlen dolga, a szerencsés véletlené. Hevesen vitatta a maga filozófiáját, de egy másik úr izgatottan csapta le erre a szélestalpu poharat:

- Bolondság arról beszélni, hogy az emberek a szerencsés véletlennek köszönhetnének valamit... Ez a véletlen közönséges fikció... Mindenki csak annyira viheti, amennyire saját ereje képessé teszi... Minden karriérnak egyszerűen az idegrendszerben van a kulcsa... Az erős és egészséges föltarthatatlanul előre siet és hidegen megcsinálja a jövőjét... A lágy és szentimentális pedig kitör a pálya közepén, akár egy rossz versenyparipa... Nem is a tehetségtől függ minden, hanem főképp az erőtől és az idegektől...

Szabó Elemér doktor, a cigányképű párbajorvos, (aki az önök férjeinek, szép olvasónők, valószínűleg szintén gyönyörű sebeket varrt be annak idején) földhöz csapta a szivarját:

- Ez a naturálista smokkok hazug teóriája... Van is egy emberben annyi erő, hogy az a millió-fejű tömeggel szemben kellőképpen érvényesülhessen... Bizonyos, hogy egyik emberben több van egy unciával, mint a másikban, de vajjon mit ér egy szalmaszál az óceán hatalmas nyomásával szemben?... Én azt mondom, minden a szerencse dolga, a szerencsés véletlené... Mi többiek viszünk előre minden strébert és diplomatát... Öt társaságbeli gavallér a leggyatrább filiszterből is nagy embert csinálhat, habár annyi ereje sem volna, mint egy Péterke-bogárnak.

Többen közbekiáltottak:

- És te még a tehetséget is szükségtelennek tartod?

- Teljesen. Mi öten, akik e percben ezt az asztalt körülüljük, bárkit is nagy emberré tehetünk, föltéve, hogy erősen akarjuk, s föltéve, hogy az illető nem váltóhamisító és nem bárgyu...

Egy aranycvikkes mérnök nevetve intett a kezével:

- Szeretném látni, hogyan csinálnál nagy embert Kemény Gyuriból...

- Ha ti öten velem tartatok, egy év alatt egész Budapest ismerni fogja a Kemény Gyuri nevét s húszezer forint évi jövedelme lesz az ügyvédi irodájából...

Kunevald, a bankigazgató, megáztatta kissé a nyelvét a Roedererben.

- Becsületszavamra nem eskomptálnám előre azt a jövedelmet...

Mindnyájan nevettek, de a kis párbajorvos hevesen folytatta:

- Ha vállalkoztok rá, megpróbálhatjuk... Tartok bármilyen fogadást a Kemény doktor csodaszerű karriérére... Egyszerűen azt kell tennetek, amit én mondok...

A bankigazgató, a mérnök, a kis Andrássy-úti háziúr és a miniszteri titkár, mint egy fogadalmat tevő szövetség koccintották össze a poharukat:

- Tehát egy év a határidő... Ha Kemény Gyuriból mához egy esztendőre nagy ember lesz, ugyanennél az asztalnál fogjuk megtartani a győzelmi lakomát...

*

Kemény György dr. földije és iskolatársa volt Szabó Elemérnek, s az ő révén az egész társaság ismerte. Szegény és gyámoltalan fiú volt, aki csak nagy ügyel-bajjal tudta lerázni magáról a szigorlatok terheit. Szabó, aki mint a főispán fia, dús apanage-t húzott hazulról, az erősek derült nyugalmaival segítette mindig ezt a szegény tehetetlen ördögöt. Ha csinos legénylakásának dohányzóasztalát a főváros e szerencsés gavallérjai körülvették, a sarokban bizonyosan ott lehetett látni Kemény Gyurit, aki megfényesedett redingotjában türelmesen olvasgatta az ott heverő revueket. Mindnyájan szerették ezt a jó és tehetetlen fiút, aki szerényen húzódott meg e vállalkozó viveurök közt, az ő kicsinységének tudatában. Kezet fogtak vele, kényeztették, jókedvűen ütögettek kiváltázott vállaira:

- Jönnek-e a kliensek, Gyuri?... Hát csak mindig nem kell még kibővíteni az irodáját...

De Kemény Gyuri bonhomióval válaszolt:

- Csupa tyúkpör, egyetlen váltót sem lát az ember... Hej, ha egy eleven nagykereskedő egyszer betévedne hozzám...

Gyuri, dacára ügyvédi oklevelének, még mindig ugyanabban a tejcsarnokban költötte el a vacsoráját, ahol diákkorának nyomorúságos napjai elteltek valaha. Ő bizony alig ismert mást a női nemből, mint Julcsa kisasszonyt, aki őt esténként mosolyogva kiszolgálta. A kis orvostanhallgatók, a könyvvezetők, akik ide jöttek be alkonyattájt a napi fáradalmak után, figyelemmel helyet szorítottak neki, mert mindannyian őt tekintették a tejcsarnokbeli társaság doyenjének...

Mikor a Szabó Elemér vendégei csettintve emlegették egyik-másik társaságbeli kisasszony nevét, Gyuri, akiben költői lélek lakott, melancholikusan sóhajtott föl:

- Hej, ha én annyira vinném egyszer, hogy Gál Katinkát elvehetnem...

Gál Katinka egy gyógyfűszeres leánya volt, aki Gyuri szemében a női gráciát képviselte. Szőke volt és édes és állítólag Kemény Györgyben látta volna a régi lovagkor föltámadását. Az Elemér barátai néha érdeklődve megkérdezték tőle:

- Mikor vezeti oltárhoz a kis Katinkát?

Sóhajtva válaszolt ilyenkor a szegény és ügyefogyott doktor:

- Mihelyt lejöhettek a harmadik emeletről és végleg otthagyhatom a Király-utcát... Ha egyszer annyira konszolidálva lesznek a viszonyaim, hogy föltétlenül számíthatok évi ezerkétszáz forint bevételre...

*

A miniszteri tanácsosék februári estélyén, egy válópöréről lévén szó, Szabó Elemér ezeket mondta az asszonyoknak:

- Válópörökben csak egyetlen igazi kapacitás van Budapesten és ez Kemény György doktor...

Csodálkozva fordultak feléje:

- Kemény György doktor?... Ugyan ki az?...

- Hogyan, nem ismernék Kemény Györgyöt?... De hiszen, hölgyeim, ő az, aki a Ruppmannpörben azt a nevezetes védőbeszédet elmondotta...

S a maga szeretetreméltó fantáziájával egy gyönyörű történetet eszelt ki valami állítólagos Ruppmann-pörről, ahol a Kemény György beszédének hallatára az elnök zokogva kelt föl a helyéből és az ügyész megtörve jelentette ki, hogy a hallatlan beszéd hatása alatt kénytelen visszavonni az egész vádat...

Mikor a kaszinóban egy fiatal mágnes zavaros váltóviszonyai csődbe kerültek, a miniszteri titkár fitymálva hadonázott a levegőben:

- Ugyan hagyják az ügyvédek, valamennyi csak a saját zsebével törődik... Egyetlen igaz és képzett fiskálist ismerek, Kemény György doktort...

A zsúrokon, ahol a Lipótváros nagykereskedő kisasszonyai a páros és páratlan napokon összehatalálkoztak, a mérnök néha hirtelen másra fordította a beszélgetést.

- Ugyan, hallottátok-e már a Kemény Gyuri legújabb ötletét?... Magának a miniszternek mondta a szemébe, mikor a textil-iparról volt szó köztük...

Készségesen eltolvajolt valahonnan egy kitűnő ötletet a gyanútlan Kemény György számára, s a hölgyek tetszőleg bólogattak.

- Elmés és jókedvű ember lehet...

Így nőtt, izmosodott lassanként a Kemény György hírneve... Mikor egy nagy lipótvárosi cég moratóriumot kért a hitelezőitől, a tulajdonosnak jóakarólag súgták a fülébe a tizedik vagy huszadik forrásból:

- Kemény Györgyhez forduljon, arról csodákat beszélnek... Az ugyan könnyű szerrel kiforgatja a legmakacsabb hitelezőt...

Modern legendák keltek szárnyra a Kemény doktor furfangjáról, éles jogászi elméjéről. Egy öreg kuriai bíró egyszer hallhatólag mondta a kioszkban:

- Jeles eszű jurista, a jövő embere...

Egy ismert gróf, aki rengeteg hitbizomány fölött uralkodott, június elején fölbaktatott a vén király-utcai ház harmadik emeletére s Gyurit hivatalosan ügyvédjévé nevezte ki. Gruenthal, a nagy manchesteri bársonyraktár főképviselője, magánkívül mesélt egyszer a Gyuri egy fölelbezéséről:

- Ha valamennyi budapesti ügyvéd összeül, sem csinálja meg ezt a mesébe illő remekművet.

Banális irodai munka volt, de a kereskedők méltánylólag nevettek össze a Kemény doktor csodálatos furfangján. Egy vén sas-utcai paplangyáros kéjelegve bölintott:

- Hej, hogy túszkölhettek tőle a bíró urak...

Akinek zavaros és kétséges ügye volt, habozás nélkül hozzáindult, mint a nagy beteg a mindenható professzorhoz. Ha az írásokat otthagyhették az asztalán, megnyugodva távoztak a pörlekedő felek.

- Dejszen, most jó kezekben van az ügyecske...

Mint egy nagy, beláthatatlan háló, font be mindeneket lassanként a kiváló jogász híre. Egyik hullám a másiknak adta, a nagyváros mérhetetlen rétegei egymásnak mesélték, völgyeken és hegyeken átalvitték a csacsogó ujságok. Mint a lángtenger, mely egy beláthatatlan rengeteget elborít, s melyet egy vézna kis pásztorgyerek lobbantott föl egy nyomorúlt gyujtószál segítségével...

A koncertekben és a színház földszintjén suttogva szóltak egymáshoz a leányok és az anyósok:

- Ni csak, amaz ott Kemény György, azzal a halványkék nyakkendővel...

A minisztert komolyan megszólították az igazságügyi bizottság ülésén:

- Miért nem bízol, kegyelmes uram, Kemény Györgyre valami kodifikáló munkálatot?

- Már intézkedtem, hogy az ankétra meghívassék...

Az ügyvédi kamara kitüntette a választmányi tagsággal, mivel a túlnyomó rész azt tartotta, hogy ez az előkelő jogász nem hiányozhatik a kar szűkebb testületéből. Maguk sem tudták miért, de a kollégák is irigykedve suttogták:

- Tény, hogy kivételes tehetség...

Száraz, pedáns jogi fejtegetéseit olvasván, mintegy hipnotizálva mondogatták maguk a pörbeli ellenfelek:

- Mennyi lelemény, mennyi logika és mégis mennyi egyszerűség!

Odavetett megjegyzéseiből különös elmésségeket olvastak ki és ha néhanapján megállott a lipótvárosi kliensek boltja előtt, gyönyörködve hallgatták minden szavát a hajlongó kereskedők.

A jourokon, ahol néha összetalálkozott a többiekkel, Szabó Elemér diadalmasan kérdezte:

- Nos, meg vagytok-e elégedve a Kemény doktor karrierjével?

Összehunyorgattak, nevettek, ha néha előttük áradoztak a protégéjük ragyogó tehetségei felől. Egy-egy szép asszony, hosszan nézvén a Kemény György ügyetlen szabásu kabátjára, meggyőződéssel mondogatta:

- Nem ad semmit a külsőre, mert ő is az igazi nagyságok közül való...

Hibáiban erőnyeket láttak és félszégeit a kitűnő tehetségek naivitására magyarázták. Ügyetlen meghajlását tetszéssel nézték az asszonyok:

- Nem ért rá arra, hogy a jó modor kicsinyességeivel foglalkozzék.

És egy délután, ősszel volt, udvariasan állított be a Kemény György irodájába a hírneves Biarritz, a *Biarritz és Társa* cég főnöke, az internacionális házasságközvetítő hivatal legelső diplomatája és kirakván a maga arcképeit, mosolyogva fordult a csodálkozó doktorhoz:

- Ime, ez a kisasszony százezer forintnyi hozományt kap... ez a szőke tizenkétezer forint apanage-t, ez a Tizianhaju egy budapesti bérházat... Válasszon tetszése szerint, valamennyi rendelkezésére áll...

És Kemény doktor, aki most már a Hungáriában vacsorált és úgyszólván sohasem látta a kis Gál Katinkát, habozva nézegette az arcképeket:

- Ez az Imogén nagyon csinos, - mondta, - nem mondom, hogy elvileg kifogásaim lennének...

*

Este pedig, lefekvés előtt, miután a holnap tárgyalandó pörökbe egy futó pillantást vetett volna, így szólt magában Kemény György, az irodai karosszékben ülve:

- Becsületemre, alig tudom, miért ez az általános forradalom? Úgy érzem, hogy a tehetségeim nem növekedtek meg azóta, hogy a tejcsarnokban költöttem el a vacsorámat... Pedig mégis úgy kell lenni, mert az emberek nem bolondok...

És szombat este, mikor egyszer megint elment az Andrássy-úti kávéházba, hogy a régi pajtásokkal csevegjen el egy félórácskát, ekként szólt a jó fiúkhoz, akik a bámulat pillantásával tekintettek föl reá:

- Csak én tudom, mennyi álmatlan éjszakámba került, míg valahogy a fölszínre kerekedtem... Mert nekem sem ment ám könnyen, azt elhihetitek... Tudnék egyet-mást beszélni a tejcsarnokról és a huszonötkrajcáros ebédekről... De hát terringettét, az a fő, hogy az ember ne adja be a derekát... Így szóltam a megpróbáltatás napjaiban: Csak azért is, menni kell, mert úgy akarom... És sikerült, bárhogyan tornyosultak is ellenem a hullámok... Tanuljátok meg ebből, hogy a csüggedés egyenlő a halállal és egészen biztos lehet a sikerről, aki keményen neki-feszül a viharoknak... Férfinak kell lenni, fiaim, és nem pulya, tehetetlen báboknak...

Egy kezdő ügyvéd, aki ezidőszerint még a köruti tejcsarnoknál tartott, lemondólag nézett föl a fiatal mesterre:

- Könnyű volt önnek, az ön kivételes tehetségével...

És Kemény doktor meggyőződéssel válaszolta:

- Szó sincs róla, a tehetség sem megvetendő... De azt mondom nektek, fiúk, az erős akarat többet ér, mint a legfényesebb tehetség...

*

Mikor Szabó Elemérék a következő évben megint együtt ültek a Vigadó éttermében, a párbaj-orvos így szólt a többiekhez:

- Nos, mit szóltok hát a fogadásunkhoz? Kemény doktornak többje van ezidőszerint évi harmincezer forintjánál...

Hosszan beszéltek az esetről és a tavalyi ellenzék tisztességgel visszavonult. De a mérnök, akinek egyik unokahúga pár hét előtt a Kemény György menyasszonya lett, szilárd meggyőződéssel mondta:

- Annyi azonban kétségtelen, hogy Kemény doktor fényes és előkelő tehetség...

És a többiek, akik a maguk egyesült erejével a gyöngé bárkát átsegítették a hullámokon, mintegy hipnotizálva a sikertől, melyben önmaguknak volt kizárólagos érdekük, egyértelműleg így szóltak:

- Bizonyos, hogy igazán nagy ember, ezt az irigység sem tagadhatja...

A sorsjegy.

Juhász átellenben ült a szép asszonnyal az Estrella-nyaraló üveges verandáján. Cigarettazott és a fekete kávéját kavargatta. Faragóné pedig gúnyosan nevetve himbálózott egy nádfonatu karosszékekben.

- Miért higgyem el magának, hogy szeret? - szólt a szép asszony, miközben a karját kissé álmosan fonta össze fekete frizurája fölé. - Azt hiszem, nem igen találnék férfit, aki hasonló körülmények közt nem ugyanezt mondaná, de tenném csak próbára magukat, mint a középkori lovagokat! Teóriában valamennyi meghalna értünk, de a valóságban még egy kis fogfájást sem viselnének el kedvünkért. Így, egy csésze fekete kávé mellett, nem valami nehéz dolog az örök szerelemtől beszélni... De jutna csak egyszer az eszembe, hogy valami rendkívülit kérjek magától!...

- Hát mit gondolsz, mi érdekem van abban, hogy magával hazugságokat hitessek el?...

- Nagyszerű, udvarol, mert nem tudja okosabban agyonütni az idejét. Budapesten kártyával töltene el a délutánt, itt a széptevéssel szórakozik, mert nincs jóra való kártyapartnere...

Juhász sértődötten hallgatott egy darabig, aztán egyszerre a szép asszony felé fordult.

- Ha azt gondolja, - mondta nemes egyszerűséggel, - hogy valami banális udvarlóval van dolga, nagyon téved... Léha, kártyás, veszekedő fickó vagyok, de van egy bogaram: szívemből megvetem a hazudozó embereket... A szerelmi hazugságok szerintem épp olyan gyöngye karakterre mutatnak, mint a karrierért, vagy az anyagi előnyökért való füllentések... Ki kényyszerít engem arra, hogy a szerelemtől beszéljek magával?... A Szerelem nélkül is elég jó barátok lehetnék és hogy szeretem, erről épp oly kevésbé tehetek, mintha nem szeretném, vagy akár gyűlölném... Unalomból csak az ostobák udvarolnak, mert a magunkfajta ember egyéb témát is talál, hogy egy szép asszonnyal elcsevegjen...

- Hát komolyan meg tudná azt tenni, hogy áldozatokat hozzon értem?

Juhász közömbösen vállat vont.

- Téved, mikor áldozatokról beszélsz, mert igazán semmi sem lenne áldozat, amit magáért elkövetnék... A sárkányokkal nem vívok meg, de ha akarná, nem innám több feketét, vagy nem vennék több szivart a számba... Körülbelül az lenne a legnagyobb hőstett, amit elkövethetnék, a többiért még csak a kisujjamat sem mozdítanám meg...

Faragóné még mindig nevetett, de a nevetéséből már kiért az asszonyok szomjas szentimentalizmusa.

- Igazat beszél? - kérdezte, miközben elpirulva nézett a Juhász szemébe.

- Mondtam, hogy sohasem hazudom és sohasem mondok olyasmit, amit nem érzek...

A szép asszony abbahagyta a nevetést, néhány percig zavartan babrált a kávéskanálával, aztán kissé megindulva emelte föl leányos pillantását.

- Juhász, - mondta komolyan, - tudom, hogy léha, kártyás, izgága, rendetlen, de azt hiszem, csakugyan van egy jó tulajdonsága: hogy a hazugság nem fér össze a jellemével... A többivel nem sokat törődném, ha ebben az egyben nem tévednék... Most látogatásokat várok, de holnap még beszélünk a dologról... Menjen hát szépen a kávéházba és ha holnap nem akad jobb dolga, jöjjön el...

- Hány órákor?

Faragóné lesütötte a szemét.

- Hatkor jöjjön, mikor a gyerekek a tengerparton sétálnak, a cselédeknek pedig a konyhában van dolguk. Itt fogom várni a verandán...

- Egyedül leszünk?

- Ne kérdezzen, hanem most már szedje össze a sátorfáját...

Juhász szerelmesen csókolta meg a szép asszony kezét, s miközben a babérfák közt a kávéház felé sietett, mámorosan gondolta:

- Ime, elérkezett végre a boldogság órája... Még egy éjszaka - és a karjaimba fogom tartani a világ leggyönyörűbb asszonyát... Kitalálhatna-e valaki olyan áldozatot, ami ezzel az órával fölérne!...

*

Juhász megint kávé és cognacot rendelt, de valószínű, hogy a málnaszörpöt is kávénak itta volna meg, ha a pincér azt állítja az asztalára. Öntudatlanul, a holnapi napra gondolva, lapozgatott az illusztrált újságokban és megindult arccal olvasta végig az élclapok legsikerültebb tréfáit. Talán éjfélig is ott ül a *Volosca*-kávéház márvány-asztala mellett, ha egy napihír, melyen immár hatodszor akadt meg a szeme, végre ki nem zökkenti az álmadozásából. A napihírben ez állott:

(Föl nem vett főnyeremény.) A Transversalis Csatorna Sorsjáték *kétszázezer forintos főnyereményét*, mint értesülünk, máig sem vette föl a 4526. sorozat 38. számú sorsjegy birtokosa. Érdekes eset ez már abból a szempontból is, hogy a kétforintos sorsjegyek éppen a legszegényebb néposztály körében vannak elterjedve. A kétszázezer forintos főnyeremény - ha tulajdonosa időközben föl nem veszi - már holnapután, e hónap 31-én, a Transversalis Csatorna-Részvénytársaságra száll vissza.

Juhász úgy érezte, hogy minden vére a szívére tódul, mert egyszerre eszébe jutott a svábhegyi jótékony bazár, ahol mindenféle haszontalan lim-lom között a Transversalis Csatorna sorsjegyeit is árulgatták Budapest előkelő kisasszonyai. Juhász a szőke Papp Sárikától vett egy transversalis sorsjegyet - egy kerek ötforintost adott érte - a cifra papirost pedig még aznap este a hamutartókkal, csokoládé-nyulakkal és egyéb haszontalanságokkal együtt a könyves szekrénye alsó fiókjába dobta. Három hónap óta nem látta a sorsjegyet - még álmában sem gondolt arra, hogy a cifra papirosnak értéke is lehet, - de most a hátán végigborzongott a sejtelen, hogy ő ütötte meg a kétszázezer forintos főnyereményt. Mi lenne, ha ez a megvetett papirfoszlány viselné a keresett számokat? Juhász halotthalványan hajtotta föl az üres kávéscsészét, de később megint urrá lett benne a józanság és a hidegvér.

- Ostobaság, - mondta, - miért éppen én lennék, aki a főnyereményt megütötte? Félmillió ember vásárolta a Transversalis Csatorna sorsjegyeit és Fortuna istenasszony éppen engem szemelne ki arra, hogy a kabátomba kapaszkodjék...

Izgatottan ment végig a tengerparton (messziről ide csillogott az Estrella-nyaraló bádogtornya), de miközben sétapálcájával az olajfákat ütögette, megint az előbbi, bolondos gondolatok cikkáztak végig agyvelején. Nem-e nagyon is valószínű, hogy az övé a szerencsés sorsjegy? A többiek bizonyára pontosan figyelemmel kísérték a húzás napját, - melyik szegény ördög nem hiszi, hogy egyszer beröpül az ablakán a kétszázezer forint? - és talán ő volt valamennyi közt az egyetlen, aki sorsjegyét közömbösen a sutba lökte. Föl lehet-e tenni, hogy a kétszázezer forintnak nem akadt volna három hónap alatt gazdája? Juhász úgy érezte, hogy a tengerparti

sziklák táncolnak a lába alatt, mert egyszerre megcsapta a remény, hogy gazdag emberré lett. Míg az egyik padon fáradtan helyet foglalt, dobogó szívvel gondolt a képes papirosra, mely porosan, elfeledve pihen a könyves szekrénye fiókjában...

- Ma huszonkilencedike van, - mondta magában fogvacogva, - és ha a sorsjegyet holnaputánig be nem váltom, üthetem ugyan bottal a pénz nyomát... Ha ma este vasútra nem ülök, elkésem a terminust és a gazdagságot...

És elszántan, most már véglegesen megnyugodva abban, hogy ő a nagy sorsjáték nyertese, már a gondolattól is szinte részegen folytatta:

- El fogok utazni az éjszakai gyorsvonattal...

A lenyugvó nap, mely violaszínű sávok közt merült el a tenger sötétkéék vizébe, e pillanatban végigaranyozta még egyszer az Estrella-nyaraló bádógtornyát és Juhásznak eszébe jutott a szép Faragóné, a holnapi légyott és az a komoly fogadalom, hogy szerelméért minden áldozatra képes... Mi lesz a hatórai találkával?... Juhász összegombolta a fekete kabátját és így szólt magában egy bölcs ember józanságával:

- A szép asszonyt még harmincegyedikén túl is megtalálom, de a kétszázezer forintot nem találom még, ha az éjszaka útra nem kelek...

*

A Transversalis Csatorna sorsjegye érintetlenül ott hevert az alsó fiókban és mikor Juhász a portengert lefújta róla, egy percre őrlött táncot jártak előtte a sorsjegy fekete számai... Mikor utóbb annyira magához tért, hogy az arabs számjegyeket fölismerte, elszorult szívvel győződött meg, hogy Fortuna istenasszony is csak kacér teremtés, mint a többi. A szám ugyanis közel járt a főnyeremény számához - a 38-as helyett a 97-es volt - de a sorozatszám körülbelül kétszázötvenkilencezerrel haladta túl a 4526-ot... Juhász szédülő fővel bámult egy darabig a sorsjegyre, de aztán egyszerre fölülkerekedett benne a könnyűvérű, gondtalan bohém...

- Nevetséges, - szólott magában megvigasztalódva, - csak nem vagyok még annyira együgyű, hogy főnyereményekre szorúljak...

De amíg sötét, naftalinos lakásán végighaladt, a lelkében szomorú melankóliával szólalt meg a mindegyikünkben ott rejtőzködő filozófus:

- Azt mondtam, hogy minden áldozatra képes lennék érte és lám, még a remény egy vékony foszlányáról sem tudtam letenni a kedvéért... A világ legszebb asszonyát hagytam cserben, hogy egy félmilliomodrész valószínűség után szaladjak... Hol vannak a keresztes vitézek, akik az imádott nő egy szalagjáért tették kockára az életüket?...

Szent Péter életitala.

I.

Késő éjjel erős csöngetés verte föl álmából fráter Bonifáciust, a hegyek közt fekvő kolostor kapusát.

- Valamelyik szegény sváb paraszt megint a végét járja, - gondolta magában ájtatosan a jó fráter, amíg szőrcsuháját hamarosan magára öltötte.

Gyorsan kicsoszogott a kapuhoz, a závárt félretolta, aztán hangosan kiszólt a nyíláson át:

- Van itt valaki?

- Igenis, tisztelendő fráter, én vagyok. Dominique, az inas, a francia telepről. Nyissa ki hamar, mert a szegény uram a legutolsó perceit éli...

A portás kinyitotta a kaput s a következő pillanatban már szemben állt a borotvált inassal, akit látásból régóta ismert. Az inas láthatólag meg volt ijedve s az öltözetén is látszott, hogy csak úgy hirtelen kapta magára a ruháit.

- Kocsival vagyok itt, - mondta, miután nagyot lélegzett - s azért jöttem, hogy valamelyik főtisztelendő atyát magammal vigyem a kastélyba. Szegény uram régóta betegeskedik, de senkise gondolta volna, hogy a baj ilyen hirtelenül bekövetkezik. Ma este még jókedvűen hallgatta a kisasszony zongorajátékát, de éjfél tájban egyszerre rosszul lett s pár perc múlva elvesztette az eszméletét... Mivel teljes életében jó keresztény volt, hát az úrnőm ideküldött, hogy az atyák egyikét magammal vigyem... De az is lehet, hogy már késő lesz, mire hazaérünk s szegény gazdám a halotti szentségek fölvétele nélkül húnyja be örökre a szemeit... Mindenesetre kérem, hogy keltsen föl valakit, aki a haldoklót a bűnei alól feloldozhatja...

Bonifácus testvér résztvevően bólogatott.

- Szegény, megtévelyedett lélek, hát ugy-e, hogy ő is rászorul az egyházra!... Hamarabb rászorul, mint oktan döltyösségében hitte... Üljön le testvérem itt a portában, majd mindjárt fölkeltem a főtisztelendő gárdián urat...

Kezébe vette a gyertyatartót s lassan fölbotorkázott az emeletre, míg az inas egyedül maradt a kis cellában, a lovak pedig türelmetlenül nyertettek odakünn a kapu előtt. A fenyvesekkel benőtt hegyoldal fölött csillagos éjszaka ragyogott, s kívülről, a kolostor udvaráról, idehallatszott a gépek zakatolása, a transzmissziók bűgása, melyek éjjel-nappal, pihenés nélkül dolgoztak, hogy a szegény pátereknek a mindennapi borocskájuk, a pirosra sült kappanpecsenyék, az illatos dohányuk meglegyen. Dominique a rácsos ablakon keresztül egy pillantást vetett az udvarra, melynek mélyén, a vérvörös lángok előtt, sötét alakok rohantak tova, aztán kissé szégyenkezve így szólott magában:

- Szegény, jó uram, az utolsó órájában ő is csak rászorul hát a barátokra, pedig életében ugyancsak elég borsot tört a főtisztelendő atyák orra alá! Ha most meg is adják neki az abszolutiót, eddig bizonyosan nem igen erőltették meg magukat az érette való imádkozásban...

Dominique-nak igaza volt, hogy kissé szégyenkezett: az ura nem nagyon érdemelte meg a barátoktól, hogy az éjszakai álmukban megzavartassák magukat érette. Caudéran Oktáv gróf úr, a vágvolgyi francia, húsz esztendő óta alig tett egyebet, mint a jámbor atyákat bosszantotta. Ha tőle függ, a refektórium asztalára aligha kerül más, mint zöldség és rántott leves, s a

kakaskukorékolás rég megszűnt volna a majorság udvarán... De a jó Isten, szerencsére, nem hagyja el végképp az ő engedelmes szolgáit. A gyárban a Caudéran úr mesterkedései dacára sem aludtak ki a száz év óta lobogó lángok s az igazi gourmet-k, az ebédutáni hangulat kéjes lustaságában, Caudéran úr megtelepedése után is változatlanul így szólottak:

- Bárcsak száz évig élhetnék és mindig a vágvölgyi atyák finom pálinkáját ihatnám.

A XVIII. század utolsó évtizedében, anno 1798, kotyvasztotta össze először illatos fűvekből a néhai páter Antonius a *Szent Péter életitalá*-nak elkeresztelt pálinkát, mely hírnévhez, dicsőséghez s dús anyagi javakhoz juttatta a hegyek közé rejtőzött vágvölgyi kolostort. A kicsiny laboratórium, ahol páter Antonius a lombikjai és görebjei fölött gunnyasztott, fél évszázad alatt hatalmas gyárteleppé bővült, ahonnét a kanonokhasu, pirosetikettes üvegek ezrei röptültek szét a élvezetekért sóvárgó nagyvilágba. A barátok nemsokára gyönyörű kolostort építettek s konyhájuk, pincéjük híre messze elkerült az Úr istenfélő szolgái közé... Két fráter állandóan a kövér tyúkok, sárgahasu kappanok ápolásával foglalkozott, s egy duplatokás atya már kora hajnalban ott sürgölődött a csillogó tisztaságu takaréktűzhelyek körül... És a megyés püspök, aki szenvedélyes híve volt a finom konyhának, üveges batárjával sűrűn odakanyarodott a kolostor elé s miközben a barátoktól kísérve a refektórium felé tartott, mosolyogva ezt mondta:

- Szó, ami szó, lenne mit hibáztatni bennetek, fiaim, mert nagyon is kiveszíték részeteket az élet örömeiből... De mivel a spēkelést annyira értitek, mint senki más, hát Isten bűnül ne vegye, de behúnyom a félszememet...

Igy álltak a dolgok, amikor a pogány Caudéran egy napon megvásárolta a tulsó, hegyoldalt... Úgy hallatszott, hogy Guyenneből jött Magyarországra, miután előbb gondosan tanulmányozta az idevaló viszonyokat... Rövid látogatást tett a főispánnál, aztán a minisztériumtól bérbevette a mitsem jövedelmező kincstári birtokot... Senkise tudta, mit akar, de a következő évben kitudódott a szándéka: az okos francia kastélyt és gyárat építtetett a hegyoldalon s két esztendő múlva új pálinkafajjal s mesébe illő reklámmal árasztotta el a világot. A pálinkát *Szent Péter csöppjei*-nek keresztelte s bár a barátok tiltakoztak az elnevezés ellen, a bíróság kimondta, hogy a francia eljárása nem megtevesztés; mert a *csöpp* és az *élet ital* közt lényeges a különbség. Caudéran úr pár hónap múlva a családját is betelepítette a kastélyba s a víg francia asszony, meg csipkeruhás leánya csakhamar ismert alakokká lettek az egész felföldön; automobiljuk fürgén pöfögött ide-oda a hegyi úton s kacagásuk fölverte a fenyveserdők magányát. Reggeltől estig jókedvűen csatangoltak a hegyek közt, míg Caudéran úr szorgalmasan kuksolt a kazánjai körül vagy az irodában a leveleivel bibelődött. Úgy látszik, értette is a dolgát, mert pár év alatt a *Szent Péter csöppjei* győzedelmesen vetélykedtek a *Szent Péter életitalá*-val; s ha a barátok koktuma nem is tűnt el az igazi inyencek asztaláról, akárhányan voltak, akik a Caudéran úr aranyszínű pálinkájára esküdtek. És szó ami szó, a szegény kolostor megérezte az alávaló konkurrenciát; s bár az éhenhalás veszedelme még egyelőre nem fenyegette a szegény barátokat, a gvárdián a kolostor tornyából néha borús pillantásokat vetett a hatalmas podgyászokcsikra, melyek a francia telepről a szomszédos vasúti állomás felé kanyarodtak.

A jó Isten útjai azonban rejtelmesek és kifürkészhetetlenek... Caudéran úr közel járt hozzá, hogy a pálmát a barátok elől elragadja, amikor íme, beteljesedett fölötte a végzet: most ott feküdt haldokolva a kastély hálósobájában s remegve várta a gvárdiánt, akiknek földi vándorlásai közben annyi méltatlan keserűséget okozott... Dominique legalább, aki a portában várakozott, így képzelte... És aggodalmasan figyelve, vajjon a visszatérő lépéseket nem hallja-e még, az inas elgondolkodva így szólott magában:

- Hátha megtagadja tőle a halotti szentségeket? Hátha most áll bosszút mindazért, amit a szegény gazdám vétkezett ellene? Borzasztó még elgondolni is, hogy árva lelke föloldás nélkül zörgessen a mennyország kapuján...

Dominique aggodalmai nem teljesedtek be. Pár pillanat múlva siető léptek zaja hallatszott le az emeletről s a gvárdián a következő percben így szólott az inashoz:

- Egy szegény haldokló várakozik rám? Siessünk, testvérem, nehogy egy pillanatot is elmulasszunk...

II.

Caudéran úr még élt, mikor a pap megérkezett. A hölgyek kigyulladt szemmel ültek ágya mellett, az orvos pedig, akit a szomszéd városkából hoztak, orvosságot kevert a kis szalónban; a gvárdiánt csönd és kétségbeesés fogadta. A haldokló az ajtó nyílására bágyadtan fölemelte a szemét; s pillantásában megvillant a boldog tudat, hogy jó keresztény módjára fog meghalni. A gvárdián odalépett az ágyhoz s a beteg ajkához tartotta a feszületet...

Kívülről halk döngés hallatszott a betegszobába; a gyár gőzgépe volt, mely bűgva dolgozott az éjszaka csöndjében. A pap egy pillanatra haragosan összevonta a szemöldökét, de a ráncok mindjárt elsímultak a homlokáról, a beteg megtört szemeivel rája nézett... És az Isten szolgálja ekkor hangosan így szólott:

- Ego te absolvo, in nomine patris et filii et spiritus sancti.

Caudéran úr szemében szenvedő mosoly gyúlt ki, majd megszorította Blanche kisasszony kezét és egy gyöngé sóhajrással visszadőlt a párnáira. Egy pillanatig csönd támadt, majd az asszony hangosan fölsikoltott; az orvos pedig, aki a kis szalónból berohant, kezét a Caudéran úr szívére tette... Pár percig szótlán állt az ágy mellett, aztán a fejével szomorúan bólintott...

- Miránk, szent atyám, nincs többé szükség, - szólalt halkan, míg a nők jajveszékelve az ágyra borútlak.

A gvárdián még egy utolsó pillantást vetett Caudéran úrra, aztán csöndesen távozott a halottas szobából. A kocsi, mely idáig hozta, a majorság udvarán várakozott rá; és a pap, aki meg lehetőszen fázott, borzongva beburkolózott a köpönyegébe.

Még félig-meddig éjjel volt, de távol, a fenyveserdő fölött, már ibolyaszínbe olvadt az ég alja s a sűrűségben egy-egy koránébredő madár fütttyentgetett...

A páter hátradőlt a kocsikulén s míg a lovak vígan ügettek vele lefelé a hegyi úton, egyszerre csak megriadva hallgatódzni kezdett... A gőzgép, mely a gyár küllőit és kerekeit hajtotta, túl harsogta a hajnal ébredő hangjait... És a gvárdián szeme előtt most ismét megjelentek a palackokkal megrakott podgyászokcsik, a színes reklámképek, amelyek egy barnacsuhás atyát ábrázolnak, aki mennyei kéjjel hörpint a Szent Péter csöppjeiből s a kövér kappanok, a kotkodácsoló tyúk, a tekintélyes pontyvirilisták, akik örökre búcsút készülnék mondani a kolostor ketrecének és halastavának... És a jó gvárdián keze ekkor haragosan ökölbe szorult, míg ajka kegyellenül ezt dörögte:

- Istentelen pogánya, megérdemelnéd, hogy a pokolba kerülj, amiért az Úr szegény szolgálái ellen törtél...

De rögtön el is szégyelvén magát vétke önzéseért, kövér ujjait egymásba fonta s behunyt szemmel mondott egy miatyánkot az elköltözött Caudéran úr lelkiüdvéért...

Emma hercegnő.

A hegyszakadéokban sétáltunk, melyet kétfelől toronymagas fenyvesek szegélyeztek, a kőszálsasok titokzatos birodalmában, messze az unalmas fürdőtől, ahol a hosszú nyarat töltöttük. E délelőtt csupán magam voltam az Emma hercegnő lovagja; a többiek már kora hajnalban automobillal rándultak át a hegy tulsó lábánál meghúzódó fürdőcskébe, ahol a lengyel kőszvényesek üdülnek. Jó ideig némán haladtunk fölfelé a serpentin-utakon, mint két bizalmas jóbarát, aki rég túl van már a banális szólásmódokon, de mielőtt a turistaházhoz értünk volna, egyszerre érdeklődve végignézték a fehérhaju asszonyon, aki okos szemét most kíváncsian felém fordította:

- Emma hercegnő, - mondtam neki mosolyogva, - nem haragszik meg, ha kérdezek valamit?

- Azt akarja tudni, hány éves vagyok?

- Nem, nem, az fölösleges lenne, hiszen maga örökké fiatal marad... Az én kérdésem jóval irrelevantebb... De maga, Emma hercegnő, aki annyi idő óta kitüntet engem a barátságával, jól tudja, hogy nem a kíváncsi toladó beszél belőlem, hanem a pszichológus, aki még a sir szélén is az asszonyokat tanulmányozza.

- Az előjelek után ítélve, valami hallatlan szemtelenséget fog kérdezni tőlem...

- Úgy van! Azt szeretném tudni, hogy volt-e valaha hűtelen az urához?

A fehérhaju asszony rég túl járt az ötvenedik évén, tizenöt éves barátság csatolt hozzá, s bár csak egy magasabbrangu hivatalnok felesége volt, finomsága és rendkívüli intelligenciája miatt valamennyi ismerőse „Emma hercegnő”-nek nevezte... Egyáltalában nem tartozott a tucat-asszonyok közé, sokkal több esze volt, semhogy egy ostoba kérdés miatt megsértődött volna, de különben is régóta megszoktuk, hogy jó pajtások módjára beszéljünk egymással... Most se hagyott hát megbántott királynőként a faképnél, hanem tréfásan megfenyegetett az ujjával:

- Kifogytak a táskájából a francia regényei? - kérdezte nevetve.

- Miért?

- Mert most azt szeretné, hogy én mulattassam pikáns és izgató történetekkel... Maga most nem pszichológus, kedves barátom, hanem egy szegény, halálosan unatkozó fürdővendég...

Szívemre tett kézzel esküdtem, hogy csak lélektani szempontok birtak az indiszkrét kérdésre, hogy kizárólag az a bájos, finom, elragadó asszonytípus érdekel, melynek ő a legméltóbb képviselője, - s szavaimból, úgylátszik, a meggyőződés heve áradt ki, mert Emma hercegnő most már komolyabban folytatta:

- Hát mit akar tudni? Azt, hogy megcsaltam-e valamikor az uramat?

- Azt.

- Erre nem válaszolhatok egy szóval, mert amint tudja, most másodszor vagyok férjnél. Az első uramhoz, aki huszonöt évvel ezelőtt halt meg, egyszer, egy nyári alkonyaton, hűtelen voltam. A másodikat, akivel húsz éve élek boldog házasságban, sohase csaltam meg. Ez különben majdnem természetes.

- Miért természetes?

- Mert az elsőt szerettem, míg a másodikhoz csupán tisztelet és barátság fűz. Az első a kedvesem volt, akiért minden percben meghaltam volna, a második csak egy rokonszenves partner, akivel jól esik irodalomról beszélgetnem az ebédlőben, ha odakünn havas eső hull a sötét utcán...

Megdöbbenve néztem Emma hercegnőre:

- Azt mondja, hogy az elsőt csalta meg, akiért minden percben meghalt volna, s a másodikhoz volt hűséges, akit csak egy rokonszenves partnernek tart?

A fehérhaju asszony szomorúan ingatta szép fejét.

- Azt mondom, kedves barátom, - és így is van. De ezt maga aligha érti, hiszen hivatásos pszichológus...

*

- Adok magának egy jó tanácsot, - folytatta Emma hercegnő, miután a turistaház mellett, egy hársfából összetákolt padon helyet foglalt. - Ne higgyen a drámaíróknak, még akkor se, ha a színpadon megrikatják. Ők hozták forgalomba azt a lélektani hamispénzt, hogy az elhanyagolt asszony hűtlenséggel bosszulja meg a rajta esett sérelmet. Ezt az axiómát nem a drámaírók találták ki, hanem a rossz asszonyok, akik a morál talapzatán akartak egy aszfaltbetyár nyakába borulni. A tiszta, becsületes és korrekt feleség bizonyára nem tekinti elégtételnek, ha az ura után önmaga is a sárba lép, hiszen a lelki bajok ellen az iszapfürdő nem használ. Aki a tolvajon azzal áll bosszút, hogy lop tőle valamit, az - higgye meg nekem - maga se született becsületbírósnak...

Van-e rá eset, hogy egy tisztességes asszony botlását menteni lehet? Én attól tartok, kedves barátom, hogy soha sincs, - de annak a feleségnek a bűnét, aki az urát mindenkinél jobban szereti, mégis meg tudom érteni valahogy...

Ismeri ugy-e, az én szomorú fiatalságom regényét? Édesapám sikkasztása akkor tudódott ki, amikor menyasszony voltam, s az ősz embert egy jókedvű, napsugaras, vasárnapi ebédről cipelték a börtönbe, öt perccel az után, hogy a vőlegényemmel koccintott. Hat héttel később Károly feltűnés nélkül feleségül vett, jóval hamarabb, mint terveztük, mert a szíve azt mondta neki, hogy most még sokkal jobban rászorulok a szeretetére... Addig is őt tartottam a legjobb embernek; képzelheti, hogy fiatalasszonykoromban mit éreztem iránta! Mikor később szegény apám a börtönből kiszabadult, mindannyian kiköltöztek Amerikába, s a megtört, hatvanhét-esztendő aggyasztán új életet kezdett a világ tulsó oldalán. Nyolc évig tartott ez a rettenetes küzdelem az étellel, a kilencedikben - egy őszi napon - kábeltávíratot kaptam, hogy apa halálosan beteg, s hogy engem, a régi kis pajtását, még egyszer, utoljára, látni akar, mielőtt szemét abban az idegen országban lehunyna...

Mit tehettem volna? Arra még gondolni se lehetett, hogy az uram ilyen hosszú útra elkísérjen - ő mindig nagyobb rabszolga volt, mint a legkisebb hivatalnok, - de vajjon lelkemre vehettem-e azt a kegyetlenséget, hogy apa végső kívánságát megtagadjam? Kicsi korom óta mindig én voltam legközelebb a szívéhez, engem dédelgetett, ha hivatalából hazatért, nagy leány koromban még komoly ügyeiben is tőlem kért tanácsot, s azon a rettenetes napon, amikor ebédlőnkől a detektívek elcipelték, könnyes szemét legelőször énreám fordította... Valami titkos és soha ki nem mondott szövetség volt köztünk, mely akkor se szakadt el, amikor a megalázott, összetört vén ember mindörökre elhagyta szülőföldjét... Higgye meg, most is akárhányszor sírva fakadok, ha azok a szerelmes levelek eszembe jutnak, amiket édesapám az oceán tulsó feléről írt hozzám! Én voltam szomorú életének poézise, habozhattam-e hát egy pillanatig is, hogy utolsó kívánságát teljesítsem?

Az uram, szegény, tanácstalanul forgatta kezében a telegrammot, de én hősiesen a nyakába borultam:

- Mi történhetik velem? A gazdag, amerikai asszonyok minden kíséret nélkül áthajóznak a tengeren, s annyiba veszik az egész utat, mintha egy vasárnapi kirándulást tennének. Én talán gyámoltalanabb vagyok, mint ezek? Nem, drágám, megvan nekem a magamhoz való eszem, s oly nyugodtan útra bocsájthatsz, mintha Jánosékhoz mennék le az alföldi pusztájukra... Az ilyen nagy, oceánjáró gőzös különben is a legkényelmesebb hotel, - nincs tehát semmi okunk rá, hogy ilyen siralmas ábrázatot vágjunk...

Mit beszéljek magának sokat: az uram végre beleegyezett, hogy egyedül elbocsájt a nagy útra. Még aznap éjjel sietve becsomagoltam, Károly elkísért Hamburgig, s negyednap, kora reggel, a „Prinz Heinrich” fedélzetéről vettem egy búcsúpillantást a csatorna partjára, ahol az uram összeszorított ajakkal támaszkodott a nagy kikötőhid oszlopának...

Maga, kedves barátom, át tudja érezni az emberi szomorúságokat, hiszen az a hivatása, hogy a mi szegény lelkünkben búvárkodjék, - de arról a fájdalomról, mely ott a nagy, gyönyörű, elegáns hajón, azon a napsugaras reggelen a szívemre zúdult, azt hiszem nem lehet fogalma... Az ilyen fájdalmakat csak mi asszonyok ismerjük, akik egy kicsikét mindig az idegeinkkel gondolkodunk... Emitt az uram, akitől eddig még egyetlen napra se váltam el, odaát az édesapám, akinek talán már nincs is ereje hozzá, hogy a kis pajtását bevárja, - el tudja-e képzelni, hogy mit éreztem ott a lármás, jókedvű, boldog izgalomban hullámozó sokaság között, mely a hófehér gőzös minden zúgát betöltötte? Az első napon még ahhoz se volt energiám, hogy a kabinomból kimozduljak, de másnap este - hiszen asszony vagyok én is - sóhajtva magamra vettem egyik csinosabb toalettemet, s szóvalánul föltámolyogtam a kápolnaszerű ebédlőbe, ahol ötszázlángos, villamos csillár égett... Nem volt dekolletált ruhám, mint az amerikai hölgyeknek, az arcom se ragyogott a csintalan jókedvtől, mint ezeké az elbizakodott, kis ördögöké, de azt hiszem, így se voltam a legcsunyább...

Most már vén asszony vagyok, hát bevallhatom: egy percig minden szem rajtam pihent s én a nagy fájdalom ellenére is észrevettem, hogy bájosnak találják... Gondolhatja, hogy ez most nem okozott nekem semmi örömet, de azért később se vonultam el a kíváncsi pillantások elől: ebéd után sokáig ott ültem a szalonban, ahol tréfás hangversenyt rögtönöztek, majd álmodozva fölmentem a fedélzetre, melyet az oceáni éjszakák csodás miszticizmusa lengett körül... És ekkor, a felséges magányosságban, utat talált a szívemben felgyülemlett, fájdalom: egyszerre megeredtek a könnyeim, melyeket eddig oly hősiesen visszafojtottam...

Meddig sirhattam, nem tudom, de egyszerre az az érzésem támadt, hogy nem vagyok egyedül. Ijedten fölvettem a szememet: három lépésnyire tőlem, a félhomályban, egy ismeretlen férfi állott, aki aggódó részvétellel tekintett rám, majd - mikor látta, hogy észrevettem - gyöngéden megszólított:

- Valami baja van, asszonyom?

Franciául beszélt, a hangja meleg és szimpátikus volt, s szeméből őszinte szánalom sugárzott felém... Ismer ugy-e, s jól tudja, hogy sohase voltam híve a véletlen megismerkedéseknek, de most, itt a véghetetlen víz fölött, beláthatatlan messzeségben mindazoktól, akik szerettek és dédelgettek, egyszerre leküzdhetetlen vágy fogott el, hogy szívemet kiönthessem valaki előtt, hogy sajnáljanak és vigasztaló szavakat sugjanak a fülembe, mint kisleány koromban, amikor az édesanyám karjai között kisírtam magamat... Maga elhiszi, hogy semmire állott akkor távolabb tőlem, mint az asszonyos kacérság, - és lássa: az idegen férfit mégsem utasítottam el egy lenéző pillantással, hanem halkan, könnyektől fátyolos hangon így szóltam hozzá:

- Nagyon szerencsétlen vagyok és most hirtelen rámszakadt az egyedüllét érzése...

És ekkor, a magányos fedélzeten, a csillagos égboltozat alatt, mely lágyan borult a titokzatos oceán fölé, mindent elmondtam neki, ami a szívemet elfacsarta, mintha nem is egy idegen férfi lett volna, hanem egy kedves, gyerekkori jóbarát, aki apai jóakarattal közeledett felém. Ő szótalanul, látható tisztelettel hallgatott végig, engedelmet kért, hogy mellém ülhessen, szerényen bemutatkozott (egy lyoni orvos volt, aki tudományos küldetésben utazott Amerikába), majd őszinte részvétellel tekintett a szemembe:

- Miért sír? - kérdezte meghatva. - Miért van ennyire elkeseredve? Az urát jó egészségben fogja viszontlátni néhány hét múlva, s a szegény édesapja talán nem is oly súlyos beteg, mint ahogy legelső ijedelmükben gondolták. Higgye meg, semmi oka sincs rá, hogy ilyen borzasztóan kétségbe essék...

Később szeliden kényszerített, hogy pihenőre térjek, s aggódva, de gyöngéd mosollyal tekintett utánam, mikor egy kézszorítással elbúcsúztam tőle. És én ez éjjelen megkönnyebbült szívvel aludtam el, mert úgy éreztem, hogy nem vagyok egyedül többé...

Sejti már, kedves barátom, hogy mi történt a maga szegény kis Emma hercegnőjével? Másnap este, mikor az éjszaka újra ráborult a véghetetlen vizekre, a fájdalom talán még jobban összeszorította szívemet, mint az előző napon, s valami hátborzongató félelem fogott el, hogy az uramat sohase fogom látni többé... A lyoni orvos előbb szeliden korholni kezdett idegességemért, majd becézgetve megsimogatta a kezeimet, amikor éjjel ismét együtt ültünk a fedélzeten... Utóbb a könnyes és tüzelő arcomat is megsimogatta, s én reszketve, borzongva, a halálra rémült gyermek félelmével bujtam meg a karjaiban, amíg odalenn haragos hullámok verték a sötét hajókolosszus oldalát...

Akarja, hogy elmondjam, ami ezután történt? Maga, kedves barátom, aki ismerős az asszonyi lélek útvesztőiben, talán megért engem: a mondhatatlan vágyakozás, melyet az uram iránt éreztem, szinte öntudatlanul kergetett az idegen férfi karjai közé, aki dédelgetett és jó volt hozzám, aki a könnyeimet fölcsókolta, aki szeretetet mutatott irántam azokban a rettenetes órákban, mikor minden szeretet oly mérhetetlenül távol volt tőlem...

Lássa, ez volt asszonyi életem egyetlen kalandja. A második uram? Hát hogy lehettem volna hűtelen hozzá, mikor sohase szerettem?

-&-